

RAPORTUL

**Republicii Moldova privind implementarea Convenției
Consiliului Europei privind combaterea violenței față de
femei și violenței în familie**

CUPRINS

I. Introducere	4-9
II. Politici integrate și colectarea datelor	9-19
III. Prevenire.....	19-29
IV. Protecție și suport	29-37
V. Dreptul material	37-51
VI. Investigație, urmărire judiciară, legislație procedurală și măsuri de protecție	52-58
VII. Migrație și azil.....	58-61
VIII. Anexe.....	62-88

Anexa 1. Table 1: Formarea profesională inițială (educație sau formare profesională)

Anexa 2. Table 2: Formarea profesională

Anexa 3 Articole relevante din legislația Republicii Moldova în corespundere cu articolele Convenției de la Istanbul

Anexa 4. Date statistice privind fenomenul violenței în familie deținute de instituțiile ce fac parte din sistemul de justiție

Anexa 5. Lista cercetărilor/studiilor

LISTA ABREVIERILOR

- AAIJ** Agenția de administrare a instanțelor judecătorești
- ANAS** Agenția Națională Asistență Socială
- ANP** Administrația Națională a Penitenciarelor
- APL** Administrația publică locală
- BNS** Biroul Național de Statistică
- CEDAW** Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării față de femei
- CI** Convenția de la Istanbul
- CC** Cod Contravențional
- CML** Centuri de Medicină Legală
- CN** Coaliția Națională „Viață fără violență în familie”
- CNAJGS** Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat
- CP** Cod Penal
- CPP** Cod de procedură penală
- CPC** Cod de procedură civilă
- DGUP** Direcția generală urmărire penală
- IGP** Inspectoratul General al Poliției
- INSP** Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP al MAI
- INP** Inspectoratul Național de Probațiune
- MAI** Ministerul Afacerilor Interne
- MMPS** Ministerul Muncii și Protecției Sociale
- ONG** Organizație neguvernamentală
- PA** Planul de Acțiuni
- UPR** Revizuirea periodică universală
- OSCE** Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
- VF** Violență în familie
- VS** Violență sexuală
- UE** Uniunea Europeană
- TIFF** Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete

INTRODUCERE

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt prerogative conferite de dreptul național și sunt recunoscute de dreptul internațional fiecărui individ în raporturile sale cu comunitatea și cu statul, ce dau expresie unor valori sociale fundamentale.

Constituirea și consolidarea Republicii Moldova ca stat independent și democratic, cu statut de subiect de drept internațional (anul 1991) a determinat armonizarea dreptului național, îndeosebi în domeniul protecției drepturilor omului și libertăților fundamentale prin ratificarea a numeroase documente cu vocație universală în domeniul drepturilor omului, deschizând calea spre un sistem de protecție internațională.

Un instrument internațional adoptat în domeniul protecției drepturilor și libertăților fundamentale îl constituie Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (cunoscută sub denumirea de – Convenția de la Istanbul).

Necesitatea adoptării Convenției a fost determinată de amploarea violenței la care sunt supuse femeile atât în Europa, cât și în întreaga lume, fapt ce a impus o atenție reînnoită a politicilor în acest domeniu.

Deschisă pentru semnare la 11 mai 2011, la Istanbul, Convenția reprezintă primul document obligatoriu juridic la nivel european pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor și violenței domestice, protejarea victimelor, urmărirea penală a autorilor și adoptarea unei game largi de măsuri pentru a stopa acest flagel și, în același timp, cel mai complex instrument de cooperare juridică internațională.

Stabilirea unui sistem coerent și efectiv pentru combaterea violenței în familie la nivel național a început în anul 2007 odată cu adoptarea Legii pentru prevenirea și combaterea violenței în familie (în continuare Legea nr.45) care este un pas important în vederea stopării actelor de violență și marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului. Legea nr.45 definește violența în familie și formele sale, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevede crearea centrelor de asistență pentru victimele violenței și un mecanism eficient de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plîngerilor, aplicarea măsurilor de protecție (ordinului de restricție de urgență, ordonanței de protecție pentru izolarea agresorului familial) și respectării drepturilor victimelor.

Având în vedere orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric democratic european, care se bazează pe valorile constituționale fundamentale, unanim recunoscute și protejate, precum democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și supremația legii, la 6 februarie 2017 a fost semnată Convenția de la Istanbul. Astfel, statul nostru a devenit cel de-al 44-lea stat semnatar al tratatului.

În aceste condiții, următorul pas, și anume cel de ratificare a Convenției a fost realizat în anul 2021, când Republică Moldova a devenit a 35-a țară care a ratificat Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), prin Legea nr 144/2021 . Convenția de la Istanbul a intrat în forță în Republica Moldova la data de 1 mai 2022.

Odată cu asumarea acestui angajament, în anul 2018, Guvernul a aprobat primul document de politică în domeniu – Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 și a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 (Hotărîrea Guvernului nr. 281 din 03.04.2018), care are la bază abordarea centrată pe cei patru piloni ai Convenției de la Istanbul: Prevenire, Protecție, Pedepsire și Politici Integrate.

Alinierea la standardele internaționale pe dimensiunea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie a fost pe agenda guvernamentală începînd cu anul 2014. Astfel în Planurile de Acțiuni pentru Acordul de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană¹ a fost planificată ca acțiune prioritară

¹ Hotărîrea Guvernului nr. 808/2014; Hotărîrea Guvernului nr.1472/2016.

ratificarea Convenției pentru prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice. Totodată în context menționăm și Planul național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022², care la fel a priorizat procesul de ratificare a tratatului menționat supra. Pe parcursul perioadei indicate au fost întreprinse acțiuni aferente procesului de ratificare și anume:

- Elaborarea a două rapoarte de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, realizate cu suportul financiar al UN Women Moldova și al Suediei (în anul 2013 și 2019). Urmare acestor analize legislația națională a fost modificată și armonizată parțial cu tratatul menționat supra (Legea nr.196/2016, Legea nr.85/2020 și Legea nr. 113/2020).
- Elaborarea Raportului „Particularitățile fenomenului violenței sexuale în Republica Moldova” de către Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”.

A. Principiile Generale ale Convenției

Republica Moldova este parte la majoritatea tratatelor internaționale de bază privind drepturile omului, care stabilesc cele mai înalte standarde pentru protecția demnității umane și realizarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale.

Articolul 24 din Constituție consfințește că „Statul îi garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică”, iar potrivit art. 25 din Legea Supremă libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.

Asigurarea egalității este una dintre prioritățile naționale în domeniul drepturilor omului în Republica Moldova, iar realizarea acesteia implică implementarea unei abordări bazate pe drepturile omului în procesul de elaborare a politicilor pentru a crea oportunități egale pentru ca toți oamenii să se bucure de drepturile fundamentale, inclusiv prin introducerea măsurilor speciale pentru asigurarea egalității și combaterea tuturor formelor de discriminare.

Articolul 16 din Constituție, care consfințește principiul egalității, statuează la alin. (2) egalitatea cetățenilor Republicii Moldova în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială. Esența normei constituționale privind egalitatea cetățenilor se atestă în faptul că toți cetățenii au aceleași drepturi, libertăți fundamentale și îndatoriri, exercitarea cărora este asigurată de către stat fără discriminare.

Un rol important în promovarea principiului egalității între femei și bărbați în Republica Moldova îl au cele două legi-cadru: a) Legea nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați și b) Legea nr. 121 din 25 mai 2012 privind asigurarea egalității.

Legea nr.5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați prevede că în Republica Moldova femeile și bărbații beneficiază de drepturi, libertăți și șanse egale, definind noțiunile de: discriminare după criteriul de sex, făcând distincție între discriminarea directă și cea indirectă; egalitate de șanse; egalitate între femei și bărbați. Totodată Legea conține un articol special dedicat interzicerii discriminării pe criterii de sex (Articolul 5), fiind prevăzut că acțiunile care restricționează sau exclud în orice mod egalitatea de tratament între femei și bărbați sunt considerate discriminatorii și vor fi interzise. Deasemenea, Legea nr.5-XVI prevede o serie de măsuri pentru asigurarea unor condiții speciale pentru femei în perioada sarcinii, postpartum și alăptării; acțiuni afirmative.

Autoritatea publică centrală abilitată cu elaborarea și promovarea politicilor în domeniul egalității între femei și bărbați este Ministerul Muncii și Protecției Sociale, cu competențe de elaborare și perfecționare a cadrului normativ în domeniul egalității între femei și bărbați, coordonare metodologică a activității

---

² Hotărârea Parlamentului nr.89/2018

grupurilor coordonatoare în domeniul gender și a unităților gender din cadrul administrației publice centrale de specialitate și al administrației publice locale.

Cel mai eficient instrument pentru realizarea egalității între femei și bărbați este integrarea perspectivei de gen în toate politicile și programele dezvoltate la nivel național și local. Pentru a implementa abordarea integrării perspectivei de gen a fost adoptat al doilea document de politici publice – Strategia de asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2017–2021 și Planul de acțiuni, care a avut drept scop împuternicirea femeilor și realizarea egalității de facto, prin utilizarea potențialului societății fără discriminare pe criteriul de sex. Strategia a cuprins zece arii de intervenție: participarea femeilor la nivel de luare a deciziilor, piața muncii și disparitățile salariale de gen, protecție socială și politici familiale, sănătate, educație, schimbări climatice, mecanismul instituțional, stereotipurile în societate și comunicarea nonviolentă, egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare, bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

Legislația Republicii Moldova prevede măsuri legale pentru combaterea discriminării, inclusiv dreptul de a solicita protecție juridică. Legea nr.121/2012 privind asigurarea egalității are drept scop prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Noile definiții incluse de legiuitor au lărgit abordările și politica de non-discriminare în spațiul național, precum: discriminare; discriminare directă; discriminare indirectă; discriminare prin asociere; separare rasială; incitare la discriminare; victimizare; măsuri pozitive; acomodare rezonabilă; și prin lărgirea gamei de criterii protejate. Legea precizează cele mai grave forme de discriminare în 3 domenii cele mai sensibile ale activității umane: în muncă, educație și interzicerea discriminării în accesul la serviciile și bunurile publice.

Cadrul instituțional pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității este constituit din următorii subiecți cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii discriminării și asigurării egalității: a) Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; b) autorități publice; c) instanțele judecătorești.

Cadrul legal prevede și responsabilitatea pentru actele de discriminare: disciplinară, civilă, administrativă și penală. O altă inovație vizează introducerea inversării sarcinii probei atunci când persoana discriminată înaintează o acțiune în instanța de judecată. Sarcina de a dovedi că faptele nu constituie discriminare revine inculpatului, cu excepția faptelor care presupun răspundere penală.

În spiritul politicii de nediscriminare a fost adoptată și Legea nr.137 din 29.07.2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor care are drept scop crearea cadrului legal pentru asigurarea unor condiții minime de reabilitare a victimelor infracțiunilor, precum și pentru protecția și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale acestora. Prezenta lege reglementează categoriile de victime ale infracțiunilor cărora li se aplică prevederile sale, organizarea și funcționarea mecanismului de protecție și reabilitare a victimelor infracțiunilor, modul și condițiile de compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Dimensiunea asigurării egalității între femei și bărbați ca arie de interes și politică publică este promovată și prin intermediul Programului de activitate al Guvernului „Moldova vremurilor bune” pe anii 2021-2022, demonstrînd astfel angajamentul țării spre susținerea valorilor democratice europene.

B. Domeniul de aplicare al Convenției și definițiile cheie

Prevenirea și combaterea violenței în familie (VF) reprezintă o prioritate pentru politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei și totodată conturîndu-se și ca o importantă problemă de sănătate publică.

În conformitate cu art.2 al Legii nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, violența este definită prin acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral. VF se manifestă în mai multe forme: (i) fizică (lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, otrăvire, intoxicare etc.); (ii) sexuală (violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției), (iii) psihologică (impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, etc.), (iv) economică (privare de mijloace financiare, de bunuri), (v) spirituală (interzicere, limitare a accesului la valori culturale, etnice, religioase, inclusiv impunere).

În Republica Moldova violența în familie constituie o componentă de infracțiune distinctă și se pedepsește potrivit art. 201¹ Cod penal. Apariția în Codul penal a art. 201¹ este rezultatul intrării în vigoare a Legii nr.167/2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Totodată legiuitorul a completat cu art. 78¹ – Volența în familie În acelaș timp Codul Contravențional conține în art.78² prevederi ce vizează actele de persecuție (Stalking) .

Prin Legea nr.113/2020 pentru modificarea unor acte normative cadrul legal a fost suplinit cu două definiții distincte în vederea armonizării acestuia la normele Convenției de la Istanbul (CI) :

„violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal; provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, amenințări verbale, afișare ostentativă a armelor sau lovire a animalelor domestice, neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere și/sau creare a impedimentelor în realizarea profesională ori interzicere și/sau creare a impedimentelor în realizarea programului educațional în instituția de învățământ; persecutare prin contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane victima căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

violență împotriva femeilor – acte de violență bazate pe gen, care cauzează sau poate cauza femeilor o suferință fizică, sexuală sau psihologică, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comise în sfera publică sau privată;”.

Urmare a ratificării Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie (Convenția de la Istanbul) în luna octombrie 2021, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în calitate de coordonator național în domeniu a inițiat în comun cu autoritățile/instituțiile publice, societatea civilă și partenerii de dezvoltare o analiză amplă asupra acțiunilor realizate și lacunelor identificate prin prisma pilonilor tratatului sus-menționat: Prevenire, Protecție, Politici integrate și Pedepsire. În acest sens au fost create 4 grupuri de lucru (aprobat prin Ordinul MMPS nr. 20 din 22.02.2022) care vor evalua situația din domeniu. Astfel, în perioada următoare, se vor determina acțiunile necesare pentru implementarea eficientă a prevederilor Convenției de la Istanbul, printre care se referă și procesul de armonizare a cadrului normativ național la prevederile tratatului menționat. Totodată, Ministerul Justiției a promovat în martie curent un nou proiect de modificare a unor acte normative, în vederea asigurării armonizării cadrului normativ la prevederile Convenției de la Istanbul și a Convenției Lazarote. Obiectivul general al proiectului constă în fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor de violență în familie și a infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora prin adaptarea cadrului normativ intern la standardele și practicile internaționale. Astfel în vederea îmbunătățirii cadrului legal existent, a neadmiterii încălcărilor privind drepturile victimelor atât la etapa de urmărire penală, cât și în cadrul examinării cauzelor de către instanțele de judecată proiectul de lege conține propuneri de modificare a normelor din Codul penal, Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă, Codul familiei, Codul de executare și Codul Contravențional.

Noțiunea de hărțuire a fost inclusă în legislația națională începând cu anul 2010. La momentul actual în legislația națională fenomenul dat este reglementat în 5 acte normative, din perspectiva civilă cât și penală.

Republica Moldova a adoptat primul Program național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea pentru anii 2018-2021 și Planul de acțiuni cu privire la punerea în aplicare a acestuia, ceea ce reprezintă de fapt o măsură adoptată la nivel național în contextul aplicabilității Convenției de la Istanbul în situațiile conflictelor armate. În procesul de elaborarea a raportului Guvernul a inițiat elaborarea celui de-al doilea Program de implementarea a Rezoluției menționate.

C. Obligațiile statului și respectarea principiului de due diligence

Prin semnarea și ratificarea Convenției de la Istanbul Republica Moldova a confirmat angajamentul său și aspirațiile de a uni eforturile împreună cu comunitatea internațională în special statele părți semnatare ale tratatului în mișcarea de a preveni și combate fenomenul de violență față de femei și a violenței în familie. Totodată menționăm despre inițiativele legislative pentru modificarea cadrului normativ pe dimensiunea asigurării egalității între femei și bărbați, concilierii vieții de familie cu cea profesională, combaterii tuturor formelor de discriminare, a hărțuirii sexuale, violenței față de femei și a violenței în familie. Cu toate acestea, considerând eforturile semnificative întreprinse de către stat la nivel de cadru legal și de politici, Guvernul a inclus în agenda sa în continuare alinierea la prevederile Convenției, atât în ceea ce privește cadrul legal, cât și măsurile practice, concrete pentru a oferi cel mai eficient, adecvat și prompt răspuns ale autorităților statului împreună cu societatea civilă și parteneri internaționali pentru prevenirea și combaterea unor astfel de cazuri. În acest context MMPS și MJ lucrează în prezent la elaborarea și promovarea noilor prevederi legale în spiritul standardelor europene. Astfel prin aceste diligențe, Republica Moldova a inițiat o reformă importantă în domeniul prevenirii și combaterii violenței sexuale, violenței în familie, generată de armonizarea cadrului legislativ intern cu prevederile Convenției de la Istanbul.

În același timp, se continuă prin parteneriatele create de către instituțiile statale și societatea civilă eforturile de îmbunătățire a măsurilor în vederea creșterii gradului de conștientizare cu privire la noua legislație, la drepturile victimelor și măsurile de protecție oferite victimelor, servicii de suport.

Adițional la cele menționate, au fost elaborate mecanisme și instrumente bazate pe Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023 care a fost structurată și are la baza sa abordarea fenomenului de violență prin prisma celor 4P: prevenire, pedepsire, protecție și sprijin, politici integrate.

Astfel autoritățile cu competențe pe domeniu acționează în vederea integrării și promovării perspectivei de gen, a spiritului de toleranță, non-violență, nediscriminare, echitate, respect pentru drepturile fundamentale ale tuturor cetățenilor, indiferent de etnie, rasă, naționalitate, religie sau gen, pentru a se alinia la valorile europene și a societăților contemporane.

Menționăm că legea cu privire la ratificarea Convenției de la Istanbul conține declarații și rezerve. În conformitate cu prevederile articolului 77 din Convenție, Republica Moldova declară, că până la restabilirea deplină a integrității sale teritoriale, prevederile Convenției se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de către autoritățile Republicii Moldova.

Totodată, în conformitate cu articolul 78 alineatul 2 din convenția menționată, Republica Moldova își rezervă dreptul de a nu aplica dispozițiile formulate în articolul 30 alineatul 2 și articolul 59. Cu referire la rezerva privind articolul 30 alineatul (2) din Convenție menționăm că, potrivit legislației naționale, în special Legea nr. 137/2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor, victimele violentei au dreptul la compensația financiară acordată de stat, dar mecanismul de realizare a acestui drept nu este pe deplin funcțional. Totodată există neclarități cu privire la compensarea adecvată din partea statului a prejudiciului

în cazul vătămărilor corporale grave sau a deteriorării sănătății, deoarece este lipsă un mecanism de evaluare a prejudiciului dat, precum și a procedurilor de compensare din diferite surse. Rezerva prevăzută la articolul 59 din Convenție este fundamentată pe faptul că legislația națională nu prevede actualmente mecanisme de protecție a victimelor, statutul de reședință al cărora depinde de cel al soțului/iei sau al partenerului/iei, precum și eliberarea "permisului de ședere autonom" străinului pe perioada urmăririi penale. Mai mult ca atât, aceste prevederi ce urmează a fi transpuse în legislația națională necesită calcularea și planificarea resurselor pentru asigurarea asistenței victimelor, în special celor străini, aflați pe teritoriul Republicii Moldova.

D.Organele, agențiile, instituțiile și organizațiile implicate în procesul de elaborarea a Raportului național în conformitate cu articolul 68, alineatul 1 al Convenției de la Istanbul.

După intrarea în vigoare la 1 mai 2022 a Convenției de la Istanbul Republica Moldova a fost inclusă în procedura de evaluare. Raportul național privind implementarea Convenției de la Istanbul este primul raport cu referire la aplicarea tratatului. Chestionarul din partea Grupului de experți privind acțiunea împotriva violenței față de femei și a violenței în familie (GREVIO) a fost primit de Republica Moldova la 25 februarie 2022 în timp ce termenul limită pentru depunerea primului raport de bază ca parte a procesului de evaluare pentru Republica Moldova fiind indicat către 30 august 2022.

Raportul a fost coordonat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în calitate de organ al administrației centrale de stat responsabil pentru politicile de asigurarea a egalității între femei și bărbați, desemnat prin Actul de ratificare a Convenției de la Istanbul, organ coordonator responsabil de implementarea acesteia. Raportul a fost întocmit în cooperare cu organele de stat responsabile cu punerea în aplicare a prevederilor Convenției, respectiv Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției, Ministerul Educației și Cercetării. Raportul a fost pregătit în cooperare și cu organizațiile societății civile, prestatori de servicii sociale specializate, autorități publice locale utilizându-se informațiile și datele oferite conform întrebărilor din Chestionar. Au fost utilizate și datele oferite de Procuratura Generală a RM, Inspectoratul Național al Poliției, Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești, Inspectoratul Național de Probațiune, Administrația Națională a Penitenciarelor în scopul întocmirii prezentului Raport, au fost utilizate rapoartele de monitorizare anuale privind implementarea Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023.

Raportul național privind implementarea Convenției de la Istanbul a fost prezentat și aprobat în platforma Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

II. Politici integrate și colectarea datelor *(Capitolul II al Convenției, articolele 7-11)*

A. Strategii/planuri de acțiuni și alte politici relevante

Urmare a semnării de către Republica Moldova în 2017 a Convenției de la Istanbul în anul 2018, Guvernul a aprobat primul document de politică în domeniu – Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023³, care are la bază abordarea centrată pe cei patru piloni ai Tratatului menționat: Prevenire, Protecție, Pedepsire și Politici Integrate. Astfel Strategia prevede o abordare comprehensivă și coordonată în prevenirea violenței față de femei și violenței în familie, asigurarea unei abordări sistemice și reducerea acestor fenomene, dar și garantarea unui răspuns eficient al organelor de resort în cazurile de violență.

Strategia conține 4 obiective generale care vizează:

---

³ Hotărârea Guvernului nr. 281 din 03.04.2018 - https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128809&lang=ro#

1. Obiectivul general 1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomen în vederea diminuării acestuia în Republica Moldova
2. Obiectivul general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și ale violenței în familie.
3. Obiectivul general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și de violență în familie
4. Obiectivul general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor

În vederea realizării celor 4 obiective, strategia prevede 17 obiective specifice și activități concrete reflectate în cele 2 planuri de acțiuni aprobate pe parcursul perioadei de implementare a strategiei (2018-2020 și, respectiv, 2021-2023).

Ca progrese înregistrate urmare a implementării Strategiei menționate remarcăm:

1. Grad crescut de informare și conștientizare a publicului larg privind consecințele și costurile fenomenului violenței față de femei și al violenței în familie;
2. Grad crescut de sesizare/raportare a cazurilor de violență față de femei și a violenței în familie;
3. Răspuns prompt și eficient al specialiștilor la cazurile de violență în familie și violență față de femei, realizat în baza unor standarde operaționale uniformizate și a intervenției multidisciplinare;
4. Consolidate capacitățile profesioniștilor din diferite sectoare.
5. Pe parcursul perioadei de implementare a Strategiei au fost instituite 2 servicii de plasament noi adresate victimelor violenței în familie și un centru pentru copii victime sau martori al infracțiunilor (de tip Barnahus);
6. Fortificat răspunsul multidisciplinar prompt și eficient în toate cazurile de violență în familie și violență sexuală, prin aprobarea Ordinului comun cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie;
7. Cadrul metodologic pentru funcționalitatea Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor;
8. Cadrul metodologic pentru intervenția echipelor multidisciplinare pe cazurile de violență în familie.
9. Conform art. 23 al Legii nr.105/ 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj⁴ victimele violenței în familie și traficul de ființe umane fac parte din categoria șomerilor care necesită suport suplimentar pe piața muncii. Astfel, acestor categorii de persoane li se adresează programe speciale de reducere a șomajului și sporire a nivelului de ocupare, precum: formarea profesională a șomerilor prin cursuri de calificare, recalificare, perfecționare și specializare; instruirea la locul de muncă în cadrul unității pentru șomerii care nu au o profesie sau meserie; stagiarea, organizată pentru șomerii fără vechime în muncă în profesia deținută; angajarea subvenționată (femei cu dezabilități, femei 50+); consultanța, asistența și sprijinirea inițierii unei afaceri, pentru șomerii care inițiază o activitate de antreprenariat, prin care își creează loc de muncă; susținerea proiectelor de inițiativă locală, destinată angajatorilor care creează locuri de muncă noi prin care contribuie la reducerea șomajului în localitățile rurale.
10. Asigurarea Monitorizării electronice a agresorilor familiali imediat după pronunțarea ordonanței de protecție a victimei violenței în familie
11. Elaborarea Formulelor de colectare a datelor violenței în bază de gen (GBV) în Sistemul de Sănătate. În sistemul social a fost elaborat formularul statistic pe domeniul violenței în familie și inițiată procedura de colectare a datelor statistice pe domeniu în sector.

Printre alte documente de politici publice cu relevanță pentru domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie și care reflectă o abordare integrată menționăm:

1. **Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021**⁵
Scopul acestei Strategii a constat în abilitarea femeilor și realizarea de facto a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova, prin realizarea a cinci obiective generale urmate de obiective specifice care în total s-au referit la zece arii de intervenții. Obiectivele generale s-au referit la:

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105474&lang=ro

⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro

- asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați;
- fortificarea mecanismului instituțional de asigurare a egalității între femei și bărbați;
- combaterea stereotipurilor în societate și promovarea comunicării non-violente;
- promovarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare;
- bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

2. Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2018-2022⁶, conține măsuri în vederea asigurării faptului că toți cetățenii, în special cele mai vulnerabile grupuri, beneficiază de drepturile lor fundamentale, de cadrul legal și serviciile livrate în corespundere cu standardele internaționale privind drepturile omului.

Planul de acțiuni conține 16 domenii de intervenție dintre care 2 se referă la Egalitatea de gen și violența în familie și Nediscriminarea și egalitatea. Iar pe domeniul de intervenție „Drepturile Copilului”, se regăsește și ținta strategică ce vizează percepția și atitudinea față de violența asupra copiilor, schimbate.

Implementarea planului este o sarcină comună a autorităților centrale și locale ale Republicii Moldova în colaborare cu societatea civilă, și comunitatea partenerilor de dezvoltare astfel ca una din cele mai esențiale realizări menționăm ratificarea Convenției de la Istanbul.

3. Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014-2020⁷ care și-a propus asigurarea unui cadru efectiv de implementare a principalelor priorități în domeniul politicilor pentru copii ale Programului de Guvernare, concepute astfel încât „să permită condiții de dezvoltare și formare a copiilor de la naștere și până la majorat”.

Strategia dispune de 3 obiective generale printre care unul se referă la Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor (Obiectivul General 2). Printre măsurile importante întreprinse pentru prevenirea și combaterea violenței față de copii remarcăm aprobarea cadrului normativ, metodologic și de intervenție operațional al profesioniștilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului⁸.

În vederea prevenirii violenței, neglijării și exploatării copiilor au fost desfășurate campanii de sensibilizare a societății; crearea unui centru pentru asistența copiilor victime și martori ai infracțiunilor (tip Barnahus); sporirea capacităților sistemului educațional privind informarea în domeniul drepturilor copilului și formării deprinderilor pentru prevenire a violenței în școală, precum și a comportamentelor de risc.

Pentru prevenirea riscurilor în procesul educațional și de creștere al copiilor și oferirea oportunității fiecărui copil de a avea un mediu familial adecvat pentru a-și atinge potențialul maxim de dezvoltare a fost adoptată **Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022**⁹.

Strategia stabilește o viziune unificată la nivel de instituții și sectoare, astfel încât să fie dezvoltate, pe termen lung și într-o perspectivă unitară, coerentă, flexibilă și intersectorială o serie de servicii publice și private axate pe următoarele două direcții strategice care ar asigura formarea și dezvoltarea abilităților și competențelor parentale. Direcțiile strategice ale acestui document vizează:

- dezvoltarea competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali /persoanei în grija căreia se află copilul;
- dezvoltarea abilităților parentale ale tinerilor (viitori părinți).

Strategia indicată este focusată pe un obiectiv general și trei obiective specifice. Obiectivul general este de a asigura fiecărui copil un mediu familial adecvat pentru a-și atinge potențialul maxim de dezvoltare și a deveni un adult responsabil.

Obiectivele specifice sunt:

- Instituirea și asigurarea funcționalității unui sistem național integrat și coerent, intersectorial de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale;

⁶ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110031&lang=ro

⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18628&lang=ro

⁸ Hotărârea Guvernului Nr. 270 din 08-04-2014 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

⁹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95476&lang=ro

- Elaborarea și revizuirea cadrului normativ privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale și racordarea la standardele internaționale privind asigurarea protecției drepturilor copilului;
- Dezvoltarea și consolidarea abilităților și competențelor parentale ale părinților/reprezentanților legali/persoanei în grija căreia se află copilul și tinerilor (viitori părinți), inclusiv prin creșterea calității serviciilor de educație parentală.

La data de 01.06.2022 Guvernul Republicii Moldova a aprobat Hotărârea nr. 347/2022 cu privire la aprobarea **Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026**¹⁰ și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. Paradigma schimbării propusă în prezentul Program național cuprinde intervenții complexe asupra fiecărei probleme prioritare, la nivel de: 1) cadru normativ; 2) mecanism de furnizare a serviciilor pe categorii de beneficiari; 3) investiții pentru instruirea și motivarea resurselor umane, astfel încât să acționeze eficient în vederea protecției fiecărui copil aflat în situație de dificultate; 4) norme sociale care să contribuie la manifestarea spiritului colectiv de intervenție în susținerea fiecărui copil în situație de risc și care să dicteze comportamentul fiecărui membru al comunității de intoleranță a oricărei forme de abuz și exploatare a copilului; 5) volum de resurse financiare investite în protecția copilului; 6) abordări noi și eficiente în monitorizarea și evaluarea intervențiilor în domeniul protecției copilului.

Obiectivele generale și specifice au fost stabilite în urma unui proces amplu de consultări în vederea identificării domeniilor prioritare de intervenție pe sectorul de protecție a copilului: 1) buna guvernare în domeniul protecției copilului; 2) prevenirea și combaterea violenței în toate mediile și sub toate formele, prin violență asupra copiilor înțelegându-se toate tipurile de violență definite în art. 2 din Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, inclusiv neglijarea copilului, exploatarea prin muncă și traficul de copii; 3) dezinstiționalizarea și îngrijirea alternativă/susținerea familiilor pentru prevenirea separării. Ordinea acestor priorități a fost stabilită pornind de la percepția participanților la consultări. Copiii au identificat aceleași priorități, pe care le-au plasat în aceeași ordine.

Prin Obiectivul general 2, Guvernul și-a propus: Asigurarea toleranței zero din partea adulților și a copiilor față de orice formă de violență asupra copiilor, astfel încât ponderea copiilor care au fost supuși oricărei forme de violență să scadă de la 1,6% în 2020 la 0,5% în 2026, iar ponderea populației care consideră că orice act de violență asupra copilului trebuie raportat autorităților pentru a interveni să crească de la 86,6% în 2018 la 100% în 2026.

Prevederi privind prevenirea violenței în bază de gen, inclusiv a violenței sexuale și răspunsul la necesitățile supraviețuitorilor cazurilor de violență sunt stipulate expres și în cadrul Programului Național privind Sănătatea și Drepturile Sexuale și Reproductive 2018-2022 care specifică importanța oferirii accesului universal la informare, educare, dar și servicii de sănătate necesare victimelor cazurilor de violență, atât în context cotidian obișnuit, cât și în situații de criză - managementul clinic al cazurilor de violență fiind parte componentă a Pachetului Minim de Servicii de Sănătate Sexuală și Reproductivă de o importanță stringentă a fi prompt oferit în contextul oricărei situații de criză umanitară sau de urgență în sănătate publică.¹¹

B. Resurse financiare

Finanțarea sectorului violenței în familie nu este alocată în buget ca linie separată și nu se regăsește în toate bugetele sectoriale. Lipsa programului de bugetare dedicat prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie este vizibilă în toate sectoarele, în pofida prevederilor din cadrul relevant juridic sectorial și instituțional existent, ce vizează competențe la nivel central și local pentru sectoarele de sănătate, învățământ, poliție, justiție și protecție socială. Deși clasificarea bugetară a fost modificată și aprobată la sfârșitul anului 2015, clasificarea funcțională în cadrul noii clasificări bugetare prevede în prezent numai în sectorul protecției sociale încadrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în subprogramul „Asistența socială a persoanelor cu necesități speciale”, activitatea 2 „Asistența socială a persoanelor subiecți ai violenței în familie”. Astfel, codificarea actuală nu permite să identificarea domeniului ca un program intersectorial, cu funcții distincte, cu unele activități comune și pe sectoare.

¹⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro

¹¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108813&lang=ro

Potrivit standardelor internaționale, Republica Moldova are obligația să le asigure tuturor, necondiționat, drepturile civile și politice, precum și dreptul la egalitate, implementând progresiv și nediscriminatoriu, în limita resurselor disponibile, drepturile economice, sociale și culturale, bugetarea activităților pentru realizarea strategiilor constituie un imperativ al politicii statului. Pe anumite segmente, implementarea acțiunilor este sprijinită financiar prin contribuții complementare din partea partenerilor de dezvoltare.

Implementarea eficientă a strategiilor naționale este condiționată de o planificare financiară obiectivă, o estimare corectă a costurilor acțiunilor și de identificarea surselor de finanțare. În acest sens, se finanțează din următoarele surse:

- a) bugetul public național;
- b) mijloacele financiare ale organizațiilor internaționale;
- c) suportul oferit de partenerii de dezvoltare.

Costurile măsurilor cu acoperire din bugetul public național se ajustează anual în funcție de disponibilul de mijloace prevăzute în cadrul bugetar pe termen mediu pentru perioadele respective.

C. ONG-uri și alți actori ai societății civile

În Republica Moldova, ONG-urile și alți actori ai societății civile joacă un rol important în acest domeniu, astfel reprezentanți ai societății civile au participat activ la elaborarea pachetului legislativ pentru implementarea Convenției de la Istanbul, strategiile inițiate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale făcând parte din majoritatea grupurilor de lucru instituite în domeniu.

Conform Legii 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie unul din principiile de bază constă în cooperarea autorităților administrației publice cu societatea civilă și cu organizațiile internaționale.

Organele centrale de specialitate ale statului (Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției), în limitele competenței lor conlucrează cu organizații neguvernamentale, cu persoane fizice și juridice implicate în activități de prevenire și de combatere a violenței. Autoritățile administrației publice locale dezvoltă parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale, inclusiv cu fundații, syndicate, patronate, cu organizații de cult religioase, cu organisme internaționale care să contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie; La nivel operațional de prestare a serviciilor, legea cadrul specifică crearea centrelor/serviciilor specializate inclusiv de către:

- organizațiile internaționale și de organizațiile necomerciale, cu informarea Ministerului Muncii și Protecției Sociale;
- de autoritățile administrației publice și de organizațiile necomerciale, în baza unui acord de activitate în comun.

Un exemplu pozitiv de contractare a ONG pe domeniul VAW este Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete 0 8008 8008. De asemenea, la nivel de societate civilă este operațională linia telefonică gratuită de Consiliere specializată– 080080000 gestionată de Centrul de Drept al Femeilor.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale a încheiat acorduri de colaborare cu cele două platforme ale organizațiilor neguvernamentale ce activează pe domeniul asigurării egalității între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie: Platforma Pentru Egalitate De Gen și Coaliția Națională „Viața fără Violență în Familie”. La fel menționăm despre faptul că Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Fundația Soros Moldova, Institutum Virtutes Civilis și Keystone Moldova au semnat un Memorandum de cooperare pentru dezvoltarea serviciilor sociale în țară și crearea unui mediu favorabil pentru contractarea furnizorilor de servicii sociale din fonduri publice. Este în proces de implementare și proiectul „Parteneriate pentru liderismul femeilor și bună guvernare”, implementat de Fundația „Friedrich Ebert” Moldova și AO „Institutum Virtutes Civilis”, cu suportul financiar al Uniunii Europene și Fundației „Friedrich Ebert”, preconizat pentru perioada aprilie 2021 – aprilie 2024. Astfel, timp de trei ani, se va pune accent pe consolidarea capacității actorilor societății civile din Republica Moldova, pentru a spori implicarea lor în procesele de guvernare și schimbarea în bine a comunităților din care fac parte, dar și pe creșterea

gradului de conștientizare a publicului privind rolul femeilor în procesele de bună guvernare și importanța asigurării oportunităților egale pentru participarea femeilor în procesele sociale, economice și politice.

Un proiect actual și relevant în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor este implementat de Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale cu susținerea UN Women și a Suediei, cu denumirea- “Suport pentru co-crearea programelor de abilitare economică a femeilor supraviețuitoare a violenței în bază de gen”. Proiectul își propune dezvoltarea a 5 programe de abilitare economică în parteneriat cu autoritățile publice, prestatorii de servicii, și alte părți interesate în raioanele Soroca, Bălți, Hîncești, Telenești și Ștefan-Vodă și consolidarea mecanismelor de coordonare și cooperare dintre autoritățile publice și alți actori în domeniul ocupării forței de muncă și a abilitării economice a femeilor afectate de violență.

În februarie 2020 a fost lansat proiectul pilot pentru crearea Centrului de Justiție Familială în Moldova (CJF) ca un model de abordare integrată și de cooperare intersectorială a specialiștilor din organele de poliție, justiție, sănătate, protecție socială, sub același acoperiș pentru a asigura accesul imediat al victimelor violenței și violenței sexuale la servicii urgente și specializate. Proiectul este implementat de Fundația Te Doy, printr-un consorțiu format din organizații nonguvernamentale, finanțat de către Departamentul de Stat al SUA, Secția de Justiție Penală și Aplicare a Legii (INL). În octombrie 2020 a fost semnat Memorandumul de cooperare între FTD și MAI, prin care MAI este autoritatea responsabilă de organizarea și crearea CJF. Această acțiune a fost prevăzută și în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023¹². Prin Obiectivul Specific 2.1. al Planului de Acțiuni.

D. Organizațiile înființate sau desemnate în aplicarea articolului 10.

Conform Legii 45/2007, organul central de specialitate abilitat cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie și de asistență socială a victimelor și agresorilor este Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Organele centrale de specialitate ale statului (Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției), în limitele competenței lor:

- a) asigură elaborarea și promovarea politicii de consolidare a familiei, de prevenire și combatere a violenței în familie, de acordare a protecției și asistenței victimelor și agresorilor;
- b) coordonează activitatea în domeniu a structurilor descentralizate/ desconcentrate;
- c) asigură accesul la informare a persoanelor privind mecanismul, măsurile de prevenire și combatere a actelor de violență în familie și contribuie la actualizarea paginii web oficiale privind violența în familie prin transferarea informațiilor cu caracter general privind activitățile desfășurate și proiectele implementate, precum și a datelor statistice colectate în baza unor indicatori unici pentru toate autoritățile, care sunt incluși în programele lucrărilor statistice aprobate de către Guvern;
- d) colectează sistematic date statistice pe domeniu dezagregate pe sexe, oferă suport în realizarea cercetărilor privind fenomenul de violență în familie;
- e) consolidează capacitățile resurselor umane din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, asigură pregătirea și perfecționarea lor continuă;
- f) conlucrează cu organizații neguvernamentale, cu persoane fizice și juridice implicate în activități de prevenire și de combatere a violenței.

La nivelul autorităților publice locale, competențele vizează:

- a) formarea echipelor multidisciplinare în domeniu;
- b) instituirea și asigurarea, în limita resurselor financiare alocate și/sau disponibile, finanțarea centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a copiilor lor și centrelor/serviciilor de asistență și consiliere pentru agresorii familiali;

---

¹² Hotărâre nr. 281 din 03.04.2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia

- c) contribuirea la incluziunea socială a victimelor violenței în familie prin crearea oportunităților de reprofilare și/sau de angajare în câmpul muncii, asigură accesul lor la locuință socială;
- d) includerea în programele de dezvoltare locale a problematicii prevenirii și combaterii violenței în familie; planificarea organizării studiilor și campaniilor de informare în vederea combaterii violenței în familie, pentru susținerea serviciilor sociale și a altor măsuri de asistență a victimelor violenței în familie, colaborarea la implementarea sistemului de evidență a cazurilor de violență în familie;
- e) dezvoltarea parteneriatelor sociale cu organizații neguvernamentale, inclusiv cu fundații, sindicate, patronate, cu organizații de cult religioase, cu organisme internaționale care să contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie.

În cadrul Ministerului Muncii și Protecției sociale este instituită o structură specializată: Direcția politici de protecție a egalității între femei și bărbați, cu o schemă de personal formată din 5 persoane. Printre atribuțiile de bază ale Direcției se enumeră: elaborarea și promovarea politicii unice de stat în domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, de prevenire și de combatere a violenței în familie și traficului de ființe umane, de reabilitare a victimelor infracțiunilor. Direcția are următoarele atribuții de bază pe domeniu de competență a Convenției de la Istanbul:

- elaborarea și perfecționarea cadrului legislativ-normativ în domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în familie, a traficului de ființe umane și reabilitării victimelor infracțiunilor, inclusiv în vederea armonizării legislației naționale cu tratatele internaționale la care RM este parte;
- identificarea necesității efectuării studiilor analitice în domeniile de activitate ale Direcției;
- examinarea demersurilor și petițiilor conform legislației, acordarea audienței beneficiarilor;
- avizarea proiectelor de acte legislative și normative, rapoartelor, elaborate de alte autorități sau organizații;
- elaborarea, fundamentarea și dezvoltarea programelor și proiectelor de politici în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, prevenirii violenței față de femei și violenței în familie, a traficului de ființe umane;
- coordonarea metodologică a procesului de dezvoltare a serviciilor sociale adresate victimelor și prezumatelor victime ale TFU, subiecților violenței în familie;
- coordonarea metodologică a activității unităților gender din cadrul Grupurilor coordonatoare în domeniul gender ale organelor centrale de specialitate ale administrației publice și alte autorități administrative centrale, precum și a unităților gender din cadrul autorităților publice locale;
- stabilirea parteneriatelor, în scopul prevenirii violenței în familie și a traficului de ființe umane și asigurării egalității de șanse între femei și bărbați;
- inițierea și elaborarea Acordurilor bilaterale în materie de repatriere și protecție socială a victimelor traficului de ființe umane;
- coordonarea organizării campaniilor de informare și sensibilizare a populației în vederea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie și a traficului de ființe umane, precum și eliminării stereotipurilor de gen și promovării egalității de șanse între femei și bărbați;
- monitorizarea implementării legislației, documentelor de politică națională din domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în familie și a traficului de ființe umane;
- elaborarea rapoartelor guvernamentale periodice conform prevederilor tratatelor internaționale din domeniul său de activitate;
- elaborarea informațiilor și rapoartelor sectoriale conform politicilor și planurilor de acțiuni aprobate;
- promovarea recomandărilor primite de la comitetele și consiliile specializate ale ONU și Consiliului Europei, privind domeniile de activitate și coordonarea procesului de implementare a acestora;
- asigurarea implementării și consolidării Mecanismului Național de Referire pentru victimele infracțiunilor (MNRV);
- asigurarea activității de secretariat în conformitate cu cadrul regulatoriu aprobat a: Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie a fost creat în anul 2012 în conformitate cu prevederile Legii nr.45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie cu scopul de a asigura colaborarea dintre ministere, alte autorități administrative centrale și organizații nonguvernamentale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Consiliul coordonator în activitatea sa îndeplinește următoarele **atribuții**:

- 1) coordonarea activităților structurilor statale în acest domeniu, monitorizează respectarea principiului de asigurare a intereselor superioare a victimelor violenței în familie, ținând cont de standardele internaționale în domeniu;
- 2) monitorizarea procesului de armonizare a cadrului legal național la prevederile cadrului legal internațional în vederea asigurării prevenirii și combaterii violenței în familie;
- 3) examinarea rapoartelor și recomandărilor experților naționali și internaționali în vederea eficientizării aplicării politicilor și programelor specifice de prevenire și combatere a violenței în familie;
- 4) examinarea rapoartelor sectoriale privind gradul de aplicare a legislației și activităților realizate în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului;
- 5) informarea opiniei publice despre evoluția situației privind prevenirea și combaterea violenței în familie;
- 6) facilitarea procesului schimbului de experiență și informații în cadrul ședințelor, privind activitățile desfășurate de către autorități/instituții/organizații cu competențe în domeniu;
- 7) prezentarea informației anuale despre activitatea Consiliului coordonator către Guvern.

Specificăm că la nivelul autorităților publice centrale conform Legii nr 5/2006¹³ funcționează grupul coordonator în domeniul gender, avînd drept scop asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați în politicile și programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor. Membrii grupului coordonator în domeniul gender sînt unitățile gender din subdiviziunile cu competențe de elaborare, promovare și monitorizare a politicilor în domeniul de activitate a autorității administrației publice centrale de specialitate.

Totodată informăm despre crearea unei noi structuri de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor prin ordinul Ministerului Afacerilor Interne din 25.02.2022.

E. Colectarea datelor

Colectarea și difuzarea datelor privind prevalența și incidența diferitelor forme de violență împotriva femeilor, precum și analiza cauzelor și consecințelor acestui fenomen în plan societal și particular, este punctul de plecare pentru dezvoltarea unor mecanisme eficiente, la nivel de politică, pentru eradicarea acestui fenomen.

Potrivit art.8 din Legea nr.45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Ministerul Justiției, alături de alte entități, este una dintre autoritățile publice central de specialitate mandatate, în limita competenței, cu atribuții în respectivul domeniu. Printre atribuțiile statuate la articolul menționat se enumeră „elaborarea și promovarea politicilor”, precum și „colectarea sistematică a datelor statistice”.

În partea ce ține de sistemul de colectare și evidență a datelor, remarcăm că la momentul actual de date oficiale despre fenomenul violenței față de femei și a violenței în familie dispun următoarele structuri:

- Ministerul Justiției
- Ministerul Afacerilor Interne
- Procuratura Generală
- Ministerul Muncii și Protecției Sociale
- Ministerul Educației
- Ministerul Sănătății/Centrul de Medicină Legală

---

¹³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro

Analizând domeniile de competență ale Ministerului Justiției și ale instituțiilor sale aflate în subordine, datele statistice în cazurile de violență față de femei și de violență în familie în sectorul judiciar, raportate atât la victime cât și la agresori, sunt deținute/ sau urmează a fi generate / sistematizate de:

1. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești
2. Inspectoratul Național de Probațiune
3. Administrația Națională a Penitenciarelor
4. Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat

Aceste autorități dețin datele statistice privind cauzele examinate de instanțele de judecată, precum și cele care vizează etapa execuțional-penală.

În același timp, datele statistice în sectorul justiției cuprind și datele colectate de către organele de poliție, organele procuraturii, precum și datele care țin de serviciile de asistență juridică garantată de stat acordate victimelor violenței în familie. În raport cu aceste segmente, respectivele date urmează a fi colectate de către Inspectoratul General de Poliție, Procuratura Generală și Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat.

Având în vedere necesitatea iminentă de a dispune de date statistice judiciare dezagregate privind victimele, în modulul electronic de colectare a datelor statistice se generează date în raport cu victima infracțiunii, acestea fiind dezagregate pe:

- numărul total de victime;
- vîrstă (18-30 ani; 31-50 ani; 51-60 ani; mai mult de 60 ani);
- sex (bărbați, femei);
- studii (superioare; medii specializate; medii; medii incomplete);
- stare de ebrietate sau stare narcotică;
- mediul de trai (rural, urban);
- numărul total de victime în privința cărora au fost săvîrșite anterior infracțiuni.

De asemenea menționăm că sunt generate date statistice pe victimele minore, cu următoarele date dezagregate:

- numărul total de minori victime;
- vîrstă (0-3 ani; 4-7 ani; 8-10 ani; 11-15 ani; 16-18 ani);
- încadrarea în instituțiile de învățămînt (școlarizați; neșcolarizați);
- categoria familiei din care provine copilul (familie completă; incompletă, separat de părinți);
- mediul de trai (rural, urban).

În sectorul social și cel educațional datele statistice la fel sunt dezagregate după criteriile menționate supra.

În sectorul medical:

- domeniul de Medicină Legală colectează date la moment acumulează doar date statistice generale sub forma numărului total de cazuri de violență în familie examinate în fiecare subdiviziune teritorială, fără colectarea, generarea și dezagregarea datelor după criteriile sex, vîrstă, profil teritorial.
- în sistemul medical-general sunt colectate date dezagregate pe sex, vîrstă, profil teritorial cu privire la copiii victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

Toate datele statistice pe domeniu sunt plasate de către instituțiile menționate supra pe paginile web oficiale ale acestora.

F. Cercetare

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa a realizat studiul „*Bunăstarea și siguranța femeilor*”,¹⁴ pentru a elucida prevalența diferitor forme de violență față de femei în situații non-conflict și cele afectate de conflict în anumite state participante ale OSCE: Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Macedonia de Nord și Serbia, Moldova și Ucraina. De asemenea, studiul a fost efectuat și în Kosovo. Studiul cantitativ a fost efectuat pe baza unui eșantion reprezentativ de femei cu vârste cuprinse între 18 și 74 de ani care locuiesc în Moldova. Acest studiu, fiind primul studiu reprezentativ realizat în Europa de Sud-Est sau Europa

¹⁴ <http://antiviolența.gov.md/wp-content/uploads/2022/03/bunastarea-si-siguranța-femeilor.pdf>

de Est cu scopul de a furniza date comparabile în întreaga regiune, cuprinde atitudinile de gen și experiențele femeilor din grupurile minoritare. Obiectivul studiului a fost de a furniza date solide pentru elaborarea unor politici, strategii, programe și activități mai cuprinzătoare și bazate pe dovezi pentru prevenirea și combaterea VAW.

În anul 2019 a fost realizat și studiul „*Bullying-ul în rândul adolescenților din Republica Moldova*”¹⁵ de Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”, la cererea UNICEF Moldova. Studiul indicat a avut drept scop cunoașterea gradului de răspândire a fenomenului dat în rândul adolescenților, inclusiv, a particularităților de manifestare, care ar permite elaborarea unor acțiuni de prevenire și combatere, ținând cont de necesitățile adolescenților, părinților, pedagogilor, psihologilor. Componenta cantitativă a cercetării avut la bază două eșantioane: un eșantion de 2237 de adolescenți și un eșantion de 36 de coordonatori responsabili de abuz, neglijare, exploatare, trafic, în instituțiile de învățământ din mediul rural și urban

O altă cercetare „*Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane*” a fost realizată în anul 2018 de către A.O. „Centrul de Drept al Femeilor” în colaborare cu Global Rights for Women (GRW), cu suportul Secției justiție penală și aplicare a legii a Ambasadei SUA în Republica Moldova. Cercetarea a avut drept scop să analizeze răspunsul statului privitor la protecția victimelor în cazurile de violență în familie și trafic de ființe umane, dar și referitor la responsabilizarea făptașilor.

Cercetarea „*Cum prevenim și reducem hărțuirea sexuală la locul de muncă și studii*”¹⁶ realizat de Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în colaborare cu Centrul de Drept al Femeilor în cadrul proiectului “Inițiativa Comună pentru Oportunități Egale”, a analizat cadrul legislativ național, specific fenomenului hărțuirii sexuale, practicile pozitive ale țărilor Europene în prevenirea și combaterea acestui fenomen finalizând cu recomandări concrete pentru politici publice naționale și cadrul normativ.

În perioada anilor 2018-2019 de către Asociația „Promo-LEX” a fost realizate două rapoarte privind fenomenul de ură și discriminare. Primul raport din anul 2018¹⁷ a vizat analiza complexă a discursului de ură din Republica Moldova, iar în primul trimestru al anului 2019, Promo-LEX a publicat cel de-al doilea raport - „*Discursul de ură și instigarea la discriminare*”¹⁸. Scopul acestor cercetări a constat în analiza și evaluarea gradului de utilizare a discursului de ură și a instigării la discriminare în spațiul public din Republica Moldova, precum și a modului de reacție și de sancționare de către autorități a acestui tip de discurs. Finalitatea acestor cercetări a rezultat în prezentarea unor constatări și concluzii sistematizate în funcție de tipul problemelor identificate și competența instituțională de soluționare a acestora.

În anul 2021, de către A.O. „Centrul de Drept al Femeilor” cu suportul financiar al Suediei a fost realizat primul Studiul Național de analiză a cazurilor de femicid. Scopul studiului constă în cunoașterea particularităților femicidului în Republica Moldova, pentru anii 2016-2019, pentru a îmbunătăți mecanismele instituționale de răspuns la cazurile de violență, în bază de gen și de violență în familie.¹⁹

Totodată remarcăm că pe parcursul perioadei de raportare au fost realizate mai multe analize, studii și cercetări de către societatea civilă și partenerii de dezvoltare, care pot fi consultate în Anexa nr. 5²⁰.

G. Sondaje

¹⁵ <https://www.unicef.org/moldova/media/3146/file/Bullying-ul%20%C3%AEn%20r%C3%A2ndul%20adolescen%C8%9Bilor%20din%20Republica%20Moldova.pdf>

¹⁶ <https://progen.md/cum-prevenim-si-reducem-hartuirea-sexuala-la-locul-de-munca-si-studii-recomandari-de-politici/>

¹⁷ <https://promolex.md/13894-raport-discursul-de-ura-si-instigarea-la-discriminare-in-spatiul-public-si-mass-media-din-republica-moldova/?lang=ro>

¹⁸ https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/12/A4_hate_ro_II_web.pdf

¹⁹ Studiul Național de analiză a cazurilor de femicid, CDF, 2021, disponibil pe [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid%20(4).pdf)

²⁰ A se vedea anexa nr. 5

Întru cunoașterea situației în domeniul violenței față de femei, Biroul Național de Statistică (BNS) în premieră, în anul 2010, a realizat studiul *Violența față de femei în familie*²¹, care a presupus o abordare complexă prin combinarea rezultatelor cercetărilor cantitative și calitative. Obiectivul de bază al acestui studiului a constat în oferirea informației comprehensive privind violența față de femei în Republica Moldova, cu identificarea cauzelor, estimarea prevalenței diferitor forme de violență, frecvența și gravitatea actelor de violență, precum și impactul, consecințele acestui flagel asupra sănătății fizice și mentale a femeilor-victime. În contextul acestui studiu, teritoriul național a fost împărțit în 11 straturi, pentru asigurarea reprezentativității la nivel național, precum și pe medii de reședință. Volumul eșantionului a fost de 1575 gospodării, din care 615 au fost alocate pentru mediul urban și 960 pentru rural. Distribuția după mediu de reședință s-a efectuat în conformitate cu CUATM²². Populația de referință a studiului au fost femeile în vîrstă de 15-65 ani.

Studiul a stabilit că rata prevalenței totale a violenței din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții (psihologică, fi zică sau sexuală) de la vîrsta de 15 ani este de 63%. Prevalența violenței fizice din partea soțului/partenerului curent sau cel mai recent pe parcursul vieții este raportată de circa 40% din femei, ponderea cea mai mare revenind celor din mediul rural. Circa 19% din femei au declarat că au suferit în urma violenței sexuale cel puțin o dată pe parcursul vieții. Circa 8,7 % din femei au menționat că cel puțin o dată pe parcursul vieții a suferit din cauza violenței economice. Și Circa 57,1 % din femei au declarat că au suferit în urma violenței psihologice pe parcursul vieții. Cele mai vulnerabile față de violența fi zică pe parcursul vieții sunt femeile în vîrstă de 45-59 ani. Recomandările de bază ale studiului s-au referit la cadrul normativ, de politici și cel de prestare a serviciilor, prestarea de servicii și schimbarea culturală și conștientizarea și au fost transmise tuturor autorităților publice centrale cu competențe pe domeniul de referință.

În vederea realizării unui nou studiu în plan național BNS a revizuit chestionarul de colectare a datelor în cadrul cercetării statistice „Violența față de femei și violența în familie” în baza cartografierii indicatorilor recomandați de organizațiile internaționale (inclusiv Eurostat, WHO, UNECE, UN Women, UNSD, UNFPA; EIGE) și a necesităților de monitorizare și evaluare a cadrului național de politici.

III. Prevenirea

(Capitolul III al Convenției, Articolele 12 - 17)

A. Campanii și programe

Anual, în Republica Moldova se desfășoară campanii de informare în scopul sensibilizării publicului larg cu privire la fenomenul violenței față de femei și a violenței în familie. Astfel, în cadrul Campaniei „16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen” (25 noiembrie - 10 decembrie) au fost desfășurate diverse evenimente atât la nivel central, precum și la nivel local: mese rotunde, emisiuni TV, teatrul social, spoturi video, lecții deschise în cadrul instituțiilor de învățământ, precum și distribuirea materialelor informative etc. Lansarea campaniei în anul 2020 a fost realizată în regim online prin plasarea unui spot social pe rețelele de socializare, cu participarea oficialilor de rang înalt din cadrul Parlamentului, cabinetului Prim-Ministrului, reprezentanților și reprezentantelor ONU Moldova, Ambasadoarei Suediei în Republica Moldova și coordonatoarei Coaliției Naționale „Viața fără violența în familie” care au venit cu mesaje de susținere a femeilor supraviețuitoare și a condamnării actelor de violență, afirmînd contribuția sa în crearea toleranței zero față de fenomen. Lansarea Campaniei din anul 2021 a avut loc printr-un „Dialog deschis cu femeile care supraviețuiesc violenței” organizat sub auspiciul Parlamentului. Dialogul a reunit inclusiv reprezentanți ai Guvernului, misiunilor diplomatice, societății civile, partenerilor de dezvoltare, precum și victime ale violenței, care au transmis un mesaj comun de prevenire și combatere a violenței în bază de gen.

Anual în ultima zi de miercuri a lunii aprilie este marcată la nivel național campania „Denim Day”, avînd scopul de creștere a gradului de conștientizare asupra infracțiunilor sexuale. Sensibilizarea publicului larg a fost realizată prin intermediul rețelelor de socializare și au putut fi vizualitate mesajele de susținere a

²¹ https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Violenta/Raport_violenta_fam.pdf

²² Clasificatorul Unităților Administrativ-Teritoriale a Republicii Moldova

campaniei din partea reprezentanților autorităților statului, partenerilor de dezvoltare și societății civile, promovând educația și dialogul sănătos cu generația în creștere, pentru prevenirea violenței sexuale, fiind utilizate în acest sens hashtagurile: #DenimDayMoldova2020, #DenimDay, #DenimDayMoldova2021.

Pe parcursul perioadei de referință a fost desfășurată prima ediție a *Conferinței Internaționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de fete și femei și violenței în familie*, organizată de către Coaliția Națională „Viața fără Violență în Familie” și cu susținerea financiară a Suediei. Subiectele conferinței au fost aliniate celor 4 piloni din Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva fetelor și femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul):- Prevenirea, Protecția, Urmărirea penală și incriminarea, precum și Politicile coordonate. Conferința desfășurată în perioada 19-21 octombrie 2021 a reunit peste 40 de vorbitori și vorbitoare, organizații feministe din Republica Moldova și regiune, reprezentanți ai autorităților statului, iar la deschidere a participat cu un discurs Președinta Republicii Moldovei, dna Maia Sandu.

În conformitate cu Rezoluția Adunării Generale a ONU 47/237 din 20 septembrie 1993, în Republica Moldova se celebrează Ziua Internațională a Familiei. Acțiunile menționate se axează pe realizarea recomandărilor Comitetului privind eliminarea discriminării față de femei de organizare a campaniilor de sensibilizare a femeilor și bărbaților asupra responsabilităților egale ale femeilor și bărbaților în sferile publică și privată, încurajarea mass-media să proiecteze imagini pozitive ale femeilor etc.

Începând cu anul 2020, UNFPA și UN Women desfășoară campania de comunicare cu genericul ”Se poate și altfel, fără stereotipuri”, în cadrul programului regional ”EU4Gender Equality, împreună împotriva stereotipurilor de gen și a violenței în bază de gen”, finanțat de Uniunea Europeană, care are ca scop de a combate barierele și normele structurale de gen, cu un accent special pe schimbarea comportamentului de gen stereotipizat, pe consolidarea implicării bărbaților în responsabilitățile parentale și casnice, pe sporirea accesului bărbaților la concediul pentru creșterea și îngrijirea copilului și pe reducerea numărului de persoane afectate de violență în bază de gen.

Un factor principal în prevenirea și combaterea violenței în familie, îl ocupă activitatea de sensibilizare și informare a publicului cu privire la violența bazată pe gen, desfășurate de angajații poliției atât la nivel național cât și cel local. Lista campaniilor de informare realizate de angajații poliției este prezentată în Tabelul 1.

Tabelul 1. Lista campaniilor de informare realizate de angajații poliției

CAMPANII DE INFORMARE DIN PARTEA POLIȚIEI		
Denumirea activității	2020	2021
Activități de sensibilizare, printre care:	1333	3386
- activități în cadrul Campaniilor de informare	171	195
- acțiuni de flash-mob	122	192
- ateliere de lucru și mese rotunde	77	232
- acțiuni informative cu grupurile țintă	969	2784
Acțiuni comunitare, printre care:	4264	7206
- întruniri cu cetățenii	2020	3160
- întruniri cu tineretul studențesc	452	507
- lecții în instituțiile de învățământ	945	1548
- întruniri în colectivele de muncă	735	1603
- întruniri în cadrul Consiliilor de siguranță comunitară	122	388
Persoane informate	629 777	126301
Materiale informative distribuite	491245	107020

B. Materiale de predare și instruire

În perioada de raportare au fost dezvoltate mai multe materiale la nivel educațional care abordează inclusiv subiectul prevenirii și combaterii violenței în familie. Astfel, menționăm Curricula pentru educația timpurie „*Eu, familia și societatea*” (pentru copii de 3-7 ani), care abordează subiecte ce țin de recunoașterea responsabilităților microgrupului din care fac parte; adoptarea manifestarea toleranței și griji față de persoanele în etate și persoanele cu nevoi speciale, demonstrarea spiritului de cetățean prin luarea deciziilor și respectarea codurilor de conduită etc.

Din anul de studii 2018 – 2019, este introdusă o nouă arie curriculară „*Consiliere și dezvoltare personală*” care include disciplina obligatorie „*Dezvoltare personală*”, propusă pentru implementare a câte 1 oră săptămânal, în învățământul primar, gimnazial și liceal. Disciplina indicată are ca scop dezvoltarea competențelor necesare elevilor pentru autocunoaștere, autoacceptare, pentru un mod de viață sănătos și independent, în devenirea lor ca cetățeni informați, activi și integri care ar putea relaționa deschis și liber, demonstrând responsabilitate în luarea deciziilor de carieră și dezvoltarea personală pe parcursul întregii vieți.

În anul de studii 2019-2020, au fost reconceptualizate conținuturile pentru disciplina „*Educație pentru societate*” implementată gradual, în clasele V–VI și X–XI. Disciplina școlară „*Educație pentru societate*” este cu statut obligatoriu pentru elevii din învățământul gimnazial și liceal și prevede formarea elevilor în spiritul valorilor statului de drept, dezvoltării competențelor necesare respectării drepturilor și responsabilităților cetățenești prin prisma studierii modulelor integrate cu referire la: Educația pentru cetățenia democratică, Educația pentru drepturile omului, Educația pentru integritate, Educația patriotică, Educația interculturală etc.

În cadrul modulului psihopedagogic, care se regăsește în toate programele de formare continuă destinate cadrelor didactice și pe disciplinele școlare oferite de Centrele de formare continuă, se abordează subiectele ce țin de prevenirea violenței și egalitatea de gen. Astfel, 17 Centre de formare continuă sunt acreditate pentru prestarea programelor de formare pentru cadrele didactice pe disciplinele școlare și de profil. Actualmente există 20 de programe de formare continuă pe disciplinele școlare destinate cadrelor didactice. Totodată, Centrele de formare continuă au dezvoltat următoarele module tematice pentru cadrele didactice: Etica organizațională, standarde de conduită, integritate și moralitate, unde se abordează drepturile omului; Factori socio-psihologici și individuali ai toleranței și intoleranței etnice.

C. Instruirea inițială a profesioniștilor

Din anul adoptării Legii cadru pe domeniu (2007 - pînă în prezent), cu suportul partenerilor de dezvoltare și a societății civile au fost realizate atît instruirii inițiale cît și continue a profesioniștilor cu competențe pe domeniu de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie, asigurării egalității între femei și bărbați, drepturile omului, non-discriminare. Totodată remarcăm că au fost elaborate curricule sectoriale ori integrate în curriculumele de formare profesională în cadrul sectorului tematica ce vizează prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie ca exemplu: asistența socială, ordine publică, justiție. Astfel, pentru a asigura o intervenție eficientă în cazurile de violență în familie prin pregătirea profesională a angajaților poliției, Centrul de Drept al Femeilor, în parteneriat cu CIPAL cu sprijinul UN Women Moldova și al Suediei, au elaborat Curricula de instruire a angajaților poliției și Suportul de curs cu denumirea - *Intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie* care are drept scop consolidarea cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice ale angajaților poliției în domeniul aplicării eficiente a legislației naționale cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

În scopul consolidării capacității de răspuns, la cazurile de violență în familie, a Procuraturii și a Sistemului Judiciar din Republica Moldova, Institutul Național al Justiției în parteneriat cu Centrul de Drept al Femeilor (CDF) a elaborat suportul de curs pentru instruirea inițială și continuă a procurorilor și judecătorilor cu denumirea - *Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*²³.

²³ Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Suport de curs / aut.: Maria Ghervaș, Mariana Gornea, Irina Maxim [et al.] ; coord. ed.: Diana Scobioală, Alexandra Nica ; Centrul de Drept al Femeilor (CDF), Inst. Naț. al Justiției (INJ). – Chișinău : S. n., 2018 (Tipogr. „Bons Offices”). – 144 p, disponibil pe [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Suport-de-curs-Implementarea-Legislatiei%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Suport-de-curs-Implementarea-Legislatiei%20(3).pdf)

Pentru formarea inițială și continuă a asistenților sociali, în anul 2021 a fost lansat cursul de formare la distanță cu denumirea- Gestionarea cazurilor de violență în familie, elaborat de Centrul Național de Formare Asistență, Consiliere și Educație din Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii Protecției Sociale, Agenția Națională Asistență Socială (ANAS) cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei.

Date relevante cu referire la formarea inițială și continuă a profesioniștilor cu competențe pe domeniu de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie, asigurării egalității între femei și bărbați, drepturile omului, non-discriminare sunt indicate în Anexa 1 și Anexa 2.²⁴

D. Formarea continuă a profesioniștilor

Pe parcursul anilor 2020-2021 au fost realizate o serie de instruirii pentru consolidarea capacităților profesioniștilor în domeniu. În acest sens, au fost instruiți medici legiști, ofițeri de poliție, judecători, procurori, consilieri de probațiune și avocați ce acordă asistență juridică grantată de stat privind intervenția și rolul instituțiilor din sistemul de justiție în răspunsul la cazurile de violență în familie.

Anul 2022

În perioada 5 – 11 iulie, în cadrul Proiectului „Crearea unui Centru de Justiție Familială în Moldova”, finanțat de Departamentul de Stat al SUA, în parteneriat cu Centrul de Drept al Femeilor au fost organizate sesiuni de informare privind completarea *Formularului de colectare a datelor în cazurile de violență în familie, soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor* pentru circa 140 de angajați ai poliției din toate cele 36 raioane ale țării. Activitățile au fost organizate în contextul constituirii în luna mai 2022 a Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, având drept scop informarea persoanelor responsabile cu privire la noua procedură de monitorizare a acestor cazuri .

Anul 2021

Pentru a eficientiza procesul de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și de violență în familie, în platforma Institutului Național de Justiție (INJ) au fost instruiți **368** profesioniști ai domeniului juridic, după cum urmează: judecători - 45, procurori - 58, asistenți judiciari - 115, grefieri – 59, consultanți ai procurorilor – 43, specialiști - 48. Instruirile au avut în cadrul :

- Cursurilor de instruire „Particularitățile examinării cauzelor cu privire la violența în familie/violența față de copii” ;
- Seminarului „Accesul la justiție a femeilor - particularitățile aplicabilității prevederilor Convenției de la Istanbul” ;
- Cursurilor de instruire „Investigarea și examinarea infracțiunilor privind violența în familie”.

În domeniul investigării și examinării infracțiunilor privind viața sexuală au fost instruite **723** persoane, dintre care: 124 judecători, 176 procurori, 158 asistenți judiciari, 110 grefieri, 51 consultanți ai procurorilor, 35 avocați care acordă asistență juridică garantată de stat, 66 specialiști, 2 șefi secretariat, 1 formator al Institutului Național de Justiție. Instruirile au avut în cadrul :

- Seminarului „Măsuri de protecție a copiilor victime a abuzului sexual” ;
- Webinarului „Exploatarea și abuzul sexual în mediul online asupra copiilor” ;
- Seminarului „ Investigarea și judecarea infracțiunilor privind viața sexuală” ;
- Seminarului „Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual” ;
- Școlii de primăvară „ Investigarea cazurilor de exploatare și abuz sexual asupra copiilor în mediul online” ;
- Seminarului „Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor cu caracter sexual” ;
- Cursurilor de instruire „Metodici și tactici de investigare și examinare a cauzelor privind infracțiunile cu caracter sexual comise prin intermediul tehnologiilor informaționale. Aspecte privind abuzul online al minorilor” ;

---

²⁴ A se vedea Anexa 1 și Anexa 2.

- Seminarului „Investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite de minori și împotriva minorilor”;
- Seminarului „Aspecte psiho-fiziologice ale minorilor implicați în infracțiuni cu caracter sexual” ;
- Seminarului „Investigarea și judecarea infracțiunilor privind viața sexuală”;
- Cursurilor de instruire „Metodici și tactici de investigare și examinare a cauzelor privind infracțiunile cu caracter sexual comise prin intermediul tehnologiilor informaționale. Aspecte privind abuzul online al minorilor”;
- Seminarului „Investigarea infracțiunilor cu caracter sexual săvârșite de minori și împotriva minorilor”;
- Seminarului „Particularitățile investigării și judecării infracțiunilor cu caracter sexual”.

În anul 2021, Centrul de Drept al Femeilor în colaborare cu Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL) a realizat cursul de instruire a subofițerilor cu denumirea - „Cele mai bune practici de răspuns al poliției la cazurile de violență în familie”. În cadrul cursului au fost instruiți 76 subofițeri (21 femei și 55 bărbați), din 16 regiuni ale țării.

De asemenea, în parteneriat cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare au fost organizate activități de consolidare a capacităților specialiștilor din domeniu. În cadrul Proiectului EVA “Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, implementat de UN Women Moldova, în parteneriat cu UNICEF și finanțat de Uniunea Europeană:

- 13 echipe multidisciplinare din 13 localități din 2 raioane ale țării (Cahul și Ungheni) au fost instruite să ofere servicii esențiale, coordonate și îmbunătățite în domeniul eliminării violenței în bază de gen, axate pe supraviețuitoarele violenței. Astfel, peste 41 de reprezentanți/te ai organelor de drept și personal medical, psihologi și asistenți sociali au dobândit noi cunoștințe și abilități pentru un răspuns mai bun la cazurile de violență sexuală, cu accent pe abordarea orientată spre traumă și coordonarea eforturilor tuturor specialiștilor implicați în răspunsul la cazurile de violență sexuală și violență împotriva femeilor și copiilor;
- 15 cluburi de femei active (7 în Cahul și 8 în Ungheni) au fost create, cu un număr total de 207 membre. Membrele clubului au posibilitatea de a beneficia de serviciile unor mentori instruiți în orientare în carieră, angajare și consiliere ocupațională. De asemenea, reprezentanții societății civile, psihologii și asistenți sociali comunitari și-au sporit capacitățile de a lucra cu femeile supraviețuitoare a violenței. Prin urmare, părțile implicate sunt pregătite de a referi cazurile identificate organizațiilor de profil locale, de a dezvolta programe educaționale privind violența domestică și de a efectua o evaluare a riscurilor în comun cu supraviețuitoarele violenței.

Totodată, prin intermediul Programului UN Women Moldova cu finanțare din partea Suediei - 344 de ofițeri/e de poliție (132 femei și 212 bărbați), ce reprezintă 76 ofițeri de poliție din prima linie, 268 ofițeri de urmărire penală, 129 divizia de securitate publică, și 21 parajuriști (17 femei și 4 bărbați), 14 femei prestatoare de servicii în domeniul violenței din diferite regiuni ale țării și-au consolidat cunoștințele și abilitățile de răspuns la cazurile de violență împotriva femeilor, violenței domestice.

Pentru asigurarea unui răspuns coordonat al sistemului de justiție penală pentru o mai bună soluționare a cazurilor de violență în familie, în cadrul proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova” implementat de PNUD Moldova, cu suportul financiar al Suediei, Centrul de Drept al Femeilor (CDF) a realizat o serie de instruirii la care au participat judecători, procurori, ofițeri de sector, ofițeri de urmărire penală, medici legiști, ofițeri de probațiune, avocați care acordă asistență juridică garantată de stat. Scopul programului de instruire a constat în consolidarea capacității de răspuns a reprezentanților sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie și promovarea unui model de intervenție coordonat al sistemului de justiție penală pentru o mai bună soluționare a cazurilor de violență în familie.

Pentru familiarizarea specialiștilor din domeniul de referință cu standardele/experiențele SUA și ale UE în crearea și prestarea serviciilor integrate victimelor VF și VS, în perioada 13-19 noiembrie 2021, FTD a organizat o vizită de studiu la FJC din Statele Unite ale Americii, Washington DC pentru 18 specialiști, reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și partenei, care oferit informații importante despre metodologia de funcționare FJC în Moldova. Un exemplu elocvent a fost Montgomery County CJF, care a demonstrat cum în perioada pandemică de COVID 19 a crescut numărul de audieri ale victimelor virtual și

eficiența benefică asupra acestora. Reprezentanții Ministerului Justiției și-au exprimat sprijinul pentru reformarea actualei legislații dacă acest lucru va fi necesar pentru a fi aplicate aceste procese și în RM.

În perioada 06-10 iunie 2022, de către FTD, a fost realizată o altă vizită de studiu în Țările de Jos, pentru 10 specialiști, reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și partenei, care au participat la cea de-a patra Conferință Internațională a Centrelor pentru Justiție Familială, organizată de Alianța Europeană a Centrelor de Justiție Familială, orașul Rotterdam cu tema: „Teroarea intimă, o formă foarte gravă de violență bazată pe gen”. Scopul vizitei a fost de a face schimb de experiență și bune practici cu experții și specialiștii care au participat la ședințele Conferinței și care activează în Centrele de Justiție Familială din Europa, familiarizarea cu serviciile de suport oferite victimelor, conceptele și regulamentele interne, parteneriatele sociale, stabilirea relațiilor de colaborare pentru crearea și dezvoltarea CJF în Republica Moldova.

Anul 2020

Conform Planului modular pentru anul 2020 de formare continuă a judecătorilor și procurorilor, la Institutul Național de Justiție au avut loc seminare de instruire continuă cu tematica „Practica judiciară privind examinarea cauzelor legate de violență în familie”. De asemenea, potrivit Planului modular de formare a personalului instanțelor judecătorești, consilierilor de probațiune, avocaților care acordă asistență judiciară garantată de stat și consultanților procurorilor în anul 2020 au avut loc seminare de instruire cu tematica:

- Modalități de lucru cu agresorii familiari și tehnici de prevenire a violenței față de femei și copii”;
- Practica judiciară privind examinarea cauzelor de violență în familie”.

Pe parcursul perioadei de referință, pentru a eficientiza procesul de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și de violență în familie au fost instruiți **208** profesioniști ai domeniului juridic în cadrul a 7 activități de formare, după cum urmează: judecători- 27; procurori - 42, asistenți judiciari – 36; grefieri – 40; consultanți ai procurorilor – 23; consilieri de probațiune – 39; specialist din cancelarie - 1.

Totodată, au fost organizate activități de consolidare a capacităților profesioniștilor din domeniul organelor de drept la distanță, pe subiectele ce vizează:

- Practica judiciară privind examinarea cauzelor legate de violență în familie”- numărul persoanelor instruite - 158, după cum urmează: 25 judecători, 33 procurori, 36 asistenți judiciari, 40 grefieri, 23 consultanți ai procurorilor, 1 specialist din cancelarie.
- „Nediscriminare și egalitate”- numărul persoanelor instruite -11, dintre care: 2 judecători, 9 procurori.
- „Modalități de lucru cu agresorii familiari și tehnici de prevenire a violenței față de femei și copii”- numărul persoanelor instruite- 39 consilieri de probațiune.

Urmare a parteneriatului cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare au fost organizate activități de consolidare a capacităților specialiștilor din domeniu. Pe parcursul anului 2020 au beneficiat de instruirii ca grup de profesioniști, angajații poliției în cadrul cursului de formare pentru formatori care face parte din proiectul „Consolidarea capacității reprezentanților sectorului justiției în aplicarea eficientă a legislației privind violența în familie”, implementat de Centrul de Drept al Femeilor, în parteneriat cu CIPAL și susținut de UN Women Moldova și Suedia.

Un alt grup țintă al activităților de consolidare a capacităților au fost ofițeri de patrulare și ofițeri de sector. Instruirile acestora s-au fost realizat de Centrul de Drept al Femeilor, în baza acordului de parteneriat cu Inspectoratul General al Poliției și în cooperare cu Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP al MAI și susținerea financiară a Suediei, Fundației OAK, Ambasadei Franței în Moldova, Secției Justiție Penală și Aplicare a Legii a Ambasadei Statelor Unite în Moldova.

Au beneficiat de activitățile de instruire și angajații a trei penitenciare din țară (Penitenciarului nr.17 – Rezina, Penitenciarul nr. 7 Rusca și Penitenciarul nr.5 – Cahul). Cursul de instruire a fost realizat de Centrul de Drept al Femeilor, Institutul pentru Familie și Inițiative Sociale în parteneriat cu Administrația Națională a Penitenciarelor din Republica Moldova, în cadrul proiectului „Sporirea accesului la justiție, asistență juridică și sprijin psihologic pentru femeile aflate în detenție”, sprijinit de Suedia. Cursul de instruire online cu

genericul - „Femeile în detenție: drepturi și necesități speciale” a avut drept scop consolidarea cunoștințelor și competențelor angajaților în vederea asigurării respectării drepturilor femeilor private de libertate și a nevoilor lor speciale. Participanții au discutat despre factorii ce determină vulnerabilitatea angajaților sistemului penitenciar și modalitățile de gestionare a situațiilor deficitare în interacțiunea cu femeile aflate în detenție. Totodată, au fost familiarizați cu standardele și normele internaționale, în special cu Regulile de la Bangkok, adoptate în 2010 prin Rezoluția Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite.

Asociația Bibliotecarilor din Moldova în parteneriat cu Centrul de Drept al Femeilor și cu suportul Suediei au organizat în anul 2020 o serie de ateliere de informare pentru membrii asociației, la tema prevenirea și combaterea violenței în familie. Instruirile respective au avut drept scop să pregătească bibliotecarul ca actor comunitar în a ghida femeile victime ale violenței în familie către servicii și autorități competente.

E. Programe de reducere a comportamentului violent pentru agresori familiali

În scopul reducerii comportamentului agresiv, Poliția a desfășurat activități de prevenire terțiară cu 3942 agresori familiali în anul 2020 și în anul 2021 cu 4938 agresori. Astfel, pe parcursul anului 2020, de către angajații poliției au fost luați la evidența nominală 2411 agresori și radiate din evidențe 2593 persoane. În anul 2021 au fost luați la evidența nominală 3724 agresori și radiate din evidențe 2695 persoane. Din numărul total de agresori familiali aflați la evidența organelor de poliție, în anul 2021 de gen masculin au fost 4715 agresori, și de gen feminine 280, iar în 2020 de către poliție au fost luați în evidență 3748 agresori familiali de gen masculin și 209 de gen feminin.

Inspectoratul Național de Probațiune (INP) derulează programe probaționale de prevenire a violenței cu agresorii familiali condamnați prin hotărâre judecătoreascăși obligați să treacă un program de reducere a comportamentului violent. În vederea reducerii comportamentului violent, agresorii supuși probațiunii sunt consiliați de către birourile de probațiune în comun cu ONG-uri sau pot fi referiți către 4 instituții specializate de la nivel național: Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali din Drochia; A.O. „Stimul” din raionul Ocnița; A.O. „Schimbare spre o viață mai bună” or. Căușeni ; A.O. „CNFACEM mun. Chișinău (1 finanțat din bugetul de stat și 3 din sursele donatorilor). Astfel, INP la nivel național implementează următoarele programe probaționale:

Programul probațional de diminuare a agresivității - specificul acestor intervenții derivă din faptul că ele sunt structurate în funcție de obiectivele schimbării: obținerea autocontrolului furiei sau dezvoltarea de abilități nonviolente de manifestare a furiei. Intervențiile îmbină componentele cognitive – de restructurare cognitivă a pattern-ului de gândire agresivă – cu componente comportamentale, – de dezvoltare a abilităților de exprimare asertivă a furiei și a abilităților de rezolvare a situațiilor conflictuale. Pe parcursul anilor 2020-2021 au fost 86 minori au fost implicați în programul descris;

Programul de asistență și consiliere a agresorilor familiali a fost adaptat la contextul Republicii Moldova în baza Modelului DULUTH - „Crearea unui proces de schimbare pentru bărbați care maltratează”. Scopul programului este de a oferi posibilitatea pentru persoanele care comit abuzuri față de alți membri ai familiei, să beneficieze de servicii care să-i ajute să adopte și să mențină un model de comunicare în contextul relațiilor familiale, cu impact comportamental nonviolent. Pentru a asigura abordarea integratoare a egalității între femei și bărbați în Curricula programului de consiliere sunt incluse subiecte pe acest domeniu. Pe parcursul anilor 2020-2021 au fost implicate în programul descris 57 persoane.

Prin Legea nr.85/2020 pentru modificarea unor acte normative (în vigoare din 03.01. 2021) au fost operate modificări la legea-cadru din domeniu prevenirii și combaterii violenței în familie și potrivit acestor modificări, organelor de probațiune le-a fost atribuită competența de monitorizare electronică a agresorilor familiali la etapa de aplicare de către instanța de judecată a măsurilor de protecție a victimei. Modificările operate acordă și posibilitatea victimei, precum și membrilor familiei acesteia de a fi monitorizați electronic printr-un sistem electronic de supraveghere (de tipul unui telefon GSM de mici dimensiuni), doar dacă aceștia își exprimă acordul în formă scrisă. Pe parcursul anului 2021, în baza ordonanței de protecție eliberată de instanța de judecată au fost monitorizate electronic 502 agresori familiali (65 % din numărul total al ordonanțelor de protecție), dintre care 479 bărbați și 23 femei. Sursele de finanțare pentru activitățile desfășurate de INP cu agresorii familiali sunt alocate din bugetul de stat sau oferite de finanțatori

externi. Pentru echipamentele de monitorizare electronică sunt cheltuite anual aproximativ 900 000 MDL. Menționăm că INP nu are stabilit un buget separat pentru programele probaționale.

Pentru persoanele ce execută pedepse cu închisoarea, Administrația Națională a Penitenciarelor a desfășurat Programul de intervenție psiho-socială pentru deținuții care au comis infracțiuni de violență în familie, pilotat din februarie 2020. Pe parcursul anului 2021, acesta a fost implementat în 8 instituții penitenciare din țară, înregistrând un număr total de 60 de participanți. Programul este disponibil pentru toate penitenciarele din țară (cu excepția Penitenciarului nr.7-Rusca pentru femei și a Penitenciarului nr.10-Goian pentru deținuți minori). Programul este planificat pentru deținuți, cu participare obligatorie, ținând cont de nevoile și riscurile identificate de către specialiștii din penitenciare.

Pentru femeile aflate în detenție, parcursul anului 2021 au fost organizate mai multe activități informative. activitățile informative care s-au axat pe informarea familiilor din detenție despre drepturile lor și căile de atac disponibile. Activitățile informative destinate femeilor în detenție au fost organizate în Penitenciarul nr.7-Rusca de către angajații ANP în colaborare cu A.O. „Centrul de Drept al Femeilor”. Totodată, în anul 2021, în baza parteneriatului cu ANP, avocatele Centrului de Drept al Femeilor au oferit femeilor deținute în Penitenciarul nr. 7 Rusca consiliere juridică în privința problemelor ce țin de violența în familie, custodia copilului, divorțul, pregătirea dosarului necesar pentru eliberare condiționată, asistență în accesarea căilor ordinare și extraordinare de atac, fiind organizate 88 ședințe de consiliere juridică. De asemenea, în perioada ianuarie-decembrie 2021 - 109 de femei aflate în detenție au beneficiat de asistență juridică primară calificată și 23 femei au accesat servicii de consiliere psihologică individuală. Obiectivele generale ale consilierii psihologice au vizat: depășirea sentimentelor de vinovăție; dobândirea încrederii în sine; restabilirea relațiilor cu familia; depășirea consecințelor stigmatizării în detenție, stărilor de anxietate și depresie cauzate de evenimente traumatice trăite (ex. abuzul din partea soțului/concubinului, din partea părinților/fraților).

F. Programe menite să împiedice agresorii sexuali de a recidiva

În vederea prevenirii recidivei în rândul persoanelor ce au săvârșit infracțiuni ce atentează la inviolabilitatea sexuală, de către Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) în penitenciarele din Republica Moldova se desfășoară următoarele programe:

Programul de schimbare a comportamentului de agresiune sexuală (aprobat prin Ordinul ANP nr. 43 din 6 februarie 2017)– disponibil pentru toate penitenciarele din țară (cu excepția penitenciarului nr.7-Rusca pentru femei și a Penitenciarului nr.10-Goian pentru minori). Pe parcursul anului 2021 au participat 106 deținuți pentru care s-a planificat parcurgerea acestui program în funcție de necesitățile și riscurile stabilite.

Programul de schimbare comportamentală pentru deținuții minori și tineri care au comis infracțiuni sexuale, care conform Ordinului ANP nr.39 din 25 ianuarie 2022 este la moment pilotat. Durata programului este de 6 luni și se desfășoară în prezent în penitenciarul nr.10-Goian, unde sunt incluși 7 participanți.

G. Participarea sectorului privat și mass-media

Pe parcursul perioadei de referință a fost inițiat Proiectul „Better Future” (Un viitor mai bun în rândul instituțiilor de învățământ, ONG-urilor și centrelor de tineret), având scopul de a contribui la promovarea relațiilor și a atitudinilor sănătoase și, în acest sens, a sprijini prevenirea violenței împotriva femeilor și fetelor și de a accelera schimbarea în societate, unde egalitatea de gen este respectată. Proiectul dat și-a propus să ajute tinerele și tinerii să-și imagineze un viitor mai bun, unde toată lumea este tratată în mod egal și beneficiază de oportunități egale la o viață mai bună, unde nu există hărțuire sexuală și discriminare. În cadrul proiectului a fost dezvoltat un instrument de realitate virtuală ce se referă la ambianțe artificiale create pe calculator și care oferă o simulare a realității, încât utilizatorul poate căpăta impresia de prezență fizică aproape reală, atât în anumite locuri reale, cât și în locuri imaginare. Instrumentul „Realitatea Virtuală” va sprijini îmbunătățirea cunoștințelor cu privire la diferențele dintre hărțuirea sexuală și flirt, despre consecințele hărțuirii și va duce la atitudini mai sănătoase ale băieților și bărbaților față de fete și femei și la relații mai bune între semeni. În plus, proiectul a promovat importanța înțelegerii momentului de reacționare, în calitate de martori, la cazurile de violență împotriva femeilor și fetelor.

În prezent funcționează portalul www.siguronline.md, care a fost dezvoltat în calitate de instrument pentru prevenirea abuzului copiilor în spațiul virtual. Portalul este unul informativ și interactiv și conține sfaturi utile despre cum se pot proteja copiii de conținuturi și /sau acțiuni cu caracter abuziv în mediul virtual. De asemenea, acesta își propune dezvoltarea atitudinii responsabile la copii și oferă posibilitatea de a raporta despre un eventual abuz. Portalul cuprinde sfaturi practice despre folosirea în siguranță a Internetului. Astfel, părinții și profesorii ar putea afla mai multe despre Internet pentru a putea înțelege mai bine interesele copilului și de a-i fi alături în orice situație. Răspunsuri la unele întrebări pot fi găsite în rubricile *Întrebări frecvente* și *Întrebări și răspunsuri*, unde atât copiii, cât și părinții și profesorii sunt încurajați să pună întrebări, să participe pentru a-și exprima opiniile lor referitor la preocupările legate de Internet.

Pe parcursul anilor de raportare 2020-2021 a fost jucat în unele regiuni ale țării spectacolul-document „LIBERĂ” (în cadrul proiectului EVA – Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women în parteneriat cu UNICEF), care are un caracter educațional, invitând publicul să mediteze asupra responsabilității părinților în procesul educativ și asupra responsabilității personale, pe care ne-o asumăm în cadrul oricărei relații, fie ea amicală, familială sau de dragoste.

H. Standarde de autoreglare pentru mass-media

În anul 2018, Consiliul Audiovizualului a elaborat și aprobat *Metodologia de monitorizare a radiodifuzorilor*. Această metodologie, care a fost elaborată cu contribuția Proiectului comun al Uniunii Europene și a Consiliului Europei în Moldova, prevede elemente de monitorizare precum ar fi: sexism în publicitate, egalitate de gen, discursul instigator la ură, etc. Adițional, a fost elaborat Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova care prevede și angajamente legate de evitarea discriminării pe criteriul de gen, a vârstei, dizabilitate, religie, stare socială și orientare sexuală.

În anul 2021, Consiliul Audiovizualului, în parteneriat cu Oficiul Consiliului Europei la Chișinău, a organizat, pentru editorii și jurnaliștii de la posturile radio și televiziune aflate sub jurisdicția Republicii Moldova, două seminare online cu genericul: „Audiovizualul autohton – între etică și realitate”, în cadrul cărora a fost abordată tematica: Promovarea bunelor practici de susținere a principiului egalității și nediscriminării. Astfel, au fost prezentate recomandări reprezentanților mass-media ce țin de modalitatea de punere la dispoziția publicului a informațiilor despre un anumit eveniment, și anume să evite exprimările care ar putea duce, direct sau indirect, la perpetuarea stereotipurilor, stigmatizarea sau marginalizarea unor persoane sau grupuri de persoane, să excludă din articole sintagmele care fac referire într-un context negativ la originea etnică și limba vorbită.

I. Protocoale în domeniul prevenirii și combaterii hărțuirii sexuale

La data de 26 mai 2022 a fost aprobat de către Parlament în prima lectură proiectul de modificare a unor acte normative în vederea combaterii fenomenului hărțuirii la locul de muncă. Documentul urmărește racordarea legislației naționale la standardele internaționale, în special la Convenția de la Istanbul. Printre prevederile proiectului actului normativ se remarcă completarea Codului contravențional cu prevederi referitoare la atragerea la răspundere a angajatorilor pentru nerespectarea obligației de a întreprinde măsuri de prevenire, examinare și intervenție în cazul constatării actelor de hărțuire sexuală la locul de muncă. De asemenea, angajatorii care vor obstrucționa procesul de reclamare a cazurilor de hărțuire sexuală la locul de muncă vor putea fi sancționați contravențional.

În scopul eliminării fenomenului de discriminare, hărțuire sexuală și violența în bază de gen, în perioada de raportare, au inițiat dezvoltarea/aprobarea documentelor necesare mai multe autorități publice.:

- a) Ministerul Apărării - elaborarea amendamentelor de rigoare la Regulamentul disciplinei militare și Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova; aprobarea „Regulamentului cu privire la procedura de prevenire, identificare, înregistrare, raportare și examinare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen”. Adițional, au fost desfășurate o serie de instruirii privind combaterea hărțuirii sexuale, furnizate, inclusiv, personalului Ministerului Apărării;

- b) Ministerul Afacerilor Interne - aprobarea „Regulamentului cu privire la modul de prevenire, combatere și raportare a cazurilor de discriminare după criteriul de sex, hărțuire și hărțuire sexuală”;
- c) Ministerul Muncii și Protecției Sociale urmează în semestrul II al anului 2022 să aprobe „Regulamentul cu privire la procedura de prevenire, identificare, înregistrare, raportare și examinare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen”;
- d) Inspectoratul General de Carabinieri – a aprobat „Regulamentului cu privire la procedura de prevenire, identificare, înregistrare, raportare și examinare a cazurilor de discriminare, hărțuire sexuală și violență în bază de gen” (Ordinul IGC nr.305/2020);
- e) Serviciul Informații și Securitate - elaborarea proiectului „Regulamentului privind combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen în cadrul SIS”.
- f) Serviciul Vamal - elaborarea proiectului privind „Procedurile interne cu privire la prevenirea și combaterea discriminării, hărțuirii sexuale și violenței în bază de gen”;
- g) Administrația Națională a Penitenciarelor - procedurile sunt prevăzute în Codul deontologic al funcționarului public cu statut special din sistemul administrației penitenciare, (Ordinul MJ nr.19 din 21.01.2019).
- h) Serviciul Protecție și Pază de Stat - Planul de sensibilizare al personalului cu privire la egalitatea de gen.
- i) Centrul Național Anticorupție - Regulamentul cu privire la promovarea în funcție publică cu statut special al colaboratorilor CNA, care cuprinde prevederi cu privire la prevenirea și combaterea discriminării în bază de gen, viață privată (Ordinul nr. 52 din 10.04.2019).

La 26–27 noiembrie 2021 s-a desfășurat Conferința științifică internațională „Prevenirea hărțuirii: realitate și soluții legislative”, eveniment organizat de Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova, în colaborare cu UN Women Moldova și Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității „Ovidius” din Constanța (România) și cu sprijinul financiar al Suediei. Tematica forului științific s-a aliniat preocupărilor actuale de a pune capăt hărțuirii, prin creșterea gradului de conștientizare, prin împărtășirea experiențelor ce funcționează și prin mobilizarea autorităților publice, profesioniștilor, experților și mediului academic în lupta contra acestui flagel. În particular, obiectivul conferinței a fost de a oferi o platformă de discuții științifico-practice privind protecția juridică contra oricărei forme de hărțuire (hărțuirea sexuală, acte de persecuție (stalking), hărțuirea la locul de muncă (mobbing), hărțuirea pe internet, bullying ș.a.), identificarea bunelor practici de luptă contra acestui fenomen și găsirea celor mai optime soluții pentru îmbunătățirea cadrului juridic.

J. Orice alte măsuri luate sau planificate pentru prevenirea violenței împotriva femeilor

Telefonul de încredere pentru femei și fete reprezintă un instrument important în realizarea activităților de prevenire a violenței în bază de gen și a violenței în familie. Serviciul nominalizat sporește nivelul de informare a populației asupra fenomenului violenței în familie și oferă consiliere psiho-emoțională, în contextul asigurării protecției victimelor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor. Consilierea apelanților se oferă, în regim de 24 din 24 de ore, 7 zile pe săptămână privind prevenirea violenței în familie, precum și serviciile disponibile pentru subiecții violenței în familie.

Toate apelurile înregistrate și conciliate se încadrează în următoarele categorii:

- Apeluri încadrate în categoria Violența în familie;
- Apeluri încadrate în categoria Violența Sexuală;
- Apeluri cu caracter informativ / solicitări de colaborare.
- Statistica Telefonului de încredere: anul 2020-2040 apeluri; 2021 – 1956 apeluri.

În scopul combaterii stereotipurilor de gen, discriminării și promovării normelor sociale pozitive care previn violența în bază de gen au fost create opt cluburi pilot de susținere a bărbaților în împărțirea egală a responsabilităților casnice și a celor de familie, care au fost create în 2 raioane ale țării (prin intermediul Programului regional „Împreună împotriva stereotipurilor de gen și a violenței pe bază de gen”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de UN Women și UNFPA). Clubul Taților înseamnă un spațiu dedicat actualilor și viitorilor tați, unde aceștia primesc suportul necesar pentru a se implica activ în creșterea și educarea copiilor, dar și în activitățile considerate în mod tradițional ca fiind doar pentru femei. Activitățile

Cluburilor sunt conduse de specialiști și specialiste în politici prietenoase familiei, conectând experiența UE cu realitatea din Republica Moldova și aducând bune practici de promovare a paternității.

Urmare a colaborării dintre autoritățile statului cu Oficiul Consiliului Europei de la Chișinău și societatea civilă au fost desfășurate acțiuni de advocacy și comunicare, prin implicarea femeilor supraviețuitoare ale violenței vizând peste 1000 persoane (parlamentari, oficiali guvernamentali, prestatori de servicii, etc) precum și menționăm organizarea de mese rotunde și evenimente publice și inițiative de responsabilitate socială corporativă, din partea sectorului privat.

IV. Protecție și suport

(Capitolul IV al Convenției, articolele 18-28)

A. Măsurile legale disponibile pentru femeile victime a tuturor formelor de violență

În conformitate cu art. 11 din Legea 45/2007²⁵ cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere; despre procedura ce urmează după depunerea plângerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică; dacă există un pericol pentru viața sau sănătatea lor în cazul eliberării unei persoane reținute sau condamnate; dacă a fost anulată ordonanța de protecție.

Totodată, legiuitorul a prevăzut în art. 8 al Legii 45/2007, obligația autorităților și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie să asigure accesul la informare a persoanelor privind mecanismul, măsurile de prevenire și combatere a actelor de violență în familie. Astfel, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în calitatea sa de organ central de specialitate al statului, abilitat cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie, precum și de asistență socială a victimelor și a agresorilor, a creat și menținut pagina web²⁶ oficială privind prevenirea și combaterea violenței în familie în scop de oferire a accesului populației la informația despre mecanismul de soluționare a actelor de violență în familie, infrastructura serviciilor sociale pentru victimele violenței în familie și pentru agresori, precum și la rezultatele studiilor, cercetărilor din domeniu;

Conform art. 6 și art.7 din Legea 137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor,²⁷ colaboratorul organului de constatare la care se adresează victima pentru a face plângerea privind infracțiunea săvârșită, ofițerul de urmărire penală și procurorul care instrumentează cazul au obligația de a aduce la cunoștință victimei infracțiunii, în scris sau într-o altă formă accesibilă dacă o cer condițiile speciale ale victimei, informația privind:

- a) serviciile de suport de care poate beneficia victima, subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora;
- b) organul de urmărire penală la care poate depune plângerea privind infracțiunea săvârșită împotriva sa;
- c) drepturile procesuale de care beneficiază în calitate de parte la procesul penal, conform Codului de procedură penală și Codului de executare;
- d) măsurile de protecție disponibile, conform prevederilor Codului de procedură penală și ale Legii nr. 105/2008 cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, precum și informația cu privire la condițiile și procedura de aplicare a acestor măsuri;
- e) alte informații solicitate de victima infracțiunii, dacă acestea sunt deținute.

²⁵ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro

²⁶ [Antiviolența.gov.md](https://antiviolența.gov.md)

²⁷ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110484&lang=ro#

Aducerea la cunoștință victimei infracțiunii a informației prevăzute se consemnează într-un proces-verbal, care se anexează la materialele cauzei penale.

Suplimentar modului legal de informare a victimelor infracțiunilor, acestea se pot informa despre serviciile de suport de care pot beneficia prin intermediul liniilor telefonice sau al paginilor web oficiale ale instituțiilor responsabile de acordarea serviciilor de suport (*Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Justiției, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Finanțelor, Procuratura Generală, Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, subdiviziunile teritoriale de asistență socială, prestatorii de servicii specializate*), prevăzute la art. 6 alin. (1) al Legii 137/2016²⁸ cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor.

Persoanele care asigură comunicarea directă a informațiilor victimei infracțiunii au obligația de a anunța poliția dacă, din convorbirea cu victima, deduc că aceasta se află în pericol.

B.Servicii generale de asistență

Serviciile de suport au ca scop oferirea de consultații și sprijin în comunicarea victimelor cu autoritățile publice, de asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială. Conform art. 11 din Legea 45/2007, victimei i se garantează apărarea drepturilor și intereselor legitime. Astfel, victima are dreptul la asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială prin acțiuni speciale medicale, psihologice, juridice și sociale. Acordarea serviciilor de protecție și asistență nu este condiționată de dorința victimei de a face declarații și a participa la procese de urmărire în justiție a agresorului. Dreptul la viața privată și confidențialitatea informației privind victima sînt garantate. Victima are dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat. Victimei i se acordă asistență medicală de instituțiile medico-sanitare în conformitate cu Legea cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală. Examinarea corporală a victimei și perfectarea actelor de constatare medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau a sănătății se efectuează gratuit în cazurile prevăzute de lege. Viața privată și identitatea victimei sînt protejate. Înregistrarea, păstrarea și utilizarea datelor cu caracter personal privind victima se efectuează în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Consecvent, art. 10 al Legii 45/2007 reglementează tipologia centrelor/serviciilor de asistență și protecție a victimelor violenței în familie și a copiilor lor și centre/servicii de asistență și protecție pentru victimele violenței în familie și a copiilor acesteia, fiind prevăzut: serviciul de asistență telefonică gratuită, adăposturi (plasament); centre/servicii de consiliere de zi și altele.

Centrele/serviciile de asistență și protecție pentru victimele violenței în familie și pentru copiii lor oferă servicii specializate de sprijin precum: adăpost (plasament), asistență juridică, psihologică, socială, medicală de urgență și alte tipuri de asistență.

Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete 0 8008 8008 a fost lansat de către Centrul Internațional "La Strada" pe 2 noiembrie 2009. Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor este accesibil 24 din 24 de ore, 7 zile pe săptămână și poate fi apelat gratuit pe teritoriul Republicii Moldova, din orice rețea de telefonie fixă sau mobilă. Începând cu anul 2017 Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete este finanțat de MMPS și gestionat de Centrul Internațional "La Strada". De asemenea, la nivel de societate civilă este operațională linia telefonică gratuită de Consiliere specializată—080080000 gestionată de Centrul de Drept al Femeilor.

Pagina web www.antiviolența.gov.md este dedicată prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, pentru un acces mai bun la informații privind mecanismul de soluționare a cazurilor de violență în familie, infrastructura de servicii sociale pentru victimele violenței, victimele violenței domestice și agresori, precum și resurse utile în domeniu.

Pentru asistența și protecția victimelor violenței în familie au fost dezvoltate și localizate în diferite regiuni ale țării servicii specializate (cu finanțare din bugetul de stat) în număr de 9 centre de plasament. Totodată

²⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110484&lang=ro

menționăm că servicii de asistență, consiliere informațională, psihologică, juridică și de plasament se oferă și de organizațiile societății civile care funcționează în număr de cca 10 pe întreg teritoriul republicii.

În vederea asigurării funcționalității centrelor specificate supra de către Guvern au fost aprobate următoarele acte normative:

- HG nr. 129 din 22-02-2010 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie.
- HG nr.1200 din 23-12-2010 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie.

Totodată, menționăm că odată cu adoptarea legii 45/2007 au fost elaborate și aprobate prin ordinile miniștrilor instrucțiunile sectoriale pentru profesioniștii privind intervenția acestora în cazurile de violență în familie pe 3 domenii: medical; social și ordine publică. De asemenea menționăm și despre aprobarea prin ordinul Ministerului Sănătății al Republicii Moldova nr. 908 din 30.09.2021 a protocolului clinic standardizat „Managementul clinic al cazurilor de viol”. În sectorul medical menționăm și despre aprobarea instrucțiunii privind răspunsul Centrului de Medicină Legală la cazurile de violență în familie, inclusiv ca formă de violență împotriva femeilor, aprobată prin ordinul directorului Centrului de Medicină legală.

În anul 2019 cu suportul UNFPA a fost întocmit raportul de evaluare „Indicatori statistici privind sănătatea și reproducerea sexuală și violența bazată pe sex în sistemul de sănătate al Republicii Moldova” cu sprijinul societății civile și al partenerilor de dezvoltare. Scopul raportului a constat în identificarea și analizarea indicatorilor statistici din sistemul de sănătate în domeniile sănătății sexuale și al reproducerii și al violenței bazate pe gen la nivel național și internațional și recomandarea indicatorilor statistici privind sănătatea sexuală și reproducerea și violența bazată pe gen în sistemul de sănătate din Moldova. Urmare a acestui exercițiu au fost elaborate Formularele de colectare a datelor violenței în bază de gen (GBV) în Sistemul de Sănătate. Menționăm că pînă la momentul actual aplicativitatea acestor formulare nu a fost asigurată din motiv că Sistemul de Sănătate a fost suprasolicitat pe timpul pandemiei COVID-19.

Pentru anul 2020-2021, în conformitate cu raportul statistic din domeniul social privind “VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE”, au beneficiat de servicii următoarul număr de persoane:

Tabelul 2. Numărul persoanelor ce au beneficiat de servicii

Anul 2020 ²⁹	Anul 2021 ³⁰
Toatal - 1708 persoane	Total - 2015 persoane
Plasament – 4,9%	Plasament – 5,4%
Servicii psihologice – 14,5%	Servicii psihologice – 11,5%
Servicii juridice – 1,6%	Servicii juridice – 1,3%
Suport monetar – 6,0%	Suport monetar – 6,8%
Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii – 10,1%	Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii – 6,8%
Prestații bănești – 29,0%	Prestații bănești – 25,3%
Orientare profesională – 0,9%	Orientare profesională – 0,8%
Ghidare în câmpul muncii – 1,0%	Ghidare în câmpul muncii – 2,6%
Alte servicii (asistent personal etc.) – 33,9%	Alte servicii (asistent personal etc.) – 46,3%

Numărul total al sesizărilor la organul social teritorial cu privire la implementarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului³¹ pentru anul 2021

²⁹ <http://antiviolența.weblucas.info/wp-content/uploads/2022/04/raport-statistic-vf-2020.pdf>

³⁰ <http://antiviolența.weblucas.info/wp-content/uploads/2022/04/raport-statistic-vf-2021.pdf>

³¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

constituie 6714, iar numărul total al sesizărilor înregistrate conform mecanismului specifica supra constituie 5325.

Cu privire la datele statistice din sectorul medical, aceste date sunt preponderent colectate de către Centrul de Medicină Legală (CML). Sistemul informațional autorizat de gestiune a dosarelor încă nu a fost creat în sectorul de medicină legală de aceea colectarea, generarea și dezagregarea datelor după criteriile (sex, vârstă, profil teritorial încă nu este posibilă. Actualmente, CML acumulează doar date statistice generale sub forma numărului total de cazuri de violență în familie examinate în fiecare subdiviziune teritorială, acestea constituind 3904 pentru anul 2021 și 4053 pentru anul 2020.

Conform prevederilor art. 36 al Legii 105/2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, angajatorul care angajează pe o perioadă nedeterminată șomeri inclusiv din categoria victimelor violenței în familie (direcționați de către subdiviziunea teritorială de ocupare a forței de muncă), primește subvenții lunare în sumă egală cu 30% din salariul mediu lunar pe economie pentru anul precedent, pe un termen de 6 luni, pentru fiecare șomer angajat. Subvenția se acordă în scopul compensării parțiale a salariului șomerului angajat.

În perioada anilor 2021-2022 se derulează proiectul „Suport pentru co-crearea programelor de abilitare economică a femeilor supraviețuitoare a violenței în bază de gen”, implementat de autoritățile/instituțiile statului cu competențe în domeniu, în parteneriat cu societatea civilă (Centrul de Drept al Femeilor) și partenerii de dezvoltare și finanțat de Guvernul Suediei. Scopul proiectului este de a contribui la dezvoltarea a 5 programe de abilitare economică de scară mică în parteneriat cu autoritățile publice, prestatorii de servicii, și alte părți interesate din 5 raioane³². Consolidarea capacităților reprezentanților instituțiilor publice pentru a oferi un ciclu complet de sprijin pentru a asigura abilitarea economică a supraviețuitoarelor și integrarea lor pe piața muncii; consolidarea mecanismelor de coordonare și cooperare dintre autoritățile publice și alți actori în domeniul ocupării forței de muncă.

Pentru a asigura accesul victimelor traficului de fiine umane și a victimelor violenței în familie la asistență și protecție a fost creat începând cu anul 2008 Sistemul Național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane³³. SNR este un cadru de cooperare special, prin care instituțiile de stat își îndeplinesc obligațiunile de protecție și promovare a drepturilor omului a victimelor, coordonându-și eforturile în cadrul unui parteneriat strategic cu organizațiile neguvernamentale și internaționale care activează în acest domeniu.

Urmare adoptării Legii nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor și facilitării accesului la serviciile de suport, la 23.03.2022 a fost aprobat în ședința de Guvern, Programul de creare și dezvoltare a Mecanismului național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor pe anii 2022-2026 și Planul de acțiuni pentru anii 2022-2024 privind implementarea acestuia, elaborat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale. Programul național de referire pentru protecția și asistența victimelor infracțiunilor se va alinia la Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, contribuind la atingerea următoarelor Obiective de Dezvoltare Durabilă: egalitate de gen; muncă decentă și creștere economică; pace, justiție și instituții puternice. De asemenea, prin implementarea acestuia, se va respecta principiul „de a nu lăsa pe nimeni în urmă”. La implementarea sunt implicate mai multe autorități și instituții publice cu competențe în domeniu, inclusiv partenerii de dezvoltare și societatea civilă.

Urmare a modificărilor operate prin Legea nr. 113 din 09.07.20, în vigoare din 07.09.2020, au fost create premise bune în vederea asigurării accesului timpuriu a presupuselor victime ale infracțiunii la asistența juridică garantată de stat necesară pentru depunerea plângerii în vederea pornirii urmăririi penale.³⁴ Astfel, a

³² Soroca, Bălți, Hîncești, Telenești și Ștefan-Vodă

³³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=67550&lang=ro

³⁴ Ibidem, p. 28

fost modificat art. 28 din Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat³⁵ prin introducerea alin.(1¹), care oferă posibilitatea primirii asistenței juridice de urgență, în conformitate cu art. 19 alin. (1) lit. b¹), la solicitarea persoanei sau a organului care a fost sesizat cu referire la săvârșirea violenței în familie sau a infracțiunii privind viața sexuală. Prin prisma modificărilor indicate *supra*, asistența juridică de urgență este acordată 24/24, indiferent de nivelul de venit victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale începând cu faza depunerii plângerii. Astfel, în anul 2021, din numărul total de 1 320 cazuri de asistență juridică garantată de stat acordată victimelor, 1 113 au constituit cazuri de acordare asistenței juridice victimelor violenței domestice, inclusiv copii³⁶, iar în anul 2020 din cele 1043 cazuri de asistență juridică garantată de stat acordată victimelor, 996 au fost cazuri de acordare asistenței juridice victimelor violenței în familie.³⁷

C. Mecanisme de asistență în reclamații individuale/colective

Informațiile pentru orientarea și îndrumarea victimelor, precum și formularul standard de aplicare a petițiilor sunt postate pe site-urile autorităților publice și instituțiilor cu atribuții în domeniu (ca exemplu: Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității în Republica Moldova, Avocatului Poporului, Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat și ONG-urile). Totodată prin intermediul proiectelor și campaniilor informaționale realizate, au fost informate grupurile vulnerabile, inclusiv victimele violenței în familie despre accesul la actul de justiție și remediile disponibile.

D. Serviciile specializate de suport

Cadru normativ care reglementează domeniul de referință este Legea nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor. Totodată victimele traficului de ființe umane și ale violenței în familie beneficiază de măsuri de asistență conform prevederilor Legii nr. 241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane sau, după caz, ale Legii nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Serviciile de suport își realizează scopul prin acțiuni speciale de consiliere psihologică, asistență juridică și socială. Pentru realizarea scopului victimele infracțiunilor beneficiază de următoarele servicii de suport:

- a) consiliere informațională a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile sale și serviciile de care pot beneficia;
- b) consiliere psihologică;
- c) asistență juridică garantată de stat;
- d) compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

Pentru asistența și protecția victimelor violenței în familie și a traficului de ființe umane au fost dezvoltate următoarele servicii specializate (cu finanțare din bugetul de stat):

- Centrul de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane din Chișinău (capacitate de 24 locuri)
- Centrul de Criză Familială „Sotis” (Bălți) (capacitate de 19 locuri)
- Centrul Maternal „Pro Familia” (Căușeni) (capacitate de 33 locuri)
- Centrul Maternal „ProFemina” (Hâncești) (capacitate de 22 locuri)
- Centrul Maternal (Cahul) (capacitate de 24 locuri)
- Centrul Maternal (Anenii Noi) (capacitate 18 locuri)
- Centrul de Asistență și Consiliere a Victimelor Violenței în Familie „Ariadna” (Drochia) (capacitate 24 locuri)
- Centrul regional pentru reabilitarea victimelor violenței în familie (Chirsova) (capacitate de 18 locuri)
- Centrul de zi regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor din mun.Bălți

Centrele specializate care oferă plasament victimelor infracțiunilor deservește un grup divers de profil al victimelor cum ar fi cuplurile mamă-copil; femei migrante; femei cu dizabilități; femei de etnie romă; femei

³⁵ Monitorul Oficial Nr. 157-160 art. 614, publicat la data de 05.10.2007. Versiunea modificată prin LP113 din 09.07.20, MO199-204/07.08.20 art.400; în vigoare 07.09.20.

³⁶ https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1671/Raportul_anual_de_activitate_pentru_anul_2021.pdf

³⁷ https://cnaigs.md/uploads/asset/file/ro/1545/Raportul_de_activitate_al_CNAIGS_2020.pdf

victime a violenței sexuale. Menționăm că serviciile de plasament și inclusiv toate serviciile de consiliere sunt gratuite pentru victime.

Remarcăm că servicii de asistență, consiliere informațională, psihologică și juridică se oferă și de organizațiile societății civile cum ar fi:

- Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
- Centrul de Drept al Femeilor (CDF)
- Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC)
- Asociația PromoLEX
- Asociația Împotriva Violentei „Casa Marioarei,, (capacitate de 18 locuri)
- Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”
- Centrul „Onoarea și Dreptul Femeilor Contemporane” (Bălți)
- „Stimul” Ocnița
- „Vesta” Comrat
- Centrul de Resurse pentru Tineret „Dacia” (Soroca)

La momentul actual nu avem centre specializate pentru victimele violenței sexuale. Dar în cadrul proiectului EVA cu durata de implementare 2020-2022, finanțat de către Uniunea Europeană și implementat de UN Women și UNICEF, în 2 raioane din țară, se preconizează crearea serviciilor specializate pentru victimele violenței sexuale.

E. Linie de asistență telefonică

În toamna anului 2009, La Strada Moldova a lansat Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete (TIFF) 0 8008 8008. De asemenea, la nivel de societate civilă este operațională linia telefonică gratuită de Consiliere specializată– 080080000 gestionată de Centrul de Drept al Femeilor. Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor poate fi apelat gratuit pe teritoriul Republicii Moldova, din orice rețea de telefonie fixă sau mobilă. TIFF permite deservirea simultană a trei apeluri, recepționate de consultanți, psihologi, cu experiență vastă. Acest serviciu asigură confidențialitatea și/sau anonimul fiecărei beneficiare și funcționează în regim de 24/7.

Telefonul de încredere are misiunea să ajute femeile și copiii, victime ale violenței în familie și ale violenței sexuale, să acceseze cât mai operativ servicii necesare pentru a-și putea construi o viață armonioasă din punct de vedere fizic, psihic și social; să asigurăm comunitatea cu suportul informațional și instrumentele utile pentru prevenirea și combaterea violenței față de femei.

Beneficiari:

- Persoane care suferă de violență în familie, în special femei;
- Grupuri profesionale;
- Membri ai comunității.

Scopul Telefonului de Încredere:

- Promovarea unui mod de viață non-violent în familie și protecția drepturilor victimelor violenței în familie.

Obiectivele Telefonului de Încredere:

- Refacerea stării psihoemoționale a subiecților violenței în familie
- Facilitarea accesului subiecților violenței în familie la asistența adecvată
- Informarea beneficiarilor despre drepturile și responsabilitățile legale ale subiecților violenței în familie
- Monitorizarea problemei violenței în familie în Republica Moldova.

Ce oferă Telefonul de Încredere pentru femei:

- Consiliere psihologică primară pentru persoanele ce suferă de violență în familie
- Sfaturi și recomandări privind recunoașterea primelor semne ale violenței într-o relație și modul în care se poate construi o relație non-violentă
- Consiliere și asistență juridică pentru persoanele care suferă de violență în familie
- Servicii de mediere și referire a persoanelor ce suferă de violență în familie către serviciile care oferă asistență specializată (adăpost, consiliere psihologică, psihoterapie, asistență medicală etc.)

Începînd cu anul 2017, Ministerul Muncii și Protecției Sociale finanțează Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete, care este gestionat în continuare de Centrul Internațional La Strada. Pentru finanțarea serviciului din bugetul de stat au fost alocate surse bănești după cum urmează:

- 2020 – 882,0 mii lei.
- 2021 – 913,4 mii lei.
- 2022 – 873,6 mii lei.

Pe parcursul anului 2021, la Telefonul de Încredere au fost recepționate 1956 apeluri (cu 84 de apeluri mai puțin comparativ cu anul 2020), 1160 dintre acestea fiind apeluri unice. Cele mai multe apeluri au fost recepționate de la persoanele încadrate în categoria de vârstă 36 - 40 – 17 % (18% în 2020) , urmate de 31-35 ani – 16 % (17% în 2020) și 27-30 – 14 % (13% în 2020). Repartizarea apelurilor în funcție de sex arată că 1649 de apeluri au fost recepționate de la femei și 307 apeluri de la bărbați. Acest indicator a rămas neschimbat comparativ cu anul 2020. Astfel, 84% din beneficiari sunt femei.

F.Măsuri luate pentru copii martori

Prin Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 a fost aprobat Regulamentul-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate³⁸ Centrul regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor este o instituție socială cu specializare înaltă, fără componentă rezidențială, care oferă beneficiarilor servicii de asistență specializată la nivel regional.

Beneficiari ai Centrului sunt copiii victime/martori ai infracțiunilor cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, contra vieții și/sau sănătății, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale copilului o cer, care au sau pot avea impact grav asupra integrității fizice și/sau psihice ai acestora. Beneficiari ai Centrului pot fi și copiii victime/martori ai contravenției de violență în familie sau celei care atentează la viața și sănătatea copilului, atunci cînd interesele copiilor o cer.

Scopul Centrului este de a oferi copilului asistență specializată, care să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

Evidențiem faptul că, în cadrul Centrului vor fi acordate următoarele tipuri de servicii de asistență specializată - audiere în condiții speciale; examinare medico-legală; evaluare psihologică și după caz și servicii de asistență specializată complementară - asistență pentru asigurarea protecției copilului în situație de risc; asistență psihologică în criză; informarea prealabilă a copilului despre audiere în condiții speciale; examinare medicală; asistență juridică.

Având în vedere că acordarea asistenței integrate copiilor victime/martori ai infracțiunilor este un proces complex și implică specialiști din diverse domenii, sunt necesare proceduri clare pentru acordarea fiecărui tip de asistență în cadrul Centrului, delimitarea rolurilor și responsabilităților tuturor actorilor implicați, a modului de interacțiune, precum și a modalităților de documentare a tuturor proceselor. Astfel, pentru buna funcționare a Serviciului în cauză, la data de 18 februarie 2022 prin ordinul ministrului muncii și protecției sociale a fost aprobat Manualul operațional³⁹ pentru funcționarea Serviciului prenotat.

Manualul operațional descrie acțiunile minime care urmează a fi întreprinse pentru a respecta standardele internaționale și Standardele minime de calitate privind organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a asigura o abordare centrată pe interesele copiilor victime ale violenței și exploatării.

Acest document răspunde și la necesitatea actorilor implicați de a standardiza acțiunile de răspuns pentru a asigura coerența acțiunilor și a elimina dublarea, conflictele și non-complementaritatea. Aceste proceduri au, de asemenea, scopul să asigure continuitatea prestării serviciilor care iau în considerare respectarea drepturilor și opiniilor copiilor, la fiecare etapă și să se asigure că procesul de acordare a serviciilor le permite acestora să-și păstreze demnitatea.

³⁸ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119740&lang=ro

³⁹ https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/02/Ordin-nr.-18_15.02.2022_Manual-operational-Barnahus.pdf

Prin urmare, la începutul anului 2022, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a semnat Contractul nr.12-LD privind achiziția de servicii de asigurare a funcționalității Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor, mun. Bălți, astfel începând cu luna martie, anul curent, în mun. Bălți și-a început activitatea primul centru menit să asigure prevenirea revictimizării și/sau retraumatizării acestuia în procesul de colectare a probelor în cauzele penale.

G.Alte măsuri

Ca măsuri care asigură o raportare mai eficientă a cazurilor de violență în familie putem menționa atât campaniile informaționale destinate publicului larg cu referire la fenomenul violenței în familie și măsurile de protecție oferite victimelor. Totodată ca un element de îmbunătățire a mecanismului de raportare menționăm semnarea unui acord de colaborare la data de 27 noiembrie 2020, între La Strada Moldova care gestionează telefonul de încredere pentru femei și fete și Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112 menit să fortifice eforturile celor două instituții și să îmbunătățească asistența acordată victimelor violenței în familie.

Prin semnarea acordului indicat, Serviciul 112 și-a asumat responsabilitatea de a redirecționa toate apelurile beneficiarelor, victime ale violenței în familie, către Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete 0 8008 8008, în cazurile în care beneficiara refuză intervenția poliției, se află în situație de criză sau nu este o situație de urgență și nu necesită intervenția de urgență a serviciilor specializate de urgență (poliția, ambulanța, pompieri) și are nevoie de suport emoțional și consiliere psihologică. Operatorul 112 asigură facilitarea accesului persoanelor în situații de criză sau care au nevoie de suport informațional sau psihologic către serviciul Telefonului de Încredere pentru femei și fete. Redirecționarea se face și atunci când beneficiarele și beneficiarii au nevoie de informare despre drepturile lor și despre serviciile disponibile pentru victimele infracțiunilor.

Remarcăm că în țară funcționează și Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru copii, funcționând în regim de 24/24, 7 zile din 7. Telefonul Copilului 116 111 este un serviciu finanțat de stat, gratuit, anonim și confidențial care oferă consiliere și suport psiho-emoțional, îndrumare în domeniul drepturilor copilului, consultanță în domeniul protecției copilului, îndrumare și referire către instituțiile abilitate să ofere asistență necesară înființat cu scopul de a proteja copiii împotriva oricărei forme de încălcare a depurators lor, împotriva oricărei forme de abuz. Serviciul funcționează în Moldova din iunie 2014 și este disponibil la telefon la numărul scurt 116111, skype TelefonulcopiluluiMoldova116111 sau online pe: <https://telefonulcopilului.md/>.

Prin intermediul acestui serviciu la fel pot fi raportate abuzurile față de copii. Asemenea cazuri pot fi raportate și la Serviciul Național Unic pentru Apelurile de Urgență 112, la Direcția raională de Asistență Socială și Protecție a Familiei sau la Direcția Municipală Pentru Protecția Copilului din municipiul Chișinău. Totodată, fiecare copil se poate adresa polițistului, profesorului sau primarului din localitate.

V.Drept material

(Capitolul V al Convenției, Articolele 29 - 48)

A. Cadrul legal relevant care dă efecte prevederilor Convenției, inclusiv măsuri luate pentru a evita lacunele legislative

Legea 45/2007 definește *violență împotriva femeilor* - acte de violență bazate pe gen, care cauzează sau poate cauza femeilor o suferință fizică, sexuală sau psihologică, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comise în sfera publică sau privată. Totodată, legislația Republicii Moldova, incriminează penal actele de violență, atât violența fizică și sexuală, cât și actele de violență economică. În acest sens, actele de violență fizică și economică sunt incriminate în art. 201¹ din Codul Penal, iar actele de violență sexuală fac obiectul normelor penale prevăzute în Capitolul IV din Codul Penal. Prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) s-a propus completarea normei de incriminare de la art.201/1 cu o agravantă nouă care va prevedea o pedeapsă mai aspră pentru comiterea infracțiunii de

violență în familie săvârșită cu bună știință față de un minor sau față de o femeie gravidă ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor. În ceea ce privește violența fizică, relevante sunt și dispozițiile art. 145 din CP, care incriminează răspunderea pentru omorul intenționat a unei persoane. Suplimentar, art.155 din CP incriminează amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, dacă a existat pericolul realizării acestei amenințări. În acest fel, victima actelor de violență fizică, economică și sexuală, poate dobândi statut procesual și beneficia de garanții de ordin procesual și material, prevăzute de Codul de procedură penală și alte legi speciale.

Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale sunt incriminate în art. 78¹ din Codul Contravențional. Începând cu anul 2016, Codul Contravențional incriminează în art. 78² și actele de persecuție, manifestate prin persecutarea în mod repetat a unei persoane căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață, săvârșită prin: a) urmărirea persoanei; b) contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane.

Textul complet al normelor penale ce incriminează actele de violență sunt prezentate în Anexa 3 la care facem trimitere în modul corespunzător.⁴⁰

În vederea racordării prevederilor naționale exigențelor Convenției de la Istanbul, prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), au fost propuse o serie de modificări la legislația penală, contravențională și civilă. Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) are drept scop fortificarea drepturilor materiale și procesuale ale victimelor infracțiunilor de violență în familie și a infracțiunilor ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a acestora. În cadrul proiectului de lege indicat s-a ținut cont de constatările și recomandările indicate în *Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*⁴¹, elaborat de Centrul de Drept al Femilor la solicitarea și cu susținerea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în cadrul proiectului „Apropierea Republicii Moldova de ratificarea Convenției de la Istanbul”, realizat cu suportul financiar al UN Women Moldova și al Suediei.

B.Îndrumare metodice pentru profesioniști

Pentru a asigura o intervenție eficientă în cazurile de violență în familie prin pregătirea profesională a angajaților poliției, în anul 2018, Inspectoratul General al Poliției a elaborat *Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobată prin Ordinul IGP nr.360 din 08.08.2018*. Instrucțiunea dată stabilește modul de organizare a activității Poliției, în calitate de instituție publică specializată a statului, aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, în vederea realizării atribuțiilor legale în procesul prevenirii fenomenului violenței în familie, identificării și contracarării faptelor de violență în familie, asigurării protecției și asistenței victimelor, responsabilizării și resocializării agresorilor familiali. Suplimentar, în anul 2021, Centrul de Drept al Femeilor, în parteneriat cu Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL) din cadrul MAI, cu sprijinul UN Women Moldova și al Suediei, au elaborat Suportul de curs cu denumire *Intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie*, care are drept scop consolidarea cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice ale angajaților poliției în domeniul aplicării eficiente a legislației naționale cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. De asemenea, prin Ordinul șefului IGP nr. 79 din 28.04.2015 a fost aprobată *Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în identificarea, evaluarea referirea, asistența și monitorizarea cazurilor*

⁴⁰ A se vedea Anexa 3 cu titlul Articole relevante din legislația Republicii Moldova în corespundere cu articolele Convenției de la Istanbul.

⁴¹ Raportul de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, CDF, 2019, disponibil pe [file:///C:/Users/Admin/Downloads/CDF-Raport-compatibilitate%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/CDF-Raport-compatibilitate%20(1).pdf)

de violență, neglijență, exploatare și trafic al copilului. Totodată, pentru activitatea reprezentanților organului de urmărire penală din cadrul IGP, au fost elaborate următoarele recomandări:

- a) nr.34/11-3877 din 02 septembrie 2020 privind acțiunile care urmează a fi întreprinse în cazurile de violență în familie prin prisma încălcărilor constata de către CtEDO și întrebările tip pentru audierea victimei în vederea identificării tuturor formelor de violență în familie;
- b) nr.34/11-1517 din 01 aprilie 2020 privind înlăturarea lacunelor admise de către polițiști în documentarea și cercetarea acestor cazurilor de violență în familie;
- c) nr.34/11-1940 din 14 mai 2020 privind înlăturarea practicii defectuoase în ceea ce privește calificarea și investigarea corespunzătoare a faptelor de violență sexuală;
- d) nr.34/11-2990 din 27 iulie 2021 cu privire la acțiunile pe care trebuie să le urmeze ofițerii de urmărire penală în vederea respectării drepturilor victimelor violenței în familie prin prisma constatărilor CtEDO în cauza Kurt v. Austria (evaluarea riscurilor în dinamică);
- e) nr.34/11-4079 din 20 octombrie 2021 cu privire la neadmiterea omisiunilor penală la examinarea sesizărilor cu privire la infracțiunile de violență în familie și violență sexuală, și la asigurarea protecției și asistenței pentru victimele violenței în bază de gen.

În anul 2021, Procuratura Generală a elaborat recomandări metodice nr.8/3-3d/21-250 din 29.06.2021 privind practica punitivă în cauze penale de violență în familie și circulara nr.8/3-3d/21-359 din 27 octombrie 2021 privind implementarea Legii nr.144 din 14.10.2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), care au fost expediate procurorilor pentru ghidare și aplicare în activitate. Consecvent, în scopul consolidării capacității de răspuns, la cazurile de violență în familie, a Procuraturii și a Sistemului Judiciar din Republica Moldova, Institutul Național al Justiției și Centrul de Drept al Femeilor (CDF), cu sprijinul financiar oferit de Ambasada SUA în Republica Moldova a elaborat suportul de curs pentru instruirea judecătorilor și procurorilor *Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*.

Totodată, în anul 2021, și CNAJGS a inițiat procesul de elaborare a standardelor de calitate ale activității avocaților care acordă asistență juridică calificată pe cauze cu implicarea victimelor.⁴²

C.Procese și despăgubiri civile

Legea nr. 45 stabilește în art. 11 dreptul victimei violenței în familie să ceară: agresorului repararea, în condițiile legii, a prejudiciului material și moral cauzat prin actele de violență, iar statului – repararea prejudiciului material și moral ca urmare a neasigurării asistenței și protecției adecvate.

Legislația națională oferă victimei posibilitatea recuperării prejudiciului cauzat prin acte de violență, atât pe cale civilă, cât și în procedura penală. Procedura inițierii acțiunii civile în procesul penal este reglementată în mod special de art.219-226, cuprinse în Capitolul I Titlul VII. Inițierea acțiunii civile în cadrul procesului penal se face în baza cererii scrise a victimei, a reprezentanților acesteia, sau a succesorilor (în cazul decesului victimei), în cazul în care aceasta a fost recunoscută în calitate de parte civilă. Prin intentarea acțiunii civile, victima are dreptu la despăgubire prin:

- restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea penală;
- compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;
- compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea penală; repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale și ale prejudiciului moral, instanța de judecată va lua în considerare suferințele fizice ale victimei, prejudiciul său estetic, pierderea speranței de viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc. Totodată, persoana

---

⁴² Raportul anual de activitate al Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat, pentru anul 2021, p. 28. Disponibil pe pagina web https://cnaajgs.md/uploads/asset/file/ro/1671/Raportul_anual_de_activitate_pentru_anul_2021.pdf

(victima) care nu a intentat o acțiune civilă în cadrul unui proces penal, are dreptul de a intenta o asemenea acțiune în ordinea procedurii civile.

În vederea racordării prevederilor naționale exigențelor Convenției de la Istanbul, prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative menționat anterior (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), au fost propuse o serie de modificări ce va facilita accesul victimei la despăgubiri și compensații. Astfel, la evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată va ține cont de *„gravitatea și întindere a suferințelor psihice, inclusiv determinate de afectarea sentimentului de demnitate, care conduce la starea de umilire, frică, frustrare în legătură cu incapacitatea de a se apăra pe sine sau alte persoane de violență”* (în acest sens va fi exclusă sintagma „suferințele fizice ale victimei” din cuprinsul art. 219 alin. (4) din CPP). Adicional, art. 221 din CPP se va completa cu alin.31 având următorul cuprins: *„Acțiunea civilă în interesul persoanei vătămate care se află în stare de imposibilitate sau de dependență față de bănuț, învinuit, inculpat ori care din alte motive nu-și poate realiza singură dreptul de recuperare a prejudiciului cauzat prin infracțiune, poate fi depusă de procuror, inclusiv în lipsa cererii scrise a persoanei vătămate”*.

În prezent nu sunt colectate date ce ar viza numărul acțiunilor civile înaintate de victime în cadrul procesului penal sau civil.

D.Compensații financiare oferite de stat

Cadrul legal național abordează și problema despăgubirii victimelor infracțiunilor de către stat prin prisma dispozițiilor Legii nr.137/2016 cu privire la reabilitarea victimelor infracțiunilor. Respectivul instrument juridic stabilește modul și condițiile de compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune. Dreptul la compensarea financiară îl are victima infracțiunii săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova, care este cetățean al Republicii Moldova, cetățean străin sau apatrid ce se află legal pe teritoriul Republicii Moldova la data comiterii infracțiunii și solicită compensație financiară. Și legea nr. 45/2007 stabilește dreptul victimei de a pretinde compensație financiară de la stat, pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune, în condițiile stabilite de legislație.

Compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune se efectuează (art.16 al Legii nr.137) în temeiul cererii scrise a victimei infracțiunii, a reprezentantului său legal, dar poate fi depusă și de către organizațiile necomerciale care activează în domeniul reabilitării victimelor infracțiunilor. Victima minoră poate depune cerere după atingerea vârstei de 18 ani. Dacă, în rezultatul săvârșirii infracțiunilor respective victima infracțiunii a decedat, dreptul, în părți egale, la compensarea financiară din contul statului îl are soțul, copiii sau persoana aflată la întreținere, în cazul în care victima ar fi avut dreptul la aceasta. Totodată, dreptul la compensarea financiară a cheltuielilor pentru înmormântarea victimei infracțiunii îl are persoana care le-a suportat, cu excepția cazului în care infracțiunea a fost săvârșită cu participarea benevolă a victimei. Condițiile necesare a fi îndeplinite pentru compensarea de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune sunt:

- actul de constatare a săvârșirii infracțiunii a intrat în vigoare (este definitiv și irevocabil). Prin act de constatare a săvârșirii infracțiunii se are în vedere, după caz: a) hotărîrea instanței de judecată de condamnare; b) hotărîrea instanței de judecată de încetare a procesului penal pe temei de nereabilitare; c) ordonanța procurorului de încetare a urmăririi penale în temeiul art. 275 pct. 4), 5), 7) și 8) și art. 285 alin. (2) pct. 2) și 3) din CPP sau al art. 53 din CP;
- cererea a fost depusă în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a actului de constatare a săvârșirii infracțiunii. În cazul în care victima infracțiunii este minor, iar reprezentantul acesteia nu a depus cererea în termenul indicat, acesta începe să curgă din momentul în care victima infracțiunii împlinește 18 ani;
- victima infracțiunii, personal sau prin reprezentantul său, este parte civilă în cadrul procesului penal;
- dacă sursele făptuitorului sunt insuficiente pentru acoperirea prejudiciului rezultat din infracțiune, în cazul hotărîrii definitive a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală, dacă aceasta nu a fost executată integral, benevol sau silit, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a actului de constatare a săvârșirii infracțiunii;

- prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii nu a fost și nu poate fi compensat din alte surse (indemnizații, plăți din asigurări, despăgubiri acordate de către făptuitor, benevol sau silit, pînă la emiterea hotărîrii instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală de sine stătător sau în temeiul acesteia).

Acordarea compensației financiare de către stat acoperă următoarele forme de prejudiciu:

- cheltuielile de spitalizare, tratament sau alte cheltuieli medicale suportate de victima infracțiunii;
- prejudiciul cauzat ochelarilor, lentilelor de contact, protezelor dentare și altor obiecte care constituie mijloace de realizare a funcțiilor unor părți individuale ale corpului uman;
- prejudiciul cauzat prin distrugerea, deteriorarea bunurilor, deposedarea victimei de acestea;
- prejudiciul cauzat prin pierderea capacității de muncă, dacă aceasta a fost provocată de faptele infracționale;
- cheltuielile de înmormîntare a victimei infracțiunii, în cazul decesului acesteia.

Pentru a beneficia de compensația financiară de către stat, victima infracțiunii depune la Ministerul Justiției al Republicii Moldova o cerere scrisă privind acordarea compensației financiare, împreună cu actele justificative. Cererea se examinează în termen de 30 de zile de la depunere de către Comisia interdepartamentală pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune. Această Comisie este constituită din 3 membri: un reprezentant al Ministerului Justiției, un reprezentant al Ministerului Muncii și Protecției Sociale și un reprezentant al Ministerului Finanțelor. În urma examinării cererii, Comisia decide acordarea compensației financiare și stabilește cuantumul compensației sau refuză motivat acordarea acesteia. Decizia Comisiei, în termen de 2 zile lucrătoare de la adoptare, se transmite ministrului justiției și, în temeiul acesteia, ministrul dispune, prin ordin, acordarea sau neacordarea compensației financiare. În ceea ce privește cuantumul despăgubirii, acesta se achita din contul bugetului de stat în mărime de 70% din suma prejudiciului calculat, dar nu mai mult de 10 salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul în care victima a formulat cererea de compensație financiară. Suma cuantumului compensației financiare nu se supune impozitării, iar statul, prin intermediul Ministerului Justiției, se subrogă în drepturile victimei infracțiunii care a beneficiat de compensația financiară acordată de către stat, pentru recuperarea de la infractor a sumelor plătite victimei.

Compensație financiară de către stat pînă în prezent nu a fost acordată, deoarece din momentul instituirii Comisiei și pînă în prezent, au fost depuse două (2) cereri în vederea obținerii compensației financiare de către stat însă acestea nu au întrunit condițiile legale în partea ce ține de tipurile infracțiunilor care sunt acoperite de dispozițiile Legii nr.137/2016.

E.Custodie, drepturi de vizită și siguranță

Potrivit Constituției Republicii Moldova, părinții au dreptul și îndatorirea de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor, iar statul facilitează prin toate măsurile ce asigură îndeplinirea obligațiilor ce revin familiei, asigură regimul special de asistență copiilor aflați în dificultate⁴³. Domiciliul copilului sub vârsta de 14 ani se determină, potrivit art.63 Codul familiei, prin acordul părinților. Dacă un atare acord lipsește, domiciliul minorului se stabilește de către instanța judecătorească. În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil. La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere avizul autorității tutelare teritoriale.

Pentru coroborarea legislației naționale cu prevederile Convenției de la Istanbul, prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) s-a propus modificarea art. 38 din Codul Familiei prin reglementarea faptului că la desfacerea căsătoriei din motivul violenței în familie instanța de judecată va lua în considerare aceste circumstanțe la stabilirea cu cine dintre părinți vor locui copiii minori după divorț. Mai mult, s-a

---

⁴³ Art.48-50 din Constituția Republicii Moldova.

propus, prin intermediul aceluiași act normativ, modificarea dispozițiilor în materie, și anume: la determinarea domiciliului copilului minor, instanța de judecată va cere și avizul autorității tutelare teritoriale în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți, în care se include, după caz, și informația disponibilă privind actele de violență în această familie și persoana agresorului familial. Modificările și completările propuse în normele din Codul familiei urmăresc scopul îmbunătățirii condițiilor de siguranță a victimelor violenței în familie, adulți și copii. Astfel, se propune asigurarea condițiilor necesare pentru adoptarea, de către organele abilitate, a unor decizii întemeiate, având la dispoziție informația exhaustivă despre incidentele de violență în familie.

Prin Legea nr.113/2020 a fost instituită o nouă garanție pentru sporirea protecției victimelor în timpul programelor de vizită cu copii, fiind prevăzut expres în art. 15 alin (4¹) din Legea 45/2007 că pe perioada acțiunii ordonanței de protecție în privința victimei cu copii, indiferent dacă copiii sunt incluși sau nu în ordonanța de protecție, aceștia se vor afla cu părintele-victimă. La solicitarea părintelui-agresor, vizitarea copilului poate avea loc conform unui program aprobat de către autoritatea tutelară teritorială.

În partea ce vizează siguranța femeilor în timpul programelor de vizită, legea 45/2007 oferă o platformă practică în vederea punerii în aplicare a mecanismului de protecție a victimelor, inclusiv prin dezvoltarea cadrului regulatoriu de aplicare a institutului ordinului de restricție de urgență și ordonanței de protecție în legislația de procedură civilă și procedură penală. Astfel, Codul de procedură civilă, revizuit în anul 2018⁴⁴ prevede în art.278⁴ -278⁷ că cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească de către victima violenței în familie sau de reprezentantul ei legal, iar în cazul minorului – de organul de tutelă și curatelă. În caz de imposibilitate de depunere a cererii de către victimă, la solicitarea ei, cererea poate fi depusă de către organul de asistență socială sau poliție.

F. Incriminarea formelor de violență

Violența psihologică. Cadrul juridic al Republicii Moldova oferă definiția *violenței psihologice* în Legea nr. 45. Potrivit art. 2 din Legea 45/2007, *violență psihologică* reprezintă *impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, prin amenințări verbale, prin afișare ostentativă a armelor sau prin lovire a animalelor domestice; neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere a realizării profesionale, interzicere a frecventării instituției de învățământ; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar.*

Prin Legea nr.196/2016 a fost aprobat în redacție nouă art.201¹(Violența în familie) din Codul penal al Republicii Moldova⁴⁵, care, în afară de sancțiuni mai grave, stabilește răspundere penală și pentru alte forme de violență, inclusiv psihologică.

Violența sexuală. Prevederile Legii nr.45/2007 definesc noțiunea de „violență sexuală” ca fiind orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mîngîieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar.

Actele de violență sexuală, comise inclusiv în familie, sunt recunoscute ca fiind cu grad sporit de pericol social. Prin urmare, aceste acțiuni se regăsesc într-un șir de norme ale Codului Penal⁴⁶. În legislația penală a Republicii Moldova, violența sexuală este incriminată de art.171 și art.172 din CP. Astfel, potrivit

⁴⁴ Prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.17 din 05.04.2018 //M.O. nr.142-148 din 04.05.2018, art.277// a fost instituit compartimentul - B² Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, Capitolul XXII², art.278³-278⁹.

⁴⁵ Codul penal nr.985-XV din 18.04.2002/ M.O. nr.72-74 din 14.04.2009, art.195.

⁴⁶ Codul penal al Republicii Moldova. Partea specială. Capitolul IV.

dispozițiilor art.171 CP,violul reprezintă raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei, sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința. În redacția actuală a codului penal, violul este încadrat ca un raport sexual neconsimțit între 2 persoane de sex diferit. Pentru a asigura compatibilitatea legislației naționale cu prevederile Convenției de la Istanbul, prin proiectul legii pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), s-a propus ca violul să reprezinte un act sexual neconsimțit de penetrare vaginală, anală sau orală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect. Drept urmare, va fi reglementat un nou concept al noțiunii de viol, drept cea mai gravă formă de atentare la libertatea și integritatea sexuală, astfel încât să cuprindă inclusiv orice act heterosexual, homosexual ori act de penetrare sexuală ale părților corpului. Articolul 172 din CP incriminează acțiunile violente cu caracter sexual, constând în homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. Formele agravate ale infracțiunii sunt similare celor de la infracțiunea de viol. Totodată, prin proiectul de lege menționat mai sus, se propune în cazul acțiunilor violente cu caracter sexual, introducerea unei agravante noi constând în săvârșirea infracțiunii cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă. În calitate de componente agravante servesc violul, respectiv acțiunile violente cu caracter sexual săvârșite asupra unui membru de familie (art.133¹ Cod penal stabilește lista subiecților violenței în familie, care este compatibilă cu cerințele Convenției de la Istanbul), săvârșite asupra unui minor sau femei gravide, etc.

Codul penal prevede răspundere penală pentru hărțuirea sexuală (art.173 CP); pentru raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane care nu a împlinit vârsta de 16 ani (art.174 CP); pentru acțiuni perverse în privința persoanei sub vârsta de 16 ani (art.175 CP), care constau în atingeri indecente, discuții cu caracter obscen sau cinic purtate cu victima referitor la raporturile sexuale, determinarea victimei să participe ori să asiste la spectacole pornografice; ademenirea minorului în scopuri sexuale (art.175¹ CP); pentru trafic de ființe umane și trafic de copii în scop de exploatare sexuală (art.165, 206 CP); pentru determinarea minorilor, prin aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei, la acțiuni de desfrâu, pornografie infantilă (art.208-208¹ CP) etc. Legislația penală prevede răspundere, conform art.208² CP, pentru beneficierea, contra oricăror avantaje materiale, de serviciile sexuale prestate de către o persoană despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 18 ani.

În actuala redacție, Codul penal al Republicii Moldova, în cazul infracțiunilor de viol și acțiuni violente cu caracter sexual, restricționează consimțământul victimei prin aplicarea constrângerii fizice sau psihice a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. Reieșind din prevederile art.174 din CP, vârsta de la care o persoană poate consimte legal la un act sexual în Republica Moldova este de 16 ani. Pentru a asigura compatibilitatea legislației naționale cu prevederile Convenției de la Istanbul, prin proiectul legii pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), s-a propus definirea actului sexual neconsimțit și a acțiunilor cu caracter sexual neconsimțite într-o excludere a oricăror interpretări extensive defavorabile victimelor și circumstanțelor care pot afecta consimțământul liber al persoanei la efectuarea unui act sexual.

Căsătoria forțată. La momentul actual, în legislația Republicii Moldova nu există o normă distinctă în care să fie prevăzută răspunderea pentru căsătoria forțată. Cu toate acestea, Constituția Republicii Moldova consfințește principiul căsătoriei liber consimțite între bărbat și femeie în cadrul art. 48 alin.(2). Suplimentar, Codul familiei consacră principiul căsătoriei liber consimțite între soți. Se impune a fi menționat că art. 167 din CP incriminează sclavia și condițiile similare sclaviei. Printre modalitățile de realizare a acestei infracțiuni se numără „*determinarea ei (adică a persoanei) prin utilizarea [...] constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie*”. O dispoziție similară se regăsește și în cuprinsul art.165 din CP. În conformitate cu acesta, traficul de ființe umane presupune, inter alia, ipoteza de „*recrutare [...] a unei persoane adulte, [...] fără consimțământul acesteia, în scopul [...] exploatarea în [...] condiții similare sclaviei*”. Art. 206 alin. (1) lit. c) din

CP prevede răspunderea pentru traficul de copii, care presupune, printre altele, „recrutarea, transportarea, transferul [...] unui copil [...] în scopul [...] exploatării în [...] condiții similare sclaviei”.

Mutilarea genitală. Legislația penală a Republicii Moldova nu are o normă distinctă care ar recunoaște drept infracțiune mutilările genitale ale femeii. Nu în ultimul rând, aceasta se explică prin faptul că, astfel de cazuri din categoria celor enumerate concret în dispoziția art.38 din Convenția de la Istanbul, nu au fost stabilite în practica organelor de drept și de justiție din Republica Moldova. Respectiv, nici Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, nr.199 din 27.06.2003 (Regulamentul nr.199), nu conține descrieri concrete referitoare la mutilări, totale sau parțiale, a labia majoră, labia minoră sau a clitorisului. Cu toate acestea, trebuie de menționat că, legea penală națională pedepsește orice fapte prejudiciabile soldate cu vătămarea integrității corporale sau sănătății. Asemenea fapte sunt pasibile de răspundere penală în temeiul normelor penale care stabilesc pedeapsă pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății, în funcție de gravitatea vătămării, conform art.151 Cod penal (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății) sau conform art.152 Cod penal (vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății). În acest sens, Regulamentul nr.199 stabilește în pct.pct.26, 54 că, consecințele post-traumatice, neprimejdioase pentru viață, precum pierderea anatomică a unui organ sau a funcției lui pot constitui vătămări corporale grave.

Avortul forțat. Codul penal incriminează avortul forțat în cuprinsul art.159 „Provocarea ilegală a avortului”, ceea ce presupune întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită: în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate în acest scop; de către o persoană care nu are studii medicale superioare speciale; în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămâni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății; în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații; în condiții antisănătare. Această infracțiune cunoaște două forme agravate, și anume situațiile în care acțiunile infracționale: a) au cauzat din imprudență o vătămare gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății; b) au provocat din imprudență decesul victimei.

Sterilizarea forțată. Codul penal incriminează sterilizarea forțată în cuprinsul art.160, inculpând efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale de către medic. Această infracțiune cunoaște următoarele forme agravate, și anume, săvârșirea infracțiunii: în unități medico-sanitare nespecializate; de către o persoană fără studii medicale superioare speciale; care a cauzat din imprudență o dereglare îndelungată a sănătății ori o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății; care a provocat din imprudență decesul pacientului. Deși, Codul penal al Republicii Moldova nu are o normă penală distinctă referitoare la sterilizarea persoanei în lipsa consimțământului, în asemenea cazuri, fapta este pasibilă de răspundere penală în temeiul art.151 CP (Vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății) sau, după caz, în temeiul art.152 CP (Vătămare medie a integrității corporale sau a sănătății), adică, în dependență de gravitatea vătămării integrității corporale sau a sănătății.

G.Hărțuirea sexuală.

Hărțuirea sexuală este definită de Legea nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați⁴⁷ și de Codul muncii ca „*orice formă de comportament fizic, verbal sau non-verbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare*”. Legislația Republicii Moldova, definește și hărțuirea pe criteriu de sex ca formă de discriminare și reglementează mecanismul de protecție împotriva discriminării și incriminează contravențional hărțuirea în domeniul muncii.

Incriminarea penală a hărțuirii sexuale este reglementată în Capitolul IV „Infracțiunile privind viața sexuală” din Codul penal al Republicii Moldova. Codul Penal definește hărțuirea sexuală în art. 173 ca „*manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj*”.

⁴⁷ Art. 2 din Legea nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați // M.O. nr. 47-50 din 24.03.2006, art. 200.

Datele administrative cu referire la numărul cazurilor penale de hărțuire sexuală sunt reflectate în Tabelul 3.

Tabelul 3. Numărul cauzelor penale pornite în temeiul art. 173 CP (hărțuire sexuală)

Cauze penale – art. 173 CP		
Anul	Pornite	Clasate
2020	17	8
2021	23	4
2022	7	2

H.Înlesnirea sau complicitatea

Normele cu privire la participația penală în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența domestică se aplică în ordine generală conform prevederilor art.41-49 din CP. Astfel, în sensul legii penale din Republica Moldova, se consideră participație, cooperarea cu intenție a două sau mai multe persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate. Participanții sînt persoanele care contribuie la săvârșirea unei infracțiuni în calitate de autor, organizator, instigator sau complice. Se consideră organizator persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora. Totodată, se consideră instigator persoana care, prin orice metode, determină o altă persoană să săvârșescă o infracțiune. În aceeași ordine de idei, se consideră complice persoana care a contribuit la săvârșirea infracțiunii prin sfaturi, indicații, prestare de informații, acordare de mijloace sau instrumente ori înlăturare de obstacole, precum și persoana care a promis dinainte că îl va favoriza pe infractor, va tăinui mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acestora sau obiectele dobîndite pe cale criminală, ori persoana care a promis din timp că va procura sau va vinde atare obiecte. Mai mult, este reglementată și infracțiunea de favorizare a infractorului, în situații precum tăinuirea mijloacelor sau instrumentelor de săvârșire a infracțiunii, a urmelor acestora sau a obiectelor dobîndite pe cale criminală.

Favorizarea infractorului atrage răspunderea penală numai în cazul în care mijloacele, instrumentele sau obiectele nu au fost promise din timp. Favorizarea dinainte nepromisă a infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani. În ceea ce privește răspunderea penală a participanților, se va nota că, organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune săvârșită cu intenție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii, precum și de criteriile generale de aplicare a pedepsei (potrivit dispozițiilor art.83 din CP).

I.Tentativa.

Infracțiunile ce incriminează violența fizică, violența sexuală (incluzând violul), avortul forțat și sterilizarea forțată sunt susceptibile de tentativă. Astfel, în conformitate cu art.27 din CP, se consideră tentativă de infracțiune acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, aceasta nu și-a produs efectul. Totodată, din coroborarea dispozițiilor art. 25 și a art.81 alin.(1), (3) și (4) din CP, rezultă că răspunderea pentru tentativa de infracțiune se stabilește ca și pentru infracțiunea consumată. Suplimentar, la aplicarea pedepsei pentru săvârșirea tentativei se va ține cont de circumstanțele în virtutea cărora infracțiunea nu a fost dusă pînă la capăt. Mărimea pedepsei pentru tentativa de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși trei pătrimi din maximul celei mai aspre pedepse prevăzute pentru infracțiunea consumată. Totodată, pentru tentativa de infracțiune, nu se aplică pedeapsa detențiunii pe viață.

J.Justificări inacceptabile pentru infracțiuni, inclusiv infracțiunile comise în numele așa-numitei „onoare”

Codul Penal prevede expres cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, precum și circumstanțele atenuante pasibile de a fi aplicate. Cultura, obiceiul, religia, tradiția sau așa-numita „onoare” nu se numără printre acestea. Mai mult ca atât, Cosul Penal al RM prevede ca circumstanță agravantă săvârșirea

infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. Suplimentar, prin actualele modificări la legea penală, s-a inserat circumstanța agravantă a săvârșirii infracțiunii pentru motive de prejudecată, dispreț sau ură. În acest sens, prin motive de prejudecată, dispreț sau ură se înțeleg raționamente ale făptuitorului determinate de atitudinea ostilă a acestuia, generate de motive, fie ele reale sau percepute ca fiind reale, de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, avere, caracteristici genetice, limbă, religie sau convingeri, opinii politice, apartenență sau neapartenență la un grup, naștere sau descendență, dizabilitate, sănătate, vîrstă, orientare sexuală, identitate de gen, sau față de persoanele care acordă suport persoanelor ce pot fi individualizate printr-un asemenea criteriu ori se asociază cu acestea. Prin urmare, în calitate de justificare sau circumstanță atenuantă în cazul săvârșirii unei infracțiuni prevăzute de Convenție nu pot fi reținute cultura, obiceiul, religia, tradiția sau așa-numita „onoare”.

K. Aplicarea infracțiunilor

Cadrul normativ național asigură că urmărirea penală pentru acte de violență în familie poate fi pornită în toate aceste cazuri și în lipsa plângerii prealabile din partea victimei. Legislația națională, inclusiv art.109 Cod penal (Împăcarea) nu prevede nici posibilitatea împăcării victimei cu agresorul în cazul violenței în familie, acest fapt fiind în corespundere deplină cu practica internațională în domeniul combaterii violenței domestice, inclusiv cu normele Convenției de la Istanbul, care stabilesc că infracțiunile de violență în familie sunt pasibile de pedeapsă indiferent de natura relației dintre victimă și agresor. Prin urmare, în condițiile legislației penale în vigoare, urmărirea penală pe cauzele de violență în familie nu încetează la împăcarea părților.

Pentru a garanta obligativitatea sancționării penale a agresorului în cazul infracțiunilor vizate de Convenția de la Istanbul, indiferent de natura relației dintre victimă și agresor, prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) se propune modificarea articolului 109 din CP astfel încît orice infracțiune ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei să excludă împăcarea părților. Acest lucru se datorează faptului că infractorul, aflîndu-se în libertate, ușor influențează victima și o convinge să accepte concilierea. Prin urmare, infractorul nu va putea influența victima, convingînd-o să accepte concilierea, indiferent de natura relației dintre victimă și agresor.

L. Sancțiuni și măsuri

Sancțiunile prevăzute de legea penală pentru fiecare formă de violență sunt reflectate în tabelul de mai jos.

Tabelul 4. Sancțiuni disuasive pentru făptuitori

Forma de violență	Articolul în care se incriminează	Pedeapsa prevăzută de cod
Violența psihologică	Articolul 201/1 Cod penal Violența în familie	Forma de bază a acestei infracțiuni se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani. Formele agravate ale infracțiunii se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani; închisoare de la 6 la 12 ani, respectiv închisoare de la 12 la 15 ani.
	Articolul 155 Cod Penal Amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății	se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 750 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de la 1 la 3 ani.
Urmărirea	Articolul 78/2 Cod	se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de

	Contravențional Actele de persecuție	unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile.
Violența fizică	Articolul 201/1 Cod penal Violența în familie	Forma de bază a acestei infracțiuni se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de până la 3 ani. Formele agravate ale infracțiunii se pedepsesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani; închisoare de la 6 la 12 ani, respectiv închisoare de la 12 la 15 ani.
	Articolul 145 Cod penal Omorul	Forma de bază a acestei infracțiuni se pedepsește cu închisoare de la 10 la 15 ani. Comiterea omorului în formă agravată se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.
	Articolul 151 Cod penal Vătămarea intenționată gravă a integrității	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani. Formele agravate ale infracțiunii se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 12 ani, respectiv închisoare de la 12 la 15 ani.
	Articolul 152 Cod penal Vătămarea intenționată medie a integrității	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore sau cu închisoare de până la 5 ani. Forma agravată a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 5 la 7 ani. 5.
	Articolul 78/1 Cod Contravențional Violența în familie -	Se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile
Violența sexuală	Articolul 171 Ccod penal Violul	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani. Formele agravate se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani, respectiv închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.
	Articolul 172 Ccod penal Acțiuni violente cu caracter sexual	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani. Formele agravate se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani, respectiv închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.
	Articolul 173 Ccod penal Hărțuirea sexuală	Infracțiunea se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 3 ani.
Căsătoria forțată	Articolul 167 Ccod penal Sclavia și condițiile similare sclaviei	CP se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.
	Articolul 165 Ccod penal Traficul de ființe umane	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 6 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoană juridică se pedepsește cu amendă în

		mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice. Formele agravate ale infracțiunii se se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoană juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice, respective închisoare de la 10 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani, iar persoană juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.
	Articolul 206 Ccod penal Traficul de copii	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 10 la 12 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoană juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice. Formele agravate ale infracțiunii se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 15 ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoană juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice, respective închisoare de la 15 la 20 de ani, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani sau cu detențiune pe viață, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 10000 de unități convenționale, cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate, sau cu lichidarea persoanei juridice.
Mutilarea genitală	Articolul 151 Cod penal Vătămarea intenționată gravă a integrității	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani. Formele agravate ale infracțiunii se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 12 ani, respectiv închisoare de la 12 la 15 ani.
	Articolul 152 Cod penal Vătămarea intenționată medie a integrității	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 5

		ani. Forma agravată a infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 5 la 7 ani.
Avortul forțat	Articolul 159 Cod penal Provocarea ilegală a avortului	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani, sau cu închisoare de pînă la 2 ani. Comiterea infracțiunii în formă agravată se pedepsește cu închisoare de la 1 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.
Sterilizarea forțată:	Articolul 160 Cod penal Efectuarea ilegală sterilizării chirurgicale	Forma de bază a infracțiunii se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 550 unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani. Săvârșirea infracțiunii în formă agravată se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 pînă la 850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, respectiv închisoare de la 3 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Totodată, pe lângă sancțiunile de ordin general, agresorii sunt obligați să urmeze programe orientate spre responsabilizarea și schimbarea comportamentului violent. Legea nr.45/2007 stabilește că agresorii care au fost sancționați contravențional sau condamnați pentru acțiuni de violență în familie pot fi obligați de către instanța de judecată să participe la programe probaționale (a se vedea art.9 al Legii). Această obligație însă are un caracter facultativ, rămânând la discreția instanței de judecată. În acest context, prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) s-a propus completarea cadrului normative (a CP) astfel încât în toate cazurile de condamnare pentru violență în familie agresorul să fie obligat să participe la un program de reducere a comportamentului violent. Eschivarea cu rea-voință a agresorului de la îndeplinirea obligației în cauză, va exclude posibilitatea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen sau de înlocuire a părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă.

Cu referire la sancțiunile privative de libertate ce pot determina extrădarea persoanei, în conformitate cu prevederile art. 541 din CPP, Republica Moldova se poate adresa unui stat străin cu cerere de extrădare a persoanei în privința căreia se efectuează urmărirea penală, în legătură cu infracțiunile (inclusiv infracțiunile prevăzute de Convenție) pentru care legea penală prevede o pedeapsă maximă de cel puțin un an de închisoare ori o altă pedeapsă mai aspră sau în privința căreia a fost adoptată o sentință de condamnare la pedeapsa închisorii pe o durată de cel puțin 6 luni, în cazul extrădării pentru executare, dacă tratatele internaționale nu prevăd altfel.

M. Circumstanțe agravante

În vederea asigurării aplicării unei pedepse echitabile, care să corespundă gravității infracțiunii săvârșite, legea penală a prevăzut în art. 77 CPP o normă care descrie, în formă exhaustivă, circumstanțele agravante de comitere a infracțiunii. În cazul în care există circumstanțe agravante se poate aplica, potrivit art.78 Cod

penal, pedeapsa maximă prevăzută la articolul corespunzător din Partea specială a codului. Prin Legea nr.196/2016 au fost operate modificări și completări, inclusiv în art. 77 Cod penal, care a fost completat cu agravanta – săvârșirea infracțiunii în prezența minorului.

Prevederile evocate, care figurează în Convenția de la Istanbul în calitate de circumstanță agravantă, în legea penală națională fac parte din elementele constitutive ale infracțiunii. Astfel, conform art.201¹ Cod penal (Violența în familie), „acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei...”. În mod similar pot fi invocate și normele art.art.171, 172 Cod penal, referitoare la violență sexuală, care conțin agravantele – săvârșit asupra unui membru de familie. Totodată, echivalentul semantic al expresiei „de o persoană care a abuzat de puterea sa” de la art.46 lit.a) din Convenție, se regăsește, sub diverse varietăți, recunoscute drept circumstanțe agravante în norma art.77 alin.(1) Cod penal, inclusiv: la lit.e) – săvârșirea infracțiunii cu bună știință împotriva unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor; la lit.k) – săvârșirea infracțiunii cu aplicarea constrângerii fizice sau psihice; la lit.n) – săvârșirea infracțiunii cu folosirea încrederii acordate.

N. Interzicerea proceselor sau a stabilirii sentinței pe calea rezolvării extrajudiciare obligatorii a litigiilor

Legislația națională nu prevede vreo referință la posibilitatea de a supune medierii cazurile de violență în familie, ceea ce exclude orice oportunitate care ar conduce la diminuarea responsabilității agresorului pentru comportamentul violent și continuarea stării de pericol pentru victima violenței domestice. Respectiv, nici infracțiunea prevăzută la art.201¹CP (Violența în familie) nu se regăsește în norma alin.(1) art.276 CPP și nici în norma art.109 Cod penal, care stabilește condițiile de aplicare a institutului împăcării părților. Astfel în cazul comiterii acțiunilor de violență în familie nu este aplicabilă procedura de împăcare a părților și nici nu se admite retragerea plîngerii. Prin urmare, în condițiile legislației penale naționale, acțiunile de violență în familie nu sunt supuse procesului medierii, iar urmărirea penală nu încetează la împăcarea părților.

Subsecvent, și Codul familie exclude posibilitatea acordării unui termen de împăcare penru soți, dacă divorțul este intentat pe motivul violenței în familie.

O. Date administrative

1. în legătură cu cazurile care au dus la decesul unei femei:

a. numărul de astfel de cazuri;

	art.201/1 alin.(4) Cod penal	art.145 alin.(2) lit.e/1) Cod penal
anul 2020	8	1
anul 2021	7	4

b. numărul de cazuri în care autoritățile au avut cunoștințe prealabile despre expunerea femeii la violență – la moment nu este efectuată o analiză a acestor cazuri și nu se cunoaște în câte din acestea autoritățile cunoșteau despre actele anterioare de violență;

2. în legătură cu actele de violență împotriva femeilor echivalente cu tentativă de omor:

a. numărul de astfel de cazuri;

Potrivit datelor înregistrate în cadrul Registrului informației criminalistice și criminologice:

	art.27, 145 alin.2 lit.e/1 Cod penal
anul 2020	2
anul 2021	0

b) numărul de cazuri în care autoritățile au avut cunoștințe prealabile despre expunerea femeii la violență - la moment nu este efectuată o analiză a acestor cazuri și nu se cunoaște în câte din acestea autoritățile cunoșteau despre actele anterioare de violență;

3. în legătură cu toate celelalte cazuri de violență împotriva femeilor:

a. numărul de plângeri depuse de victime și numărul de sesizări de către terți, către agențiile de aplicare a legii/autoritățile de justiție penală;

În anul 2020 au fost constatate 2453, dintre care: - 866, au întrunit elementele constitutive ale componenței de infracțiune; - iar 1587 cazuri, au întrunit elementele constitutive ale componenței de contravenție (art.78/1 Cod contravențional). Pe parcursul a anului 2021 în adresa Inspectoratelor de Poliție au parvenit **14728 adresări** înregistrate în Registrele de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente ale Inspectoratelor de Poliție teritoriale (R-2), ce vizează conflictele în cadrul relațiilor familiale. Printre acestea, **1963** cazuri au fost înregistrate ca urmare a autosesizării ofițerului de sector. Astfel, pe parcursul anului 2021, subdiviziunile teritoriale ale IGP au înregistrat **918 infracțiuni** care au fost referite la categoria celor ce atentează la valorile familiale iar **1662** cazuri, au întrunit elementele constitutive ale componenței de contravenție (art.78¹ în familie Cod contravențional). Din numărul total de procese-verbale cu privire la contravenție, **contravenienți:** 1596-bărbați; 61-femei; 5-copii; **victime:** 1444-femei; 43-copii; 82-bărbați; 90-victime femei cu copii; 1-victime bărbați cu copii.

În primele 6 luni a anului 2022 au fost constatate 1212 cazuri de violență în familie, dintre care: - 451 cazuri, au întrunit elementele constitutive ale componenței de infracțiune; - iar 761 cazuri, au întrunit elementele constitutive ale componenței de contravenție (art.78/1 Cod contravențional).

b. numărul de proceduri penale și/sau orice altă acțiune în justiție inițiată ca urmare;

Potrivit datelor înregistrate în cadrul Registrului informației criminalistice și criminologice:

	art.201/1 Cod penal	art.171 Cod penal	art.172 Cod penal	art.173 Cod penal	art.174 Cod penal	art.175 Cod penal	art.175/1 Cod penal
anul 2020	346	203	42	9	128	39	3
anul 2021	442	188	69	16	150	46	10

În anul 2021 procurorii au condus urmărirea penală în **947** cauze penale pornite în baza art. 201¹ (Violența în familie) CP a RM, fiind înregistrată o creștere comparativ cu anul 2020, în care s-au pornit **866** cauze penale (969 – 2019, 998 – 2018). În **56** cauze penale victimele au fost copii (2020 – 34). Totodată, agenții constatați și procurorii au inițiat în anul 2021 – **1662** cauze contravenționale în baza prevederilor art. **781** din Codul contravențional (în 2021 – 1587 cauze). Pentru protecția victimelor violenței în familie, au fost emise **766** ordonanțe de protecție, inclusiv în cadrul urmăririi penale, în conformitate cu prevederile art.215/1 din Codul de procedură penală.

4. numărul cazurilor care au avut ca rezultat decesul copiilor femeilor victime.

Potrivit datelor înregistrate în cadrul Registrului informației criminalistice și criminologice, în anul 2021 și 2021 nu au fost înregistrate astfel de cazuri.

Alte date administrative relevante

Numărul de plângeri depuse în cadrul instanței de judecată - **5002 de cereri.**

Numărul de proceduri penale și/sau orice altă acțiune în justiție inițiate ca urmare:

- 1224 de cereri depuse în cancelaria civilă;
- 1586 de cereri depuse în cancelaria penală;
- 2192 de cereri depuse în cancelaria contravențională.

Numărul făptuitorilor condamnați – 2925 persoane condamnate.

Numărul de sancțiuni penale sau de altă natură impuse, cu indicarea tipului de sancțiuni impuse:

- În baza normelor Codului penal: închisoare – 241 de persoane; muncă neremunerată – 368 de persoane.
- În baza Codului Contravențional: arest contravențional – 39 de persoane; muncă neremunerată – 1136 de persoane; amendă – 58 de persoane / 85750 mii lei; avertisment – 3 persoane; privarea de a desfășura o anumită activitate – 2 persoane.

A. Răspunsul imediat, prevenire și protecție

Cadrul juridic național oferă posibilitate și condiții pentru exercitarea atribuțiilor de o manieră promptă, de către angajații poliției și alte organe abilitate, în vederea contracarării hotărâte a oricărui ilegalități, care pun în pericol viața și integritatea persoanei, inclusiv la domiciliu. Astfel, legea nr. 45 stabilește în art.11 că autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor, despre autoritățile și instituțiile cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie; despre tipul serviciilor și organizațiile la care se pot adresa după ajutor; despre asistența disponibilă pentru ele; unde și cum pot depune o plângere; procedura ce urmează după depunerea plângerii și rolul lor după asemenea proceduri; cum pot obține protecție; în ce măsură și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică etc.

Prin Legea nr.196/2016 a fost completată Legea nr.45 cu norma art.12¹ (Eliberarea ordinului de restricție de urgență) care, concomitent cu modificarea și completarea Legii nr.320, atribuie în competența Poliției eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului familial. Modificările în legile de referință au fost determinate de necesitatea de a asigura protecție victimei, pe calea înlăturării în mod urgent a pericolului iminent de violență în situație de criză. Concomitent, pentru sporirea eficienței acestui institut, a fost completat Codul contravențional cu norma art.318¹ (Neexecutarea ordinului de restricție de urgență).

În anul 2021 au fost înregistrate **14728 (12970 –în anul 2020)** informații în R-2 (orice sesizare de manifestare a violenței între membrii de familie). Totodată din numărul total de sesizări de către agenții constatați, pentru asigurarea imediată a protecției victimelor violenței în familie, au fost eliberate **5851** (4939 în anul) ordine de restricție, la fel la demersul angajaților poliției, de către instanțele de judecată au fost emise **277** (312 în anul 2020) ordonanțe de protecție. În primele 6 ani a anului 2022, poliția a eliberat 3071 ordine de restricție de urgență.

B. Evaluarea riscurilor și managementul riscurilor

Legea nr. 45 stabilește în art.11 că autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor. Conform instrucțiunilor sectoriale asistenței sociale, medicii și medicii legiști sunt obligați să completeze chestionarul de evaluare a riscului. Evaluarea riscului reprezintă un proces dinamic de constatare a actelor de violență în familie, stabilirea frecvenței comiterii lor, evenimentelor și circumstanțelor în care acestea au evoluat sau pot escalada, în scopul determinării gradului de pericol la care au fost, sunt sau pot fi supuse victimele violenței în familie, precum și prevenirii comiterii repetate a actelor de violență în familie, asigurării siguranței victimelor și atragerii la răspundere a agresorilor.

Consecvent, art.8 al Legii nr.45/2007 stabilește că secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei, conlucrează cu organele de poliție în activitatea de identificare a persoanelor predispuse la comiterea actelor de violență în familie, la necesitate redirecționând cazul către specialiști din centrele de reabilitare. În conformitate cu art.12¹ din Legea nr.45, în caz de stabilire la locul faptei, ca urmare a evaluării riscurilor, a circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare sau comitere a acțiunilor violente, organul de poliție este obligat să dispună imediat eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului pentru înlăturarea situației de criză. Prin *Instrucțiunea metodică privind intervenția Poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie, aprobată prin Ordinul IGP nr.360 din 08.08.2018* s-a stabilit mecanismul de constatare și evaluare a riscurilor în cazurile de violență în familie.

Activitatea de evaluare a riscurilor este reglementată și în Legea nr.140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți⁴⁸. Astfel, potrivit Legii nr.140, evaluarea, asistența și monitorizarea copilului aflat în situație de risc se realizează prin utilizarea metodei managementului de caz. Angajații instituțiilor și serviciilor care activează în domeniile asistenței sociale, educației, ocrotirii sănătății, organelor de drept sunt obligați să participe la activitatea echipelor multidisciplinare în procesul de evaluare inițială și complexă a situației copilului la solicitarea autorității tutelare locale, precum și la elaborarea și implementarea planului individualizat de asistență.

Pentru a preveni riscul de letalitate, prin Ordinul comun al Ministerului de Interne, Ministerului Justiție, Procuratura Generală, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii, Protecție Sociale, Ministerului Educației și Cercetării din 28.02.2022 s-a instituit mecanismul de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. În baza mecanismului deces a fost creată Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor care reprezintă un mecanism independent intersectorial de monitorizare și analiză a cazurilor de femicid. Scopul Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor este diminuarea fenomenului violenței în familie, acordarea și oferirea serviciilor calitative, prevenirea victimizării, precum și reeducarea și resocializarea agresorilor familiari, prin analiza cazurilor din competența sa, ca urmare a examinării obiective și multilaterale ale circumstanțelor, în vederea relevării acțiunilor/inacțiunilor întreprinse de către autoritățile și instituțiile competente.

C.Ordine de restricție de urgență

Prin Legea nr.196/2016 privind modificarea și completarea actelor legislative în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie⁴⁹, a fost completat mecanismul național de protecție a victimelor violenței în familie cu un nou institut - ordinul de restricție de urgență. Începând cu 16 martie 2017, poliția urmare evaluării riscurilor și la propria sa convingere, reieșind din riscul identificat aplică ordinul de restricție de urgență, ca măsură provizorie de protecție a victimei violenței în familie, prin care are loc înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei și stabilirea unor interdicții, asigurând astfel victimei și altor membri ai familiei siguranță în locuința lor. Consecvent, legea nr.130 prevede, în art.18 alin.(2), că titularul, în privința căruia au fost aplicate ordinul de restricție de urgență sau ordonanța de protecție, este limitat în dreptul de proprietate asupra armei prin interdicția de posesie a armelor.

Conform art.12¹din Legea nr.45 ordinul de restricție de urgență este o măsură provizorie de protecție a victimei violenței în familie, aplicată de Poliție pe termen de 10 zile, prin care are loc înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii acțiunilor violente, asigurând astfel victimei și altor membri ai familiei siguranța în locuința lor și înafara acesteia. Ordinul de restricție de urgență se eliberează pentru o perioadă de până la 10 zile și se pune imediat în aplicare. La emiterea ordinului de restricție de urgență, agresorul și victima (în cazul copiilor – reprezentantul legal al victimei) urmează a fi informați despre restricțiile aplicate, drepturile și obligațiile care le revin și despre răspunderea pentru neexecutarea cerințelor ordinului de restricție⁵⁰. La părăsirea de către agresor a locuinței, angajatul Poliției care a eliberat ordinul de restricție de urgență, obligatoriu solicită agresorului să predea imediat toate cheile de la locuință, care sunt ulterior transmise victimei sau sunt preluate spre păstrare provizorie la subdiviziunea de Poliție. Părăsind locuința, agresorul poate lua, sub supravegherea Poliției, numai articole de uz personal strict necesare (haine, documente, obiecte de igienă). Victima are dreptul, în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. Acțiunea ordinului de restricție de urgență, în acest caz, se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de judecată⁵¹.Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordinul de restricție de urgență se

⁴⁸ Legea nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți // M.O. nr.167-172 din 02.08.2013, art.534.

⁴⁹ Monitorul Oficial nr.306-313 din 16.09.2016, art.661.

⁵⁰ Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 12¹ alin. (2).

⁵¹ Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, art. 12¹ alin. (5).

exercită de către angajații postului sau ai sectorului de poliție din localitate. Angajații Sectorului de Poliție stabilesc contact cu victima și agreează căile de informare sau sesizare a Poliției în caz de încălcare ori tentativă de încălcare a ordinului. Dacă în procesul supravegherii ordinului de restricție de urgență se relevă faptul că agresorul familial intenționat nu a executat sau s-a eschivat de la executarea ordinului de restricție de urgență, agentul constatator inițiază în privința agresorului procedura contravențională în baza elementelor constitutive ale componenței de contravenție prevăzută de art. 318¹ CC. Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea cerințelor ordinului de restricție de urgență se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 3 la 10 zile.

În cazul încălcării ordinului de restricție de urgență, toate actele de constatare în procesul contravențional, imediat după finalizarea activității de constatare, dar nu mai târziu de 24 ore, se transmit instanței de judecată, pentru examinare, însoțite de propunerea agentului constatator, privind judecarea cauzei contravenționale în regim de urgență și cu precădere, precum și aplicarea arestului contravențional. În cazul încălcării ordinului de restricție de urgență, agentul constatator este în drept să aplice măsuri procesual-penale de constrângere, în conformitate cu prevederile art. 435 Cod contravențional, care stabilește posibilitatea reținerii contravenientului.

În anul 2021, poliția a eliberat 5851 (în anul 2020- 4939) ordine de restricție de urgență, în privința agresorilor familiari. Pentru încălcarea măsurilor de protecție, stabilite prin ordinul de restricție de urgență, în anul 2021 în privința a 726 (în anul 2020 -591) agresori familiari, au fost pornite proceduri contravenționale conform elementelor constitutive ale componenței de contravenție prevăzută de art. 318¹ Cod contravențional.

Legea nr.140 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți⁵² în art. 10 prevede procedura de luare a copilului de la părinți sau de la persoanele în grija cărora acesta se află, în cazul în care, ca urmare a evaluării inițiale, se constată existența unui pericol iminent pentru viața sau sănătatea copilului. Subsevent, art. 10 alin (3) prevede și garanții procesuale pentru respectarea drepturilor copilului și apărîntilor, fiind instituită obligația autorității tutelare de comunicare a faptului de luare a copilului din familie procurorului în termen de cel mult 24 de ore, iar în termen de 3 zile lucrătoare să pornească o acțiune în instanța de judecată privind decăderea din drepturile părintești sau privind luarea copilului de la părinți fără ca aceștia să fie decăzuți din drepturile părintești. Dacă această cerință nu este îndeplinită, copilul va fi înapoiat imediat părinților.

D.Ordonanțele de protecție

Ordonanța de protecție este un act legal, prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție victimei pentru o perioadă determinată de timp. Legislația Republicii Moldova oferă posibilitatea victimei violenței în familie să obțină ordonanță de protecție în procedura civilă (art. 278⁴-278⁹ CPC)⁵³ și în procedura penală (art. 215¹ CPP)⁵⁴. Măsurile de protecție, prevăzute la art. 215¹ CPP pot fi aplicate doar în cadrul unui proces penal. În procedura penală eliberarea ordonanței de protecție pentru victimele violenței în familie a fost prevăzută prin includerea normei art.215¹ CPP. Conform acestei norme, la cererea victimei violenței în familie adresată, în cursul procesului penal, organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată privind amenințările cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunului ori alte acte ilegale, aceștia vor înainta imediat, printr-un demers, cererea în instanța de judecată pentru a fi examinată. Instanța de judecată, în 24 de ore de la primirea cererii, ia măsuri de asigurare a protecției victimei față de bănuț, învinuit, inculpat prin emiterea unei ordonanțe de protecție. Condițiile de emitere, termenul, punerea în executare a măsurilor de protecție sunt asemănătoare celor stabilite în procedura civilă.

⁵² Legea nr.140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți // M.O. nr.167-172 din 02.08.2013, art.534.

⁵³ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003, art. 278⁴-278⁹.

⁵⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003, art. 215¹.

Legislația Republicii Moldova oferă posibilitatea victimei violenței în familie să obțină ordonanță de protecție în procedura civilă (art. 278⁴-278⁹ CPC).⁵⁵ Pentru solicitarea ordonanței de protecție, victima se poate adresa instanței de judecată personal sau prin reprezentant, căruia i-au fost delegate împuterniciri. În caz de **imposibilitatea** depunerii cererii de către victimă din motive de sănătate, vârstă, alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea pentru eliberarea ordonanței de protecție poate fi depusă, în interesele victimei, de către organul de **poliție, organul de asistență socială** sau de către **procuror**. Pentru obținerea ordonanței de protecție victima nu trebuie să achite nici o taxă de stat.

Potrivit art.15 al Legii nr.45, instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție a victimei violenței în familie. În procesul de examinarea a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție statul asigură victimei în mod gratuit asistența unui avocat ce acordă asistență juridică garantată de stat. Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi retrase odată cu dispariția pericolului care a condiționat luarea acestor măsuri și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

În dependență de fiecare caz, instanța aplică măsurile cele mai adecvate pentru a oferi victimei și, după caz, copiilor protecție maximă. Măsurile de protecție sunt enumerate exhaustiv în art. 15 din Legea 45/2007 și CPC. Dacă sunt aplicate măsurile de protecție prevăzute la alin. (1) lit. a)–d) art. 15 din Legea 45/2007 atunci instanța de judecată aplică în mod obligatoriu monitorizarea electronică în conformitate cu art. 271¹ din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004. Monitorizarea electronică constă în supravegherea prin sistemele GPS, prin utilaj telefonic fix sau mobil a agresorului. În acest caz persoanei i se atașează un dispozitiv special, care constă în brățară specială instalată la mână sau picior sau dispozitiv mobil. Victima și membrii familiei acesteia ar putea fi monitorizați electronic doar dacă își exprimă acordul în formă scrisă. Ordonanța de protecție se pune în executare imediat, dar este cu drept de recurs în termen de 15 zile. Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate

Dacă pericolul se menține și există necesitatea de protecție, persoana, care a depus cererea privind aplicarea măsurilor de protecție a victimei violenței în familie, poate ulterior depune o cerere privind prelungirea termenului de aplicare a măsurilor. Cererea de prelungire a termenului măsurilor de protecție trebuie depusă și examinată până la expirarea primului termen. Cererea depusă după expirarea termenului se va considera ca o cerere nouă și se va examina aleatoriu de un complet de judecată în procedură separată.

Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni civile.

Art. 320/1 CP stabilește răspunderea penală pentru neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție. În cazul încălcării ordonanței de protecție, poliția este în drept să aplice măsuri procesuale penale de constrângere, în conformitate cu prevederile art. 165 alin. (2) pct. 2) CPP, care stabilește posibilitatea reținerii învinutului, inculpatului care încalcă ordonanța de protecție în cazul violenței în familie, precum și prevederile art. 185 alin. (2) pct. 3) CPP, potrivit căruia bănuitul, învinutului, inculpatul, care a încălcat ordonanța de protecție în cazul violenței în familie poate fi arestat preventiv.

E. Date administrative cu referire la măsurile de protecție

În anul 2021, poliția a eliberat **5851 ordine de restricție de urgență**, în privința agresorilor familiari, comparativ cu 4939 ordine eliberate în 2020, ceea ce constituie o creștere cu 11,80%. Pentru încălcarea măsurilor de protecție, stabilite prin ordinul de restricție de urgență, în 2021 în privința a 726 agresori familiari, au fost pornite proceduri contravenționale conform elementelor constitutive ale componenței de contravenție prevăzută de art. 318/1 Cod contravențional.

---

⁵⁵ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003, art. 278⁴-278⁹.

De către poliție, în anul 2021 au fost supravegheate **509** (în anul 2020 – 402) ordonanțe de protecție emise pentru victimele femei, 12 pentru victimele copii, 207 pentru victimele femei și copii și 35 ordonanțe pentru victimele bărbați și 3 pentru victime bărbați cu copii. În partea ce vizează monitorizarea electronică a agresorilor familiali, în 2021 au fost puse în executare de către Centrul de Monitorizare Electronică **773 de ordonanțe de protecție**, iar monitorizați electronic au fost **502** de subiecți (agresori familiali), **479** – bărbați și **23** – femei. În procesul supravegherii modului de respectare a măsurilor de protecție, s-a constatat că de către agresori, au fost încălcate 94 de ordonanțe de protecție. Astfel, se constată că, din numărul total de subiecți (agresori familiali) monitorizați electronic – 502, au respectat măsurile de protecție – 408 de subiecți (81%). Datele statistice atestă, că prin introducerea monitorizării electronice pentru agresorii familiali s-a redus rata de recidivă a încălcării ordonanței de protecție. Astfel, dacă pe parcursul anului 2020 pînă aplicarea monitorizării electronice, rata de recidivă a agresorilor familiali a constituit ≈ 50%. În anul 2021, de la implementarea monitorizării electronice pentru agresorii familiali, rata de recidivă s-a diminuat la 19%

În anul 2021, în procesul supravegherii modului de respectare a măsurilor de protecție, poliția a constatat că de către agresori, au fost încălcate 373 (în anul 2020 -281) ordonanțe de protecție, în acest sens fiind inițiate cauze penale în baza elementelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzute de art. 320/1 Cod penal. Pe fapte de încălcare a ordonanței de protecție, procurorii au condus în 2021 urmărirea penală în 373 cauze penale în temeiul art. 320/1 din Codul penal – neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie (comparativ cu 281 cauze penale pornite în anul 2020).

F. Procedurile ex-officio

Conform art. 1 alin (1) CPP, procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvîrșirea unei infracțiuni.

În art. 276 alin. (1) Cod de procedură penală sunt indicate infracțiunile, urmărirea penală pentru comiterea cărora se pornește numai în baza plîngerii prealabile a victimei. Potrivit acestei norme, la împăcarea părții vătămate cu bănuitul, învinuitul, inculpatul în procesele pornite în baza plîngerii prealabile a victimei, urmărirea penală încetează. În norma art. 276 alin. (1) CPP nu se regăsesc infracțiunile grave contra vieții și integrității, inclusiv vieții sexuale a victimei (cu excepția art. 173 Cod penal (Hărțuirea sexuală)), nu se regăsește nici infracțiunea prevăzută la art. 201 CP (Violența în familie) sau alte norme ale Codului penal referitoare la infracțiuni comise în privința membrilor familiei. Astfel, urmărirea penală poate fi pornită în toate aceste cazuri și în lipsa plîngerii prealabile din partea victimei.

Consecvent, art. 265 alin (3) CPP prevede că dacă a depistat o infracțiune ori a constatat o bănuială rezonabilă cu privire la o infracțiune comisă, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul organelor de constatare menționate la art. 273 alin. (1) lit. a)–c) sau procurorul întocmește un proces-verbal în care consemnează cele constatate și concomitent dispune înregistrarea imediată a autosesizării pentru a începe urmărirea penală. Astfel, prevederile legislației naționale prevăd posibilitatea autosesizării și pornirii urmăririi penale din oficiu în cazurile de violență în familie.

G. Procedurile ex-parte

Legislația națională, inclusiv art.109 Cod penal (Împăcarea) nu prevede nici posibilitatea împăcării victimei cu agresorul în cazul violenței în familie, acest fapt fiind în corespundere deplină cu practica internațională în domeniul combaterii violenței domestice, inclusiv cu normele Convenției de la Istanbul, care stabilesc că infracțiunile de violență în familie sunt pasibile de pedeapsă indiferent de natura relației dintre victimă și agresor.

Prin urmare, în condițiile legislației penale în vigoare, urmărirea penală pe cauzele de violență în familie nu încetează la împăcarea părților. Prin proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie) se propune modificarea articolului 109 din CP astfel încît orice infracțiune ce atentează la libertatea și inviolabilitatea sexuală a persoanei să excludă împăcarea părților.

H. ONG-uri sau alți actori insituționali consilieri pentru victime

Legea nr.45 atribuie în sarcina autorităților centrale și locale să dezvolte parteneriate sociale cu organizații neguvernamentale, inclusiv cu fundații, syndicate, patronate, cu organizații de cult religioase, cu organisme internaționale care să contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie. Mai multe exemple de bune practici dezvăluie implicarea activă a sectorului asociativ în vederea oferirii unor servicii de asistență și suport informațional și psihologic victimelor violenței. Cu toate acestea, cadrul legislativ în vigoare în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie sau violenței sexuale, nu prevede vreo normă care ar oferi victimei condiții de realizare a dreptului de a fi asistată de persoane de încredere, ori de câte ori consideră necesar, în cadrul proceselor de orice natură în fața autorităților publice.

În prezent, în Republica Moldova, sunt 10 organizații non-guvernamentale care oferă servicii femeilor și copiilor victime a violenței la nivel local, regional și național. Nu funcționează încă nici un centru de criză pentru femei și fete, victime ale violenței sexuale, dar este în curs de dezvoltare. Pentru a răspunde la nevoile victimelor violenței în familie mai multe ONG-uri acordă servicii de zi, iar în cadrul centrelor de zi, acestea beneficiază de o abordare holistă, fiind acordate următoarele servicii: asistenta juridică primară și calificată, asistență psihologică și susținerea psiho-emotională a victimei pe toată durata procesului de asistență juridică. Programe de consiliere, protecție și reabilitare a victimelor violenței sunt implementate de: Centrul de Drept al Femeilor, La Strada, Promo-Lex, Asociația Împotriva Violentei "Casa Marioarei", Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria”, Coaliția Națională „Viața fără Violență în Familie” și altele. În perioada restricțiilor determinate de prevenirea răspândirii COVID 19, Centrul de Drept al Femeilor a acordat servicii de consiliere juridică și psihologică inclusiv în regim online.

I.Măsuri de protecție

Legislația procesual penală recunoaște calitatea de victimă oricărei persoane fizice căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale, aceasta beneficiind în cadrul procesului penal de garanțiile, drepturile și obligațiile procesuale stabilite. Dacă se constată faptul cauzării prin infracțiune a prejudiciului moral, fizic sau material, prin ordonanța organului de urmărire penală victima, cu acordul său, obține calitatea procesuală de parte vătămată.

Reiterăm că, Legea nr. 45/2007 garantează victimei violenței în familie apărarea drepturilor și intereselor legitime. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimele despre drepturile lor.

În conformitate cu art. 60 Cod de procedură penală, partea vătămată în proces beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care parte vătămată este un minor sau o persoană în privința căreia s-a instituit o măsură de ocrotire judiciară, drepturile acesteia sunt exercitate de reprezentanți legali în modul stabilit. Examinarea corporală, precum și prelevarea mostrelor de eliminare ale corpului sau a altor mostre biologice de la partea vătămată fără acordul ei pot fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste acțiuni nu pot fi întreprinse în locurile sau circumstanțele în care există riscul traumatizării părții vătămate sau riscul violării drepturilor omului.

Dacă există temeiuri suficiente de a considera că partea vătămată, martorul, alți participanți la proces sau membrii familiei lor pot fi sau sunt amenințați cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să ia măsurile prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal. Măsurile de protecție pot fi aplicate singure sau cumulat, inclusiv cu măsurile urgente și/sau cu măsurile de asistență în condițiile legii. Organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sunt obligați să ia măsuri pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces. Hotărârea motivată a procurorului sau a instanței de judecată este obligatorie pentru organul abilitat cu protecția martorilor. Pentru divulgarea informației despre persoana protejată este prevăzută răspundere penală. Protecției victimei violenței în familie îi sunt consacrate și un șir de norme ale Legii nr. 45/2007- ordinul de restricție de urgență și ordonanța de protecție.

Art. 11 alin. (2) al Legii nr. 45 cere persoanelor cu funcție de răspundere, altor persoane care cunosc existența unui pericol pentru viața și sănătatea unei potențiale victime să comunice acest fapt autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, ultimele trebuie să reacționeze prompt la orice sesizare. Reprezentanților autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie li se interzice să întreprindă acțiuni menite să descurajeze victima în denunțarea actelor de violență la care este supusă. Poliția este obligată să răspundă imediat la comunicările despre cazurile de violență în familie și să nu subestimeze importanța acțiunilor de contracarare a oricăror forme de violență în familie. Măsurile descrise mai sus sunt aplicabile atât pentru victimele adulte cât și pentru copii.

În contextul prevederilor alin.(2) art.56 din Convenție, trebuie de menționat că legislația națională conține reglementări referitoare la condiții speciale de tratament și protecție, având în vedere gradul sporit de vulnerabilitate a minorului. Martorul minor are dreptul să fie reprezentat la toate etapele procesului de un reprezentant legal și de avocat; să fie confidențial în toate etapele procesului penal; să facă declarații în limba lui maternă sau într-o limbă pe care o vorbește și să fie asistat gratuit de un interpret. Martorul minor înainte de începerea audierii nu depune jurământ. Utilizarea forței fizice împotriva unui martor minor, inclusiv aducerea forțată, este interzisă în toate fazele procesului penal. Nici un minor nu va fi obligat să participe la confruntarea cu persoana învinuită de infracțiuni contra integrității lui fizice și/sau morale. Martorul minor cu vârsta de 16–18 ani dispune de dreptul de a fi informat despre toate cererile făcute de reprezentantul lui, precum și de a formula obiecții asupra acestor acțiuni. În cazul în care, după o discuție în comun, martorul minor nu și-a retras obiecțiile, reprezentantul legal trebuie să-și retragă cererea.⁵⁶

Victima/parte vătămată sau martorul minori în vârstă de până la 14 ani sunt audiați în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condiții speciale. Audierea acestora se efectuează de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator. Minorul și intervievatorul se află într-o cameră separată de judecătorul de instrucție și ceilalți participanți la această acțiune procesuală, ultimii fiind în drept să formuleze întrebări, care sunt puse prin intermediul judecătorului de instrucție. Declarațiile se înregistrează prin mijloace audio/video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu normele procesuale.⁵⁷

Potrivit art.371 Cod de procedură penală, în cazul în care martorul minor în vârstă de până la 14 ani a dat declarații în conformitate cu prevederile art.110¹, citirea acestor declarații și reproducerea înregistrării audio/video a acestora vor înlocui audierea personală a minorului pentru a reduce o posibilă traumă a acestuia, cu excepția cazurilor în care, reieșind din circumstanțele cauzei, instanța de judecată consideră că minorul trebuie să dea declarații în ședința de judecată. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

Legea nr. 45 atribuie obligația de informare a victimelor despre eliberarea persoanei reținute sau condamnate, autorităților abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

J. Asistența judiciară

Legea nr.45 stabilește victimei violenței în familie dreptul la asistență juridică primară și calificată gratuită conform legislației cu privire la asistența juridică garantată de stat. Autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie sunt obligate să informeze victimele cum și în ce condiții au acces la consultanță sau asistență juridică calificată.

Conform Legii nr.198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat (Legea nr.198)⁵⁸, cu modificările și completările operate prin Legea nr.196/2016, victimele violenței pot beneficia de *asistență juridică primară și asistență juridică calificată*. Asistență juridică poate fi solicitată de victimele violenței în familie, indiferent de nivelul veniturilor, la orice etapă a procesului penal, iar în cauze civile, și până la inițierea procesului. Urmare a modificărilor operate prin Legea nr. 113 din 09.07.20, în vigoare din

⁵⁶ Codul de procedură penală, art.481, 481¹.

⁵⁷ Ibidem, art.110¹.

⁵⁸ Monitorul Oficial nr.157-160 din 05.10.2007, art.614;

07.09.2020, au fost create premise bune în vederea asigurării accesului timpuriu a presupuselor victime ale infracțiunii la asistența juridică garantată de stat necesară pentru depunerea plângerii în vederea pornirii urmăririi penale.⁵⁹ Astfel, a fost modificat art. 28 din Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat⁶⁰ prin introducerea alin.(1¹), care oferă posibilitatea primirii asistenței juridice de urgență, în conformitate cu art. 19 alin. (1) lit. b¹), la solicitarea persoanei sau a organului care a fost sesizat cu referire la săvârșirea violenței în familie sau a infracțiunii privind viața sexuală. Prin prisma modificărilor indicate *supra*, asistența juridică de urgență este acordată 24/24, indiferent de nivelul de venit victimelor violenței domestice și infracțiunilor sexuale începând cu faza depunerii plângerii. Partea vătămată beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți.

Asistența juridică de urgență se impune nu doar la examinarea cererii privind eliberarea ordonanței de urgență care se desfășoară, conform legislației, în termeni limitați, dar și în cazul sesizării despre infracțiunea de violență în familie sau infracțiunea privind viața sexuală, care prin caracterul său sunt diferite de alte cauze, fapt evidențiat și de Convenția de la Istanbul.

K. Date administrative relevante

În anul 2021 procurorii au condus urmărirea penală în 987 cauze penale privind 1087 copii - victime ai infracțiunilor, comparativ cu 509 cauze penale în 2020, vizând 558 copii - victime. În perioada de referință a crescut numărul cazurilor în care copiii au fost victime ale infracțiunilor cu caracter sexual și infracțiunilor contra vieții și sănătății: 370 copii (212 - în 2020) au devenit victime ale infracțiunilor cu caracter sexual, dintre care în 51 cazuri (69 - 2020) copiii au fost abuzați în familie (de către părinți biologici - 18, tatăl vitreg - 10, concubin - 9, alte rude - 14), 51 copii au devenit victime ale infracțiunilor contra vieții și sănătății.

În perioada de referință au fost audiați în condițiile art.110/1 din Codul de procedură penală 247 (2020 - 167) copii, din care 198 (2020 - 131) copii au fost victime ale violenței în familie, trafic de copii sau abuz sexual și 49 (2020 - 36) copii au fost audiați în calitate de martori ai infracțiunilor. Printre copiii audiați în condiții speciale sunt și cei cu vârsta de peste 14 ani, astfel prevederile art.110/1 din Codul de procedură penală, fiind aplicate în cazurile în care interesele minorului o cer. În contextul promovării justiției prietenoase copilului, Procuratura Generală ghidează procurorii la respectarea procedurii speciale în cauzele cu minorii, aplicarea prevederilor art.110/1 din Codul de procedură penală, astfel încât în condiții speciale să fie audiați toți copiii victime/martori.⁶¹

VII. Migrație și azil

(Capitolul VII, articolele 59-61)

A. 1. Permise de ședere autonomă

Legea 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, cu modificările și completările ulterioare, stabilește condiții generale de acordare a dreptului de ședere provizorie în Republica Moldova, inclusiv pentru protecția victimei violenței în familie (art.31 alin.(2) lit.e²)).

Norma legală (art.39 alin.1) lit.d)) stipulează faptul că, străinului, care este titular al unui drept de ședere provizorie pentru reîntregirea familiei și este victimă a violenței în familie, cu confirmarea acestui fapt, i se poate acorda sau prelungi dreptul de ședere provizorie în mod independent.

Străinului, victimă a violenței în familie, la solicitare, i se poate prelungi dreptul de ședere provizorie (art. 42²), care se acordă pe o perioadă de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii pe noi perioade de până la 6 luni. Pentru asigurarea prelungirii dreptului de ședere provizorie străinul urmează să satisfacă condiția de confirmare a statutului de victimă a violenței în familie, cu anexarea documentelor justificative suplimentare (art. 42² alin.(2)) la cele stipulate în Legea 200 (art.32 alin. (2)). De asemenea, prelungirea dreptului de ședere provizorie i se poate acorda străinului cu condiția că șederea lui pe teritoriul Republicii Moldova este necesară pentru buna desfășurare a procesului în instanță și în cazul că există temeri

⁵⁹ Ibidem, p. 28

⁶⁰ Monitorul Oficial Nr. 157-160 art. 614, publicat la data de 05.10.2007. Versiunea modificată prin LP113 din 09.07.20, MO199-204/07.08.20 art.400; în vigoare 07.09.20.

⁶¹ http://procuratura.md/file/2022-03-21_RAPORT%20de%20activitate%20FINAL.pdf

justificate de a fi supus tratamentelor inumane și degradante la reîntoarcerea în țara de origine (art. 42² alin.(1) lit.c) și lit.d)). La expirarea dreptului de ședere provizorie, în privința victimelor violenței în familie se aplică dispozițiile generale privind regimul străinilor în Republica Moldova. Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie poate fi revocat în cazul în care victima a încetat să coopereze în procesul penal sau în cazul survenirii circumstanțelor care exclud urmărirea penală stabilite în Codul de procedură penală (art.275).

Dreptul de ședere provizorie pentru victimele violenței în familie și permisul de ședere aferent se eliberează gratuit.

Menționăm că până la moment cazuri de victime ale violenței domestice, în procesul de documentare a femeilor străine imigrante, nu au fost identificate.

În perioada 25.02.2022 – 04.07.2022 în Republica Moldova s-au stabilit cu domiciliul și reședință 720 cetățeni ai Ucrainei. Permis de ședere provizorie au obținut 640 persoane (femei – 397, bărbați - 243), iar 80 persoane sunt deținători de permise de ședere permanentă (femei – 51, bărbați - 29).

2. Date privind numărul de femei cărora li s-a acordat dreptul de a rămîne în Republica Moldova

În cazurile stipulate la Lit A.1. (a, b, c, d, e) menționăm lipsa unor date statistice aferente situațiilor expuse.

B. Cerere de azil pe criterii de gen

Azilul în Republica Moldova se acordă în conformitate cu dispozițiile Legii nr.270/2008 privind azilul, cu principiile și cu normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, respectând-se prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Accesul la procedura de azil este oferit de către autoritățile competente oricărui străin aflat la frontieră de stat, din momentul manifestării de voință, exprimată în scris sau verbal, din care să rezulte că acesta solicită protecția statului Republica Moldova.

În procedura de azil fiecare caz este examinat individual, în mod obiectiv și imparțial.

Solicitantul de azil va fi tratat fără discriminare, indiferent de rasă, cetățenie, etnie, limbă, religie, apartenență politică, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă. Datele și informațiile referitoare la situația solicitanților de azil sînt confidențiale.

Legea 270/2008 privind azilul în Republica Moldova asigra respectarea principiului unității familiei (art.12) și prevede că toți membrii de familie ai beneficiarului de protecție internațională se bucură de aceeași formă de protecție și de același statut ca și beneficiarul. Această normă este realizată cu respectarea condițiilor că membrii familiei însoțesc beneficiarul, se află la întreținerea lui și domiciliază cu împreună cu el. Principiul unității familiei se aplică în cazul căsătoriei încheiate înainte de intrarea pe teritoriul Republicii Moldova și înainte de data solicitării azilului. Protecția internațională acordată în condițiile art.12 alin. (3) se menține membrilor de familie în cazul divorțului, separării. Principiul unității familiei nu se aplică în cazul cînd membrul de familie este sau urmează a fi exclus de protecție internațională în temeiul art. 18 și 20 din Legea 270/2008.

Legea 270/2008 la art.45 alin.(1) lit.a) și alin.(2) lit.a) recunoaște actele de violență fizică, psihică și violență sexuală, precum și abuzurile și actele discriminatorii împotriva unor persoane din motive de gen drept acte de persecuție suficient de grave ce constituie o încălcare gravă a drepturilor fundamentale ale omului în sensul acordării străinului a statutului de refugiat (art.17).

În perioada 2020-2021 numărul solicitărilor de azil a constituit 161, din care femei – 43. Numărul de decizii privind acordarea protecției internaționale a fost de 75, din care femei – 30.

Urmare a declanșării crizei refugiaților din Ucraina numărul cererilor de azil înregistrate la situația din 01.07. 2022 s-a cifrat la 8067, din care femei – 1223, fiind emise 13 decizii privind acordarea protecției internaționale, din care pentru femei – 3.

C. Proceduri și orientări de azil care să țină seama de dimensiunea de gen

În Republica Moldova *azilul* este o instituție juridică, prin al cărui intermediu statul oferă străinului protecție, acordându-i statutul de refugiat, protecție umanitară, protecție temporară sau azil politic. Cadrul normativ în domeniul azilului a fost elaborat cu transpunerea prevederilor Convenției de la Geneva din 1951 cu privire la statutul refugiaților și cu preluarea prevederilor Aquis-lui comunitar din domeniu.

Orice cetățean strain, care manifestă voința de a solicita o formă de protecție, urmează susținerea unui interviu cu privire la cererea sa (Legea 270/2008 art.55). Interviul este efectuat cât mai curînd posibil, dar nu mai tîrziu de 21 de zile de la data depunerii cererii. Interviul personal al solicitantului de azil are loc, de regulă, fără prezența membrilor de familie, cu excepția cazului în care Biroul migrație și azil consideră necesară prezența lor, în scopul unei examinări corespunzătoare.

Interviul are loc în condiții de confidențialitate, iar consilierul de decizie este obligat:

- să verifice faptele expuse de solicitantul de azil;
- să ia în considerare, pe cât este posibil, situația personală sau generală în care se înscrie cererea de azil, inclusiv originea sau vulnerabilitatea solicitantului;
- să pună la dispoziția solicitantului de azil un interpret care să asigure o comunicare adecvată între solicitant și consilier.

În cazul în care solicitantul de azil solicită efectuarea interviului cu consilierul de decizie de același sex, acest lucru este asigurat, cu excepția cazului când există rațiuni pentru a considera că această solicitare se bazează pe motive care nu au legătură cu dificultățile din partea solicitantului de a prezenta toate motivele cererii sale de azil.

Solicitantul de azil poate fi interviuat în prezența unui avocat. La interviu are dreptul să asiste reprezentanții UNHCR și ai organizațiilor neguvernamentale, cu acordul solicitantului. În cazul victimelor torturii sau altor tratamente inumane sau degradante, la interviu poate asista un psiholog sau medicul de specialitate.

Servicii de sprijin sensibile la gen pentru solicitanții de azil

BMA are implementate următoarele proceduri și servicii de sprijin sensibile la gen:

- în procedura de interviu conform Legii nr. 270/2008, solicitantul de azil are dreptul de a alege consilierul de eligibilitate de același sex;
- la acordarea protecției internaționale în cazul femeilor însărcinate, la expirarea termenului de cazare în Centrul de cazare a solicitanților de azil termenul specificat în punctul 31 din Legea 270/2008 poate fi extins cu cel mult 3 luni;
- Modul de plasare a femeilor în Centrul temporar de plasament al străinilor al BMA (CPTS), este executat prin prisma procedurii sensibile la gen. Femeile fiind plasate separat de bărbați.
- Primirea hranei și activitățile în cadrul CPTS, conform programului zilnic pentru femei, se efectuează, de asemenea, separat de cele ale bărbaților.
- Personalul Centrului care va lucra cu femeile urmează a fi de același sex.
- Activitatea zilnică a femeilor gravide și a mamelor care au cu ele copii în vîrstă de pînă la 3 ani se desfășoară în funcție de vîrsta copiilor și starea sănătății lor.

Legea nr.200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova statuează că străinii cazați în Centrul de plasament temporar al străinilor vor fi tratați fără discriminare pe motiv de rasă, sex, vîrstă, cultură, naționalitate, religie sau apartenență la un anumit grup social.

D. Interzicerea returnării

Legea 270/2008 asigură aplicarea principiului nereturnării (art. 11). Nici un solicitant de azil precum și nici un beneficiar al unei forme de protecție nu va fi expulzat sau returnat de la frontieră ori de pe teritoriul Republicii Moldova într-o țară/teritoriu unde există amenințare a vieții/libertății lui sau pericol de a fi supus torturii, tratamentelor inumane și degradante.

Dacă acțiunile solicitantului de azil cad sub incidența art. 20 al Legii 270/2008 cu privire la azil, atunci Republica Moldova nu-i va putea satisface cererea de azil depusă.

E. Alte măsuri de protecție a victimelor femeilor migrante și a femeilor solicitante de azil în domeniul dreptului imigrației și al refugiaților

Potrivit art.72 din Legea 270/2008, în cazul când solicitantul de azil prezintă semne de aplicare a tratamentelor inumane și degradante sau informații confirmative, precum și că este victimă a oricărei forme de violență, Biroul migrație și azil (BMA) va dispune în temeiul unui demers efectuarea expertizei medico-legale extrajudiciare la Centrul de Medicină Legală pe lângă Ministerul Sănătății. Rezultatele expertizei sunt luate în considerație în coroborare cu alte elemente ale cererii de azil la soluționarea acesteia.

Biroul migrație și azil întreprinde măsuri în vederea protecției victimelor torturii solicitante de azil acordându-le protecție, consiliere juridică și psihologică potrivit art. 28 al Legii nr. 270/2008 cu privire la azil, unde sunt indicate drepturile solicitantului de azil. Persoanele solicitante de azil pot beneficia și de servicii medicale gratuite potrivit art.30 al Legii nr. 270/2008. Art. 15 al Legii nr.270/2008 prevede posibilitatea victimelor sau solicitanților de azil la integrare socială.

Conform Legii 274/2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, în cazul în care persoanele care au obținut o formă de protecție internațională se încadrează în categoria persoanelor vulnerabile, inclusiv din categoria persoanelor care au fost supuse torturii, violului sau altor forme grave de violență psihologică, mentală sau sexuală, sunt luate măsuri adecvate pentru a combate vulnerabilitatea, care presupun posibilitatea extinderii integrării și urmării unui program gratuit de cazare în centrele regionale de cazare ale Biroului migrație și azil pentru o perioadă nedeterminată, până când vulnerabilitatea încetează să mai fie stabilită.

În scopul oferirii unor informații și linii directe privind principiile, drepturile, cadrul legal, aspecte de comunicare și procedurale, care urmează a fi respectate la evaluarea necesităților solicitanților de azil aflați în situație vulnerabilă și referirea lor către autoritățile competente, Biroul migrație și azil cu suportul UNHCR a elaborat și aprobat prin Ordinul BMA nr.33/2020 Ghidul practic privind evaluarea necesităților solicitanților de azil aflați în situație vulnerabilă și referirea lor către autoritățile competente.

În contextul crizei refugiaților din Ucraina Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, la inițiativa BMA, a aprobat derogări de la legislație, aplicabile cetățenilor ucraineni, care vin să le ușureze accesul la încadrarea în câmpul muncii și obținerea dreptului de ședere pe teritoriul Republicii Moldova. În acest sens, cetățeanul Ucrainei nu este obligat să prezinte cazierul judiciar la pachetul de acte pentru solicitarea dreptului de ședere, fiind suficientă declarația pe proprie răspundere. De asemenea, nu e obligator de indicat în contactul individual de muncă salariul mediu lunar prognozat pe economie (9900 lei în anul 2022) și nu se achită taxa de stat pentru obținerea permisului de ședere în scop de muncă. Iar ca măsură facilitară de angajare, simplificată este încheierea contractului de muncă în baza actului de identitate și a IDNP – ului, care poate fi obținut în mod gratuit accesând site-ul www.dopomoga.gov.md, ulterior angajatorul fiind responsabil de notificarea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă despre angajarea cetățeanului ucrainean.

Anexe

Anexa 1.Tabel 1: Formarea profesională inițială (educație sau formare profesională)

	NUMBER OF PROFESSIONALS TRAINED	MANDATORY NATURE	AVERAGE LENGTH OF CURRICULUM	PERIODICITY	FUNDING SOURCE	BODY MANDATED TO CARRY OUT/CERTIFY IN-SERVICE TRAINING	TRAINING EFFORTS SUPPORTED BY GUIDELINES AND PROTOCOLS
Police and other law-enforcement officials	515(2020)				Buget de stat	MAI	
Prosecutors	20 (2020); 20 (2021)			anual	Buget de stat	INJ	
Judges	20 (2020); 20 (2021)			anual	Buget de stat	INJ	
Social workers							
Medical doctors							
Nurses and midwives							
Psychologists, in particular counsellors/ psychotherapists							
Immigration/asylum officials							
Educational staff and school administrators							
Journalists and other media professionals							
Servicemen and women							

Any other relevant category							
------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Anexa 2. Tabel 2: Formarea profesională

	NUMBER OF PROFESSIONALS TRAINED	MANDATORY NATURE	AVERAGE LENGTH OF CURRICULUM	PERIODICITY	FUNDING SOURCE	BODY MANDATED TO CARRY OUT/CERTIFY IN-SERVICE TRAINING	TRAINING EFFORTS SUPPORTED BY GUIDELINES AND PROTOCOLS
Police and other law-enforcement officials	393 (2020) ; 751 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat/surse externe	CIPAL	
Prosecutors	132 (2020); 259 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat/surse externe	INJ	
Judges	80 (2020); 185 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat/surse externe	INJ	
Social workers	229 (2020-2021)			anual, ad-hoc	Surse externe	ANAS	
Medical doctors							
Nurses and midwives							
Psychologists, in particular counsellors/ psychotherapists	50 (2020)			ad-hoc	Surse externe		
Immigration/asylum officials							

Educational staff and school administrators	980 (2020)			ad-hoc	Surse externe		
Journalists and other media professionals	20 (2021)				Surse externe		
Servicemen and women							
Any other relevant category							
Avocați care acordă asistență juridică garantată de stat	48 (2020); 35 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat	INJ	
Asistenți judiciari	112 (2020); 292 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat	INJ	
Consilieri de probațiune	39 (2020); 37 (2021)					INJ	
Consultanți ai procurorilor	68 (2020); 112 (2021)			anual, ad-hoc	Buget de stat	INJ	
Parajuriști				anual, ad-hoc	Buget de stat	CNAJGS	
	34 (2021)			ad-hoc	Surse externe		

Anexa 3. Articole relevante din legislația Republicii Moldova în corespundere cu articolele Convenției de la Istanbul

Legea 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

Articolul 2. Noțiuni principale

violență în familie – acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare ale altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru de familie în privința altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral;

violență fizică - vătămare intenționată a integrității corporale ori a sănătății prin lovire, îmbrâncire, trântire, tragere de păr, înțepare, tăiere, ardere, strangulare, mușcare, în orice formă și de orice intensitate, prin otrăvire, intoxicare, alte acțiuni cu efect similar;

violență sexuală - orice violență cu caracter sexual sau orice conduită sexuală ilegală în cadrul familiei sau în alte relații interpersonale, cum ar fi violul conjugal, interzicerea folosirii metodelor de contracepție, hărțuirea sexuală; orice conduită sexuală nedorită, impusă; obligarea practicării prostituției; orice comportament sexual ilegal în raport cu un membru de familie minor, inclusiv prin mângâieri, sărutări, pozare a copilului și prin alte atingeri nedorite cu tentă sexuală; alte acțiuni cu efect similar;

violență psihologică – impunere a voinței sau a controlului personal; provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, înjurare, insultare, poreclire, șantajare, distrugere demonstrativă a obiectelor, amenințări verbale, afișare ostentativă a armelor sau lovire a animalelor domestice, neglijare; implicare în viața personală; acte de gelozie; impunere a izolării prin detenție, inclusiv în locuința familială; izolare de familie, de comunitate, de prieteni; interzicere și/sau creare a impedimentelor în realizarea profesională ori interzicere și/sau creare a impedimentelor în realizarea programului educațional în instituția de învățământ; persecutare prin contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane victima căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață; deposedare de acte de identitate; privare intenționată de acces la informație; alte acțiuni cu efect similar;

violență spirituală - subestimare sau diminuare a importanței satisfacerii necesităților moral-spirituale prin interzicere, limitare, ridiculare, penalizare a aspirațiilor membrilor de familie, prin interzicere, limitare, luare în derâdere sau pedepsire a accesului la valorile culturale, etnice, lingvistice sau religioase; impunere a unui sistem de valori personal inacceptabile; alte acțiuni cu efect similar sau cu repercusiuni similare;

violență economică - privare de mijloace economice, inclusiv lipsire de mijloace de existență primară, cum ar fi hrană, medicamente, obiecte de primă necesitate; abuz de variate situații de superioritate pentru a sustrage bunurile persoanei; interzicere a dreptului de a poseda, folosi și dispune de bunurile comune; control inechitabil asupra bunurilor și resurselor comune; refuz de a susține familia; impunere la munci grele și nocive în detrimentul sănătății, inclusiv a unui membru de familie minor; alte acțiuni cu efect similar;

violență împotriva femeilor – acte de violență bazate pe gen, care cauzează sau poate cauza femeilor o suferință fizică, sexuală sau psihologică, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, forțarea sau privarea de libertate arbitrară, comise în sfera publică sau privată;

agresor - persoană care comite acte de violență în familie, în concubinaj. În cazul plîngerilor din partea mai multor membri de familie, cu învinuiri reciproce de comitere a actelor de violență, agresorul va fi identificat luîndu-se în considerare următoarele circumstanțe: care dintre subiecții implicați a acționat în apărarea sa ori a altei persoane; probabilitatea survenirii unor situații critice pentru fiecare persoană; modul de acționare în cadrul scenei de violență și gravitatea leziunilor provocate de fiecare persoană; plîngerile anterioare de violență în familie, alte împrejurări care indică la inițiatorul actelor de violență;

ordonanță de protecție - act legal prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei;

ordin de restricție de urgență – act administrativ emis de poliție, prin care sunt aplicate măsuri de protecție menite să asigure înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei supuse violenței și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/comiterii actelor de violență, garantând astfel siguranța victimei și altor membri ai familiei în locuința lor și în afara acesteia.

Articolul 12¹. Eliberarea ordinului de restricție de urgență

(1) În caz de stabilire la locul faptei, ca urmare a evaluării riscurilor, a circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare sau comitere a acțiunilor violente, organul de poliție este obligat să dispună imediat eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului pentru înlăturarea situației de criză și, concomitent, întreprinde acțiunile necesare de constatare a comiterii infracțiunii de violență în familie.

(1¹) Organul de poliție are dreptul să aplice în privința agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei;
- b) interzicerea de a se apropia de victimă, respectând distanța ce ar asigura securitatea acesteia și excluzând orice contact vizual cu victima și/sau copiii;
- c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic sau prin orice alte mijloace de comunicare, cu victima și/sau copiii;
- d) interzicerea de a păstra și purta arma.

(2) Ordinul de restricție de urgență se eliberează pentru o perioadă de pînă la 10 zile și se pune îndată în aplicare, agresorul și victima (în cazul copiilor – reprezentantul legal al victimei) fiind informați despre restricțiile aplicate, drepturile și obligațiile care le revin și despre răspunderea pentru neexecutarea cerințelor ordinului de restricție.

(3) Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordinul de restricție de urgență se exercită de către angajații postului sau ai sectorului de poliție din localitate în modul prevăzut de lege.

(4) Agresorul are dreptul să conteste ordinul de restricție de urgență în instanța de judecată în condițiile contenciosului administrativ. Depunerea cererii nu suspendă acțiunea ordinului de restricție.

(5) Victima are dreptul, în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. Acțiunea ordinului de restricție de urgență, în acest caz, se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de judecată.

Articolul 15. Măsurile de protecție

(1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi asistență victimei și copiilor ei, aplicînd agresorului următoarele măsuri:

- a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor;
- b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea acesteia, excluzînd și orice contact vizual cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;
- c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;
- d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;
- e) obligarea, pînă la încetarea măsurilor de protecție, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;
- g) limitarea drepturilor în privința bunurilor aflate în posesia și folosința victimei;
- h) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere pentru reducerea violenței sau pentru înlăturarea ei;
- j) interzicerea de a păstra și purta armă.

(1¹) Măsurile de protecție prevăzute la alin. (1) lit. a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică. În acest caz, prevederile art. 271¹ din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 se aplică în mod corespunzător.

(1²) Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.

(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale a poliției și organului de probațiune din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, iar acestea, la rândul lor, asigură informarea neîntârziată a agresorului privind măsurile aplicate. În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului sau a victimei care are copii, instanța de judecată informează și autoritatea tutelară de la locul aflării copilului.

(2¹) În cazurile în care ordonanța de protecție a fost eliberată în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, interdicțiile stabilite prin ordinul de restricție încetează odată cu aplicarea măsurilor de protecție dispuse prin ordonanța de protecție.

(3) Măsurile de protecție prevăzute la alin.(1) se aplică pe un termen de până la 3 luni, pot fi revocate în condițiile prezentei legi și pot fi prelungite în cazul unei cereri repetate sau al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

(4) Aplicarea măsurilor de protecție nu împiedică inițierea procedurii de divorț, partajării averii comune, decăderii din drepturile părintești, luării copilului fără decădere din drepturile părintești și altor acțiuni prevăzute de legislația în vigoare.

(4¹) Pe perioada acțiunii ordonanței de protecție în privința victimei cu copii, indiferent dacă copiii sunt incluși sau nu în ordonanța de protecție, aceștia se vor afla cu părintele-victimă. La solicitarea părintelui-agresor, vizitarea copilului poate avea loc conform unui program aprobat de către autoritatea tutelară teritorială.

(5) Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordonanța de protecție ține de competența organului de poliție și a organului de probațiune în modul prevăzut de lege. În cazul aplicării măsurii specificate la alin. (1) lit. j), organul de poliție ridică imediat armele și munițiile de la agresor.

Cod de procedură civilă

Articolul 278/3. Examinarea cauzelor

(1) Cererile privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie se examinează de instanțele judecătorești conform normelor generale ale prezentului cod, cu excepțiile și completările stabilite în prezentul capitol și în legislația de prevenire și combatere a violenței în familie.

(2) Instanța examinează cererea de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie cu participarea victimei și a persoanelor interesate. În calitate de persoane interesate pot fi atrase în proces oricare dintre instituțiile abilitate prin lege cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie, în funcție de circumstanțele individuale ale cazului.

Articolul 278/4. Depunerea cererii

(1) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune de către victimă personal sau prin reprezentant. În caz de imposibilitate a depunerii cererii de către victimă din motive de sănătate, vîrstă, din alte motive întemeiate, la solicitarea ei, cererea privind aplicarea măsurilor de protecție poate fi depusă în interesele victimei de către organul de poliție, organul de asistență socială sau de către procuror. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție în interesele copilului sau ale persoanei în privința căreia a fost instituită o măsură de ocrotire poate fi depusă de autoritatea tutelară, persoana însărcinată cu ocrotirea persoanei aflate sub ocrotire, de procuror sau de orice altă persoană care justifică un interes privind apărarea și protecția personală sau patrimonială a persoanei aflate sub ocrotire și în lipsa solicitării din partea victimei sau a reprezentantului ei legal.

(2) Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență.

Articolul 278/5. Cuprinsul cererii

În cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție.

Articolul 278/6. Examinarea cererii

(1) După primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată dispune imediat citarea victimei și a persoanelor interesate, contactează organul de poliție de la locul aflării agresorului și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată. Instanța de judecată poate decide citarea pentru audiere în ședință de judecată a presupusului agresor.

(2) La examinarea cererii victimei privind aplicarea măsurilor de protecție, instanța de judecată solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea neîntârziată a unui avocat pentru acordarea asistenței juridice calificate garantate de stat victimei.

(3) Declarația independentă a victimei este suficientă pentru emiterea ordonanței de protecție în caz de pericol iminent de comitere a violenței fizice. Instanța de judecată poate solicita, după caz, organului de asistență socială sau poliției prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor. Instanța de judecată poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii.

(4) Neprezentarea presupusului agresor la ședința de judecată, precum și neprezentarea raportului de caracterizare a familiei vizate și a presupusului agresor sau a altor acte solicitate de instanța de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea.

Articolul 278/7. Emiterea ordonanței de protecție

(1) Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea.

(2) În cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție, prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună sau de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de administrare și dreptului de dispoziție asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;

e) obligarea, pînă la soluționarea cazului, de a contribui la întreținerea copiilor pe care îi are în comun cu victima;

f) obligarea de a participa la un program special de tratament sau de consiliere, dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau pentru eliminarea ei;

g) limitarea drepturilor în privința bunurilor comune cu victima;

h) stabilirea unui regim temporar de vizitare a copiilor săi minori;

i) interzicerea de a păstra și a purta armă.

(2¹) Măsurile de protecție prevăzute la alin. (2) lit. a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică, în modul prevăzut de lege.

(2²) Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.

(3) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni.

(4) Instanța remite de îndată ordonanța de protecție poliției, organului de probațiune și altor instituții sau persoane care, conform legii, sunt responsabile de implementarea măsurilor de protecție spre executare imediată.

(5) Ordonanța de protecție se execută în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 278/8. Prelungirea și revocarea ordonanței de protecție

(1) Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanța de judecată la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie în primul termen de aplicare a măsurilor de protecție sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție ori dacă, la

expirarea termenului de aplicare a măsurilor de protecție, asupra victimei se menține pericolul de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale din partea agresorului.

(2) La cererea întemeiată a victimei, instanța de judecată poate revoca măsurile de protecție aplicate, asigurându-se că voința victimei este liber exprimată și că nu a fost supusă presiunilor din partea agresorului.

Articolul 278/9. Contestarea încheierii privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție

(1) Încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție poate fi atacată cu recurs.

(2) Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate.

Codul familiei

Articolul 37. Desfacerea căsătoriei de către instanța judecătorească

(1) Dacă soții au copii minori comuni și nu au ajuns la un acord privind întreținerea, educația și domiciliul acestora sau în lipsa acordului la divorț al unuia dintre soți, cu excepția cazurilor prevăzute la art.36 alin.(2) și a cazurilor în care căsătoria a fost desfăcută prin încheiere notarială, desfacerea căsătoriei are loc pe cale judecătorească.

(2) Desfacerea căsătoriei are loc pe cale judecătorească și în cazurile când există acordul la divorț al ambilor soți, însă unul dintre ei refuză să se prezinte la organul stare civilă pentru soluționarea problemei.

(3) Instanța judecătorească va desface căsătoria dacă va constata că conviețuirea soților și păstrarea familiei în continuare sînt imposibile.

(4) Dacă, în procesul examinării cererii de desfacere a căsătoriei, unul dintre soți nu-și dă acordul la divorț, instanța judecătorească va amîna examinarea cauzei, stabilind un termen de împăcare de la o lună la 6 luni, cu excepția cauzelor de divorț pornite pe motivul violenței în familie confirmate prin probe.

Articolul 63. Domiciliul copilului minor

(1) În cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților.

(1¹) În cazul în care părinții locuiesc separat, copilul care a atins vârsta de 14 ani alege cu care dintre părinți vrea să locuiască. Dacă acesta refuză să aleagă cu care părinte vrea să locuiască, domiciliul copilului se stabilește prin acordul părinților.

(2) Dacă lipsește acordul părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului, iar copilul care a împlinit vârsta de 14 ani refuză să aleagă cu care părinte vrea să locuiască, domiciliul minorului se stabilește de către instanța de judecată, ținând cont de interesele și opinia copilului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate. În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.)

(3) La determinarea domiciliului copilului minor, instanța judecătorească va cere și avizul autorității tutelare teritoriale în a cărei rază teritorială se află domiciliul fiecăruia dintre părinți.

(4) În cazul în care lipsește acordul părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului, până la stabilirea acestuia de către instanța de judecată, domiciliul copilului este considerat domiciliul părintelui cu care acesta locuiește permanent.

(5) În cazul indicat la alin. (4), părintele care locuiește separat de copil are dreptul să petreacă timpul cu copilul la domiciliul său, dacă aceasta nu contravine interesului superior al copilului, luându-se în considerație vârsta copilului, proximitatea domiciliului părintelui care locuiește separat, frecventarea

studiilor/participarea la activități extrașcolare, conform unui program stabilit de autoritatea tutelară teritorială.

Cond Contravențional

Articolul 78¹. Violența în familie

Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile.

Articolul 78². Acte de persecuție

Persecutarea în mod repetat a unei persoane căreia i s-a cauzat o stare de anxietate, frică pentru siguranța proprie ori a rudelor apropiate, fiind constrânsă să-și modifice conduita de viață, săvârșită prin:

- a) urmărirea persoanei;
- b) contactarea sau încercarea de a contacta prin orice mijloc sau prin intermediul altei persoane, se sancționează cu amendă de la 30 la 60 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 20 la 40 de ore, sau cu arest contravențional de la 10 la 15 zile.

Articolul 318/1. Neexecutarea ordinului de restricție de urgență

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea cerințelor ordinului de restricție de urgență se sancționează cu amendă de la 60 la 90 de unități convenționale sau cu arest contravențional de la 3 la 10 zile.

Cod penal

Articolul 77. Circumstanțele agravante

(1) La stabilirea pedepsei se consideră circumstanțe agravante:

- a) săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru infracțiune similară sau pentru alte fapte care au relevanță pentru cauză;
- b) provocarea prin infracțiune a unor urmări grave;
- c) săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participație;
- d) săvârșirea infracțiunii din motive de prejudecată;
- e) săvârșirea infracțiunii cu bună știință împotriva unui minor sau a unei femei gravide ori profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, dizabilității ori altui factor;
- f) săvârșirea infracțiunii asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești;
- g) săvârșirea infracțiunii prin intermediul sau în prezența minorilor, persoanelor aflate în dificultate, persoanelor retardate mintal sau dependente de făptuitor;
- h) săvârșirea infracțiunii prin acte de o deosebită cruzime sau prin batjocorirea victimei;
- i) săvârșirea infracțiunii prin mijloace care prezintă un pericol social sporit;
- j) săvârșirea infracțiunii de către o persoană în stare de ebrietate, provocată de consumarea substanțelor menționate la art.24. Instanța de judecată este în drept, în funcție de caracterul infracțiunii, să nu considere aceasta ca o circumstanță agravantă;
- k) săvârșirea infracțiunii cu folosirea armei, a munițiilor, a substanțelor explozive ori a dispozitivelor ce le imită, a mijloacelor tehnice special pregătite, a substanțelor nocive și radioactive, a preparatelor medicamentoase și a altor preparate chimico-farmacologice, precum și cu aplicarea constrângerii fizice sau psihice;
- m) săvârșirea infracțiunii profitând de starea excepțională, de calamitățile naturale, precum și de dezordini de masă;
- n) săvârșirea infracțiunii cu folosirea încrederii acordate.

(2) Dacă circumstanțele menționate la alin.(1) sînt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante.

Articolul 78. Efectele circumstanțelor atenuante și agravante

(1) În cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa principală se reduce sau se schimbă după cum urmează:

a) dacă minimul pedepsei cu închisoare prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod este mai mic de 10 ani, pedeapsa poate fi redusă pînă la acest minim;

b) dacă se aplică amenda, aceasta se poate coborî pînă la limita de jos;

c) dacă pentru infracțiunea săvîrșită se prevede detențiune pe viață, aceasta se înlocuiește cu închisoare de la 15 la 25 de ani.

(2) În cazul în care instanța de judecată constată circumstanțe atenuante la săvârșirea infracțiunii, pedeapsa complementară, prevăzută de lege pentru infracțiunea săvîrșită, poate fi înlăturată.

(3) În cazul în care există circumstanțe agravante se poate aplica pedeapsa maximă prevăzută la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod.

(4) În caz de concurs al circumstanțelor agravante și celor atenuante, coborîrea pedepsei pînă la minimul sau ridicarea ei pînă la maximul prevăzut la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod nu este obligatorie.

(5) Dacă există circumstanțe atenuante excepționale, pedeapsa poate fi aplicată conform prevederilor art.79.

Articolul 107. Amnistia

(1) Amnistia este actul ce are ca efect înlăturarea răspunderii penale sau a pedepsei fie reducerea pedepsei aplicate sau comutarea ei.

(2) Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(3) Amnistia nu se aplică în cazul săvîrșirii de infracțiuni prevăzute la art. 166¹ alin. (2)–(4), precum și persoanelor care au săvîrșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².

Articolul 108. Grațierea

(1) Grațierea este actul prin care persoana condamnată este liberată, în tot sau în parte, de pedeapsa stabilită ori pedeapsa stabilită este comutată.

(4) Grațierea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(5) Grațierea nu se aplică persoanelor care au săvîrșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².

Articolul 109. Împăcarea

(1) Împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă infracțiuni prevăzute la capitolele II – VI, la art.264 alin.(1) din Partea specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.

(4) Împăcarea nu se aplică în cazul persoanelor care au săvîrșit asupra minorilor infracțiuni prevăzute la art. 171-175¹, 201, 206, 208, 208¹ și 208².

Articolul 1331. Membru de familie

Prin membru de familie se înțelege:

a) în condiția de conlocuire: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, sub tutelă și curatelă, rudele, afinii lor, soții rudelor, persoanele aflate în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj) sau dintre părinți și copii;

b) în condiția de locuire separată: persoanele aflate în căsătorie, în divorț, rudele, afinii lor, copiii adoptivi, persoanele aflate sub curatelă, persoanele care se află ori s-au aflat în relații asemănătoare celorla dintre soți (concubinaj).

Articolul 201¹. Violența în familie

(1) Acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin:

a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății;

b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei;

c) privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 150 la 180 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Faptele prevăzute la alin. (1):

a) săvîrșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei;

b) săvîrșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție;

c) care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății,

se pedepesc cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani.

(3) Faptele prevăzute la alin. (1) și (2) care:

a) au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății;

b) au determinat sinuciderea sau încercarea de sinucidere

se pedepesc cu închisoare de la 6 la 12 ani.

(4) Faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei

se pedepesc cu închisoare de la 12 la 15 ani.

Articolul 145. Omorul intenționat

(2) Omorul săvîrșit:

e¹) asupra unui membru de familie;

se pedepsește cu închisoare de la 15 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 171. Violul

(1) Violul, adică raportul sexual săvîrșit prin constrîngere fizică sau psihică a persoanei sau profitînd de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Violul:

a) săvîrșit de către o persoană care anterior a săvîrșit un viol prevăzut la alin.(1);

b) săvîrșit cu bună-știință asupra unui minor;

b¹) săvîrșit cu bună știință asupra unei femei gravide;

b²) săvîrșit asupra unui membru de familie;

c) săvîrșit de două sau mai multe persoane;

e) însoțit de contaminarea intenționată cu o boală venerică;

f) săvîrșit cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;

g) săvîrșit din motive de prejudecată,

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Violul:

a) persoanei care se afla în grija, sub ocrotirea, protecția, la educarea sau tratamentul făptuitorului;

b) unei persoane minore în vîrstă de pînă la 14 ani;

c) însoțit de contaminarea intenționată cu maladia SIDA;

d) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

e) care a provocat din imprudență decesul victimei;

f) soldat cu alte urmări grave

se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 172. Acțiuni violente cu caracter sexual

(1) Homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința,

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(2) Aceleași acțiuni:

a) săvârșite de o persoană care anterior a săvârșit o faptă prevăzută la alin.(1);

b) săvârșite cu bună-știință asupra unui minor;

b¹) cu bună știință asupra unei femei gravide;

b²) săvârșite asupra unui membru de familie;

c) săvârșite de două sau mai multe persoane;

d) însoțite de contaminarea intenționată cu o boală venerică;

g) săvârșite cu deosebită cruzime, precum și din motive sadice;

h) săvârșite din motive de prejudecată,

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care:

a) au fost săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;

a¹) au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului;

b) au cauzat contaminarea intenționată cu maladia SIDA;

c) au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

d) au provocat din imprudență decesul victimei;

e) au provocat alte urmări grave,

se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 174. Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani

(1) Raportul sexual altul decât violul, actele de penetrare vaginală, anală sau bucală și altele, comise asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 16 ani,

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(2) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin.(1) nu este pasibilă de răspundere penală dacă este la nivel apropiat cu victima în ceea ce privește vârsta și dezvoltarea fizică și psihică.

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 12 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care:

a) au fost săvârșite asupra unei persoane despre care se știa cu certitudine că nu a atins vârsta de 14 ani;

a¹) au fost săvârșite asupra persoanei care se află în îngrijirea, ocrotirea, protecția, educarea sau în tratamentul făptuitorului;

b) au cauzat contaminarea intenționată cu maladia SIDA;

c) au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

d) au provocat din imprudență decesul victimei;

e) au provocat alte urmări grave,

se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani sau cu detențiune pe viață.

Articolul 173. Hărțuirea sexuală

(1) Hărțuirea sexuală, adică manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudecată

se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 4 ani.

Articolul 167. Sclavia și condițiile similare sclaviei

(1) Punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia sau determinarea ei, prin utilizarea înșelăciunii, constrîngerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(2) Aceeași faptă săvârșită din motive de prejudecată

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Articolul 159. Provocarea ilegală a avortului

(1) Întreruperea cursului sarcinii, prin orice mijloace, săvârșită:

a) în afara instituțiilor medicale sau cabinetelor medicale autorizate în acest scop;

b) de către o persoană care nu are studii medicale superioare speciale;

c) în cazul sarcinii ce depășește 12 săptămîni, în lipsa indicațiilor medicale, stabilite de Ministerul Sănătății;

d) în cazul contraindicațiilor medicale pentru efectuarea unei asemenea operații;

e) în condiții antisănătare

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune:

b) care a cauzat din imprudență o vătămare gravă ori medie a integrității corporale sau a sănătății;

c) care a provocat din imprudență decesul victimei

se pedepsește cu închisoare de la 1 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Articolul 160. Efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale

(1) Efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale de către medic

se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 550 unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

a) în unități medico-sanitare nespecializate;

b) de către o persoană fără studii medicale superioare special

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 pînă la 850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), care:

b) au cauzat din imprudență o dereglare îndelungată a sănătății ori o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății;

c) au provocat din imprudență decesul pacientului;

d) au fost săvârșite din motive de prejudecată,

se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 6 ani cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

Articolul 3201. Neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie

Neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea măsurilor stabilite de instanța de judecată în ordonanța de protecție a victimei violenței în familie

se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 160 la 200 de ore sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

Articolul 323. Favorizarea infracțiunii

(1) Favorizarea dinaintea nepromisă a infracțiunii grave, deosebit de grave sau excepțional de grave se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Nu sînt pasibili de răspundere penală pentru favorizarea infracțiunii soțul (soția) și rudele apropiate ale persoanei care a săvîrșit infracțiunea.

Cod de procedură penală

Articolul 110/1. Cazuri speciale de audiere a martorului minor

(1) Audierea martorului minor în vîrstă de pînă la 14 ani în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, în condițiile art. 109 alin. (5), se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio/video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrînse.

(2) Martorul minor și intervievatorul se vor afla în camera de audiere separați de judecătorul de instrucție și de celelalte persoane participante la această acțiune procesuală.

(3) În camera de vizualizare se vor afla judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul bănuितului sau al învinuitului, psihologul, grefierul, reprezentantul legal al minorului supus audierii, reprezentantul legal al părții vătămate și, după caz, alte persoane în condițiile legii. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite intervievatorului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice, sau în scris, în timpul unei pauze.

(4) În caz de necesitate, intervievatorul își rezervă dreptul de a reformula întrebările dacă acestea au fost formulate într-un mod care poate trauma martorul minor, însă fără a schimba esența lor.

(5) Audierea martorului minor trebuie să se efectueze în așa mod încît să se evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

(6) Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vîrsta de 14 ani i se va atrage atenția că trebuie să spună adevărul.

(7) Declarațiile martorului minor audiat în condițiile prezentului articol se înregistrează prin mijloace audio și video și se consemnează integral într-un proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 260 și 261. Judecătorul de instrucție sigilează suportul informațional pe care a fost înregistrată declarația martorului și îl păstrează în original împreună cu copia de pe procesul-verbal al audierii. O copie a înregistrării audio/video și procesul-verbal al audierii se anexează la dosarul penal. În termen de 3 zile din momentul audierii sau nu mai tîrziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat ori a fost adus în mod silit, organul de urmărire penală va aduce la cunoștința bănuितului sau învinuitului procesul-verbal al audierii martorului minor și copia înregistrării audio/video a acesteia, fapt pe marginea căruia se întocmește un proces-verbal.

(8) Dacă bănuitul sau învinuitul dorește să-i adreseze întrebări martorului minor, în baza unei cereri motivate este organizată o audiere suplimentară în condițiile prezentului articol. Audierea repetată a minorului trebuie evitată în măsura în care acest lucru este posibil.

(9) Dacă în momentul audierii nu era identificat un bănuitul, după identificarea persoanei și atribuirea acesteia a statutului de bănuitul, în cel mai scurt timp posibil organul de urmărire penală aduce la cunoștința bănuितului sau a apărătorului acestuia procesul-verbal al audierii, prezentîndu-i și copia înregistrării audio/video a acesteia. Dacă bănuitul sau apărătorul acestuia dorește să adreseze întrebări minorului, în baza unei cereri motivate se organizează audierea suplimentară a minorului, în condițiile prezentului articol.

Articolul 215/1. Măsuri de protecție aplicate victimelor violenței în familie

(1) Dacă, în cadrul procesului penal, se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să intervină neîntîrziat pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.

(2) Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau de către procuror și în baza cererii părții vătămate.

(3) Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, aplicând bănuितului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:

a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând și orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează;

e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune;

f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie;

g) obligarea de a finaliza un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei;

h) interzicerea de a păstra și purta armă.

(3¹) Măsurile de protecție prevăzute la alin. (3) lit. a)–d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică, în modul prevăzut de lege.

(4) Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.

(4¹) Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.

(5) Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne de la locul aflării bănuितului, învinuitului, inculpatului și a victimei. În cazul aplicării monitorizării electronice, ordonanța de protecție se expediază imediat și organului de probațiune de la locul aflării bănuितului, învinuitului, inculpatului și a victimei.

(6) Încheierea judecătorului privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară.

Articolul 219. Acțiunea civilă în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează prin depunerea unei cereri, adresate procurorului sau instanței de judecată, de către persoanele fizice sau juridice cărora le-au fost cauzate prejudicii materiale sau morale nemijlocit prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) interzisă de legea penală sau în legătură cu săvârșirea acesteia.

(2) Persoanele fizice și juridice cărora le-a fost cauzat prejudiciu nemijlocit prin acțiunile interzise de legea penală pot intenta o acțiune civilă privitor la despăgubire prin:

1) restituirea în natură a obiectelor sau a contravalorii bunurilor pierdute ori nimicite în urma săvârșirii faptei interzise de legea penală;

2) compensarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor pierdute ori nimicite sau restabilirea calității, aspectului comercial, precum și repararea bunurilor deteriorate;

3) compensarea venitului ratat în urma acțiunilor interzise de legea penală;

4) repararea prejudiciului moral sau, după caz, a daunei aduse reputației profesionale.

(3) Prejudiciul material se consideră legat de săvârșirea acțiunii interzise de legea penală dacă el se exprimă în cheltuieli pentru:

1) tratamentul părții vătămate și îngrijirea acesteia;

- 2) înmormîntarea părții vătămate;
- 3) plata sumelor de asigurare, indemnizațiilor și pensiilor;
- 4) executarea contractului de depozit al bunurilor.

(4) La evaluarea cuantumului despăgubirilor materiale ale prejudiciului moral, instanța de judecată ia în considerare suferințele fizice ale victimei, prejudiciul agrement sau estetic, pierderea speranței în viață, pierderea onoarei prin defăimare, suferințele psihice provocate de decesul rudelor apropiate etc.

(6) Acțiunea civilă poate fi intentată în numele persoanei fizice sau juridice de către reprezentanții acestora.

(7) În caz de deces al persoanei fizice care este în drept de a intenta o acțiune civilă în procesul penal, acest drept trece la succesorii ei, iar în caz de reorganizare a persoanei juridice – la succesorul ei de drept.

(8) Pretențiile persoanelor fizice și juridice prejudiciate nemijlocit prin fapta interzisă de legea penală au prioritate în raport cu pretențiile statului față de făptuitor.

(9) Organul de urmărire penală și instanța sînt obligate să aducă la cunoștință persoanei dreptul de a intenta acțiune civilă sau de a recurge la mediere pentru soluționarea litigiului civil.

Articolul 220. Aplicarea legislației la examinarea acțiunii civile

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se soluționează în conformitate cu prevederile prezentului cod.

(2) Normele procedurii civile și normele procesului de mediere a litigiilor civile se aplică dacă ele nu contravin principiilor procesului penal și dacă normele procesului penal nu prevăd asemenea reglementări.

(3) Hotărîrea privind acțiunea civilă se adoptă în conformitate cu normele dreptului civil și ale altor domenii de drept.

(4) Termenul de prescripție prevăzut de legislația civilă nu se aplică acțiunilor civile soluționate în procesul penal.

(5) În cazul în care persoana care a înaintat acțiunea civilă a fost recunoscută în calitate de parte civilă, însă, ulterior, prin ordonanță, s-a dispus încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire penală, din data cînd această ordonanță devine irevocabilă începe să curgă un nou termen de prescripție extintivă a acțiunii civile.

(6) În cazul în care instanța de judecată a admis în principiu acțiunea civilă sau a lăsat-o fără soluționare, din data cînd această sentință devine irevocabilă începe să curgă un nou termen de prescripție extintivă a acțiunii civile.

Articolul 221. Intentarea acțiunii civile în procesul penal

(1) Acțiunea civilă în procesul penal se intentează în baza cererii scrise a părții civile sau a reprezentantului ei în orice moment de la pornirea procesului penal pînă la terminarea cercetării judecătorești.

(2) Acțiunea civilă se intentează față de bănuțit, învinuit, inculpat, față de o persoană necunoscută care urmează să fie trasă la răspundere sau față de persoana care poate fi responsabilă de acțiunile învinuitului, inculpatului.

(3) În cererea de intentare a acțiunii civile se arată cauza penală în procedura căreia urmează să fie intentată acțiunea civilă, cine și către cine intentează acțiunea, valoarea acțiunii și cerința de despăgubire. Dacă este necesar, partea civilă își poate concretiza pretențiile.

(4) Procurorul poate intenta și susține acțiunea civilă intentată pentru compensarea prejudiciului cauzat autorităților publice prin infracțiune, precum și pentru anularea actelor care au cauzat prejudiciul, de la pornirea procesului penal pînă la terminarea cercetării judecătorești. Cererea de chemare în judecată poate fi depusă indiferent de acordul autorității publice.

(5) Persoana care nu a intentat acțiunea civilă în cadrul procesului penal are dreptul de a intenta o asemenea acțiune în ordinea procedurii civile. Dacă acțiunea civilă intentată la instanța civilă a fost respinsă, reclamantul nu are dreptul de a intenta aceeași acțiune în cadrul procesului penal. Dacă

acțiunea civilă a fost respinsă în cadrul procesului penal, reclamantul nu are dreptul să intenteze aceeași acțiune în ordinea procedurii civile.

Articolul 225. Judecarea acțiunii civile

(1) Judecarea acțiunii civile în procesul penal, indiferent de valoarea acțiunii, se efectuează de către instanța de competența căreia este cauza penală.

(2) La adoptarea sentinței de acuzare sau de aplicare a măsurilor de constrângere cu caracter medical, instanța soluționează și acțiunea civilă prin admiterea ei, totală sau parțială, ori prin respingere.

(3) Odată cu soluționarea cauzei penale, judecătorul este obligat să soluționeze acțiunea civilă.

Articolul 226. Efectele intrării în vigoare a hotărârii cu privire la acțiunea civilă

Hotărârea definitivă a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă în procesul penal, inclusiv hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței despre acceptarea retragerii acțiunii civile, precum și hotărârea instanței prin care a fost confirmată tranzacția de împăcare a părților în același litigiu împiedică intentarea ulterioară a unei noi acțiuni pe aceleași temeuri.

Legea nr. 137/2016 privind reabilitarea victimelor infracțiunilor

Articolul 1. Scopul legii și sfera de reglementare

(1) Prevederile prezentei legi au ca scop crearea cadrului legal pentru asigurarea unor condiții minime de reabilitare a victimelor infracțiunilor, precum și pentru protecția și asigurarea respectării drepturilor și intereselor legitime ale acestora.

(2) Prezenta lege reglementează categoriile de victime ale infracțiunilor cărora li se aplică prevederile sale, organizarea și funcționarea mecanismului de protecție și reabilitare a victimelor infracțiunilor, modul și condițiile de compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(3) În sensul prezentei legi, termenul „victimă a infracțiunii” semnifică persoana fizică vătămată, mental sau fizic, care înregistrează o suferință emoțională sau o pierdere materială, cauzată direct prin infracțiune, conform Codului penal, precum și soțul, copiii și persoanele aflate la întreținerea persoanei decedate în cazul serviciilor de suport prevăzute la art. 2 alin. (5) lit. b) și d).

Articolul 2. Serviciile de suport acordate victimelor infracțiunilor

(1) Reabilitarea victimelor infracțiunilor, precum și a drepturilor acestora, se realizează prin punerea la dispoziție a unor servicii de suport.

(2) Serviciile de suport reprezintă serviciile, publice sau private, oferite victimelor abuzului, violenței fizice, psihice sau sexuale.

(3) Serviciile de suport au ca scop oferirea de consultații și sprijin în comunicarea victimelor cu autoritățile publice, de asistență pentru recuperare fizică, psihologică și socială.

(4) Serviciile de suport își realizează scopul prin acțiuni speciale de consiliere psihologică, asistență juridică și socială.

(5) Pentru realizarea scopului prevăzut la alin. (3), victimele infracțiunilor beneficiază de următoarele servicii de suport:

a) consiliere informațională a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile sale și serviciile de care pot beneficia;

b) consiliere psihologică;

c) asistență juridică garantată de stat;

d) compensare financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(6) Guvernul poate aproba reglementări detaliate privind procedurile de acordare a serviciilor de suport prevăzute la alin. (5).

(7) Victimele traficului de ființe umane și ale violenței în familie beneficiază de măsuri de asistență conform prevederilor Legii nr. 241-XVI din 20 octombrie 2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane sau, după caz, ale Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

Articolul 8. Consilierea psihologică

(1) Victimele infracțiunilor beneficiază, la cerere, de consiliere psihologică, care este asigurată, în condițiile prezentei legi, de către psihologii din cadrul subdiviziunilor teritoriale de asistență socială, al organizațiilor necomerciale sau al persoanelor juridice cu scop lucrativ care activează în domeniul reabilitării victimelor infracțiunii și care au fost cooptate în acest scop de către autoritățile publice locale sau de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

(2) Victimele infracțiunilor care nu corespund condițiilor prevăzute la art. 9 sau care solicită ajutorul respectiv după expirarea termenului de acordare a consilierii psihologice din contul statului pot beneficia, la cerere, de consiliere psihologică contra plată.

(3) Costul serviciilor de consiliere psihologică acordate de către subdiviziunile teritoriale de asistență socială este stabilit de Guvern.

(4) Organizațiile necomerciale sau persoanele juridice cu scop lucrativ stabilesc de sine stătător costul serviciilor de consiliere psihologică, care nu poate fi mai mare decât cel stabilit de Guvern conform alin. (3).

Articolul 9. Consilierea psihologică din contul statului

(1) Consilierea psihologică se acordă din contul statului pentru victimele infracțiunilor, inclusiv ale tentativelor la acestea, prevăzute la următoarele articole din Codul penal: art. 145 (omor intenționat), art. 146 (omor săvârșit în stare de afect), art. 149 (lipsirea de viață din imprudență), art. 150 (determinarea la sinucidere), art. 151 (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății), art. 158 (traficul de organe, țesuturi și celule umane), art. 160 (efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale), art. 164 (răpirea unei persoane), art. 164¹ (răpirea minorului de către rudele apropiate), art. 165 (traficul de ființe umane), art. 166 alin. (2) și (3) (privațiunea ilegală de libertate), art. 166¹ (tortura, tratamentul inuman sau degradant), art. 167 (sclavia și condițiile similare sclaviei), art. 168 (munca forțată, în cazul în care infracțiunea este săvârșită asupra unui minor), art. 171–175 (infracțiuni privind viața sexuală), art. 188 alin. (3) lit. c) sau d) (țîlhăria săvârșită cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori cu deosebită cruzime), art. 201¹ (violența în familie), art. 206 (traficul de copii), art. 208¹ (pornografia infantilă), art. 208² (recurgerea la prostituția practică de un copil).

(2) Consilierea psihologică din contul statului se acordă victimelor infracțiunilor prevăzute la alin. (1) dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului Republicii Moldova și victima este cetățean al Republicii Moldova, străin sau apatrid care locuiește legal în Republica Moldova.

(3) Consilierea psihologică din contul statului se acordă pe o perioadă de cel mult 3 luni de la data soluționării cererii de acordare a acestui serviciu, iar în cazul victimelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani, pe o perioadă de cel mult 6 luni de la data soluționării cererii respective.

Articolul 10. Procedura de acordare a consilierii psihologice din contul statului

(1) Consilierea psihologică din contul statului se acordă în temeiul cererii scrise a victimei infracțiunii, ce se depune la subdiviziunea teritorială de asistență socială sau la un alt subiect care desfășoară activitatea de reabilitare a victimelor infracțiunilor în raza teritorială în care se află domiciliul victimei infracțiunii și care a fost cooptat în acest scop de către autoritățile publice locale sau de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

(2) Cererea pentru acordarea consilierii psihologice din contul statului poate fi depusă doar după sesizarea organului de constatare sau a organului de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii.

(3) Cererea pentru acordarea consilierii psihologice din contul statului trebuie să cuprindă:

- a) numele, prenumele, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința victimei;
- b) data, locul și circumstanțele săvârșirii infracțiunii;
- c) data depunerii sesizării privind săvârșirea infracțiunii și organul sesizat.

(4) La cererea pentru acordarea consilierii psihologice din contul statului se anexează copia documentelor justificative pentru datele înscrise în cerere.

(5) Cererea pentru acordarea consilierii psihologice din contul statului se soluționează în termen de 3 zile de la data depunerii.

Articolul 11. Asistența juridică a victimei infracțiunii

(1) Victima infracțiunii beneficiază de asistență juridică garantată de stat, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală și în condițiile Legii nr. 198-XVI din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul Republicii Moldova sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului Republicii Moldova și victima este cetățean al Republicii Moldova, străin sau apatrid care locuiește legal în Republica Moldova, iar procesul penal se desfășoară în Republica Moldova.

(2) Victima infracțiunii de tortură, a tratamentului inuman și degradant beneficiază necondiționat de asistență juridică garantată de stat.

(3) Soțul, copiii și persoanele aflate la întreținerea persoanei decedate în rezultatul săvârșirii infracțiunilor prevăzute în capitolele II–IV din Codul penal, în cazul în care nu dispun de mijloace bănești pentru a plăti serviciile unui avocat, pot beneficia de asistență juridică garantată de stat atît în cadrul procesului penal, cît și în afara acestuia.

(4) Organizațiile necomerciale sau persoanele juridice cu scop lucrativ au dreptul să stabilească individual categoriile de victime ale infracțiunii, condițiile și formele de asistență juridică pe care să le acorde.

Articolul 12. Limitele compensației financiare

(1) Victimele infracțiunilor indicate la alin. (2) au dreptul de a primi compensație financiară în mărimea și în condițiile stabilite de prezenta lege.

(2) Au dreptul la compensație financiară victimele infracțiunilor prevăzute la următoarele articole din Codul penal: art. 145 (omor intenționat), art. 146 (omor săvârșit în stare de afect), art. 149 (lipsirea de viață din imprudență), art. 151 alin. (4) (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul persoanei), art. 158 (traficul de organe, țesuturi și celule umane), art. 164 alin. (3) lit. b) (răpirea unei persoane care a cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății ori decesul acesteia), art. 165 (traficul de ființe umane), art. 166 alin. (3) (privațiunea ilegală de libertate), art. 166¹ (tortura, tratamentul inuman sau degradant), art. 167 (sclavia și condițiile similare sclaviei), art. 168 (munca forțată, în cazul în care infracțiunea este săvârșită asupra unui minor), art. 171–175 (infracțiuni privind viața sexuală), art. 2011 (violența în familie), art. 206 (traficul de copii), art. 208¹ (pornografia infantilă), art. 208² (recurgerea la prostituția practică de un copil).

(3) Victima nu are dreptul la compensație financiară acordată de către stat pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune dacă:

a) infracțiunea a fost săvârșită cu participarea benevolă a victimei, cu excepția persoanelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani;

b) fapta prevăzută de legea penală a fost săvârșită în una dintre circumstanțele care înlătură caracterul penal al faptei conform art. 35 din Codul penal;

c) nu a sesizat organele de urmărire penală despre săvârșirea infracțiunii în cazul în care pornirea urmăririi penale are loc doar în baza plîngerii prealabile a victimei conform art. 276 din Codul de procedură penală;

d) la data săvârșirii infracțiunii, este condamnată definitiv și are antecedente penale pentru săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave sau pentru o infracțiune săvârșită prin participare la un grup criminal organizat sau organizație criminală;

e) după săvârșirea infracțiunii, a contribuit intenționat, prin comportamentul său, la apariția prejudiciului sau la majorarea cuantumului acestuia;

f) a prezentat, cu bună știință, declarații mincinoase sau a refuzat intenționat să contribuie la descoperirea infracțiunii în cadrul urmăririi penale sau al judecării cauzei, cu excepția cazului în care aceasta are dreptul de a nu face declarații conform legii.

(4) Persoana care a beneficiat de compensație financiară, totală sau parțială, pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune contrar prevederilor alin. (3) este obligată la restituirea sumelor primite.

Articolul 13. Subiectul dreptului la compensarea financiară

(1) Dreptul la compensarea financiară îl are victima infracțiunii săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova, prevăzută la art. 12 alin. (2), care este cetățean al Republicii Moldova, străin sau apatrid ce se află legal pe teritoriul Republicii Moldova la data comiterii infracțiunii și solicită compensație financiară.

(2) În cazul victimelor care nu se încadrează în categoriile de persoane prevăzute la alin. (1), compensația financiară se acordă în baza convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

(3) Dacă, în rezultatul infracțiunilor indicate la art. 12 alin. (2), victima infracțiunii a decedat, dreptul, în părți egale, la compensarea financiară din contul statului îl are soțul, copiii sau persoana aflată la întreținere, în cazul în care victima ar fi avut dreptul la aceasta.

(4) Dreptul la compensarea financiară a cheltuielilor pentru înmormântarea victimei infracțiunii îl are persoana care le-a suportat, cu excepția cazului prevăzut la art. 12 alin. (3) lit. a).

Articolul 14. Acordarea compensației financiare

(1) Compensația financiară pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune se acordă de către stat dacă sînt întrunite următoarele condiții:

1) actul de constatare a săvîrșirii infracțiunii a intrat în vigoare (este definitiv și irevocabil). Prin act de constatare a săvîrșirii infracțiunii se are în vedere, după caz:

a) hotărîrea instanței de judecată de condamnare;

b) hotărîrea instanței de judecată de încetare a procesului penal pe temei de nereabilitare;

) ordonanța procurorului de încetare a urmăririi penale în temeiul art. 275 pct. 4), 5), 7) și 8) și art. 285 alin. (2) pct. 2) și 3) din Codul de procedură penală sau al art. 53 din Codul penal;

2) cererea a fost depusă în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a actului de constatare a săvîrșirii infracțiunii;

3) victima infracțiunii, personal sau prin reprezentantul său, este parte civilă în cadrul procesului penal;

4) dacă sursele făptuitorului sînt insuficiente pentru acoperirea prejudiciului rezultat din infracțiune, în cazul hotărîrii definitive a instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală, dacă aceasta nu a fost executată integral, benevol sau silit, în perioada indicată la pct. 2);

5) prejudiciul cauzat prin săvîrșirea infracțiunii nu a fost și nu poate fi compensat din alte surse (indemnizații, plăți din asigurări, despăgubiri acordate de către făptuitor, benevol sau silit, pînă la emiterea hotărîrii instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală de sine stătător sau în temeiul acesteia).

(2) Dacă, în cadrul termenului indicat la alin. (1) pct. 2) din prezentul articol, a fost intentată procedura de executare silită a hotărîrii instanței de judecată cu privire la acțiunea civilă născută dintr-o cauză penală, însă, la momentul depunerii cererii de acordare a compensației financiare de către stat, executarea hotărîrii nu a avut loc sau a avut loc parțial, statul asigură compensarea prejudiciului prevăzut la art. 15, integral sau în partea neacoperită, dar nu mai mult decît în limitele indicate la art. 19 alin. (1).

(3) Dacă, la data emiterii hotărîrii instanței de judecată în acțiunea civilă născută din cauza penală, compensația financiară a fost achitată deja de către stat, instanța care examinează acțiunea civilă născută din cauza penală deduce suma compensației din suma stabilită victimei în calitate de prejudiciu. Suma compensației urmează să fie achitată de către făptuitor în bugetul de stat.

(4) La acordarea de către stat a compensației financiare pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune, din quantumul acesteia se scad sumele achitate de către făptuitor pînă la acea dată ca despăgubiri, precum și sumele obținute sau în drept de a fi obținute din alte surse pentru prejudiciile cauzate prin săvîrșirea infracțiunii.

(5) În cazul în care victima infracțiunii este minor, iar reprezentantul acesteia nu a depus cererea în termenul prevăzut la alin. (1) pct. 2), termenul respectiv începe să curgă din momentul în care victima infracțiunii a împlinit 18 ani.

Articolul 15. Prejudiciul cauzat prin infracțiune pentru care statul asigură compensare financiară

La stabilirea cuantumului compensației financiare, acordată de către stat pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile violente prin care a fost săvârșită infracțiunea, se iau în calcul:

- a) cheltuielile de spitalizare, tratament sau alte cheltuieli medicale suportate de victima infracțiunii;
- b) prejudiciul cauzat ochelarilor, lentilelor de contact, protezelor dentare și altor obiecte care constituie mijloace de realizare a funcțiilor unor părți individuale ale corpului uman;
- c) prejudiciul cauzat prin distrugerea sau deteriorarea bunurilor victimei infracțiunii sau prin deposedarea acesteia prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 12 alin. (2);
- d) prejudiciul cauzat prin pierderea capacității de muncă, dacă aceasta a fost provocată de faptele infracționale;
- e) cheltuielile de înmormântare a victimei infracțiunii, în cazul decesului acesteia.

Articolul 16. Cererea privind acordarea compensației financiare

(1) Compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune se efectuează în temeiul cererii scrise privind acordarea compensației financiare, care se examinează de Comisia interdepartamentală pentru compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(2) Cererea privind acordarea compensației financiare se depune de către persoana indicată la art. 13 alin. (1) și (3) sau de către reprezentantul său legal, dacă aceasta este minor. Dacă în privința persoanei este instituită o măsură de ocrotire judiciară sub forma tutelei, cererea poate fi depusă atât de către persoană, cât și de către tutore. Cererea privind acordarea compensației financiare poate fi depusă și de către organizațiile necomerciale care activează în domeniul reabilitării victimelor infracțiunilor, dacă este semnată de victima infracțiunii, și cuprinde datele prevăzute la alin. (3) din prezentul articol, fiind anexate documentele indicate la alin. (4) din prezentul articol.

(3) Cererea privind acordarea compensației financiare trebuie să cuprindă date referitoare la:

- a) numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința victimei infracțiunii și/sau, după caz, a altei persoane care are dreptul la compensarea financiară;
- b) calitatea solicitantului – soț, copil sau persoană aflată la întreținerea persoanei decedate, în cazul victimelor infracțiunilor prevăzute la art. 13 alin. (3);
- c) fapta infracțională săvârșită, care se încadrează în lista celor stabilite la art. 12 alin. (2), data, locul și împrejurările săvârșirii acesteia;
- d) prejudiciul suferit ca rezultat direct al infracțiunii conform prevederilor art. 15;
- e) organul sesizat despre săvârșirea infracțiunii (organul de constatare sau organul de urmărire penală), data sesizării acestuia;
- f) numărul și data actului organului de urmărire penală sau, după caz, ale hotărârii judecătorești, conform art. 14 alin. (1) pct. 1);
- g) datele privind antecedentele penale ale victimei infracțiunii care solicită acordarea compensației financiare;
- h) sumele plătite cu titlu de despăgubiri de către făptuitor sau alte plăți pentru prejudiciile cauzate prin săvârșirea infracțiunii, obținute de victima infracțiunii dintr-o altă sursă legală;
- i) cuantumul compensației financiare solicitate;
- j) datele bancare ale contului pe care urmează a fi transferată compensația financiară sau solicitarea privind achitarea în numerar a acesteia, precum și graficul (termenele) achitării compensației, în cazul în care victima infracțiunii solicită achitarea în tranșe a acesteia;
- k) confirmarea inexistenței situațiilor prevăzute la art. 12 alin. (3) lit. a), e) și f), precum și a veridicității celor relevate în cerere.

(4) La cererea privind acordarea compensației financiare se anexează următoarele documente justificative pentru datele înscrise în cerere:

- a) copia actului de identitate;
- b) copia actului care confirmă statutul persoanei care solicită acordarea compensației financiare, în cazul prevăzut la art. 13 alin. (3) și la alin. (2) din prezentul articol;
- c) documentele care justifică cuantumul solicitat al compensației financiare pentru prejudiciul produs prin infracțiune;

d) o confirmare a executorului judecătoresc despre neexecutarea hotărîrii instanței de judecată privind prejudiciul cauzat prin infracțiune în cadrul unei proceduri de executare sau, după caz, privind suma prejudiciului compensată pînă la data depunerii cererii privind acordarea compensației financiare, în cazul procedurii de executare silită a hotărîrii de judecată cu privire la acțiunea civilă născută din cauza penală;

e) cazierul judiciar;

f) orice alte documente deținute de victima infracțiunii, utile pentru soluționarea cererii.

Articolul 19. Cuantumul compensației financiare pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune și modul de acordare a acesteia

(1) Compensația financiară se achită din contul bugetului de stat în mărime de 70% din suma prejudiciului calculat conform art. 15, dar nu mai mult de 10 salarii medii lunare pe economie, prognozate pentru anul în care victima a formulat cererea de compensație financiară.

(2) Transferul compensației financiare pentru victimele infracțiunilor se efectuează de Ministerul Justiției în termen de 30 de zile de la data rămînerii definitive a ordinului ministrului justiției privind compensarea financiară de către stat a prejudiciului cauzat prin infracțiune.

(3) Statul, prin intermediul Ministerului Justiției, se subrogă în drepturile victimei infracțiunii care a beneficiat de compensație financiară acordată de către stat pentru recuperarea de la infractor a sumelor plătite victimei.

Anexa 4.

Date statistice privind fenomenul violenței în familie deținute de instituțiile ce fac parte din sistemul de justiție

Indicatorii de bază		2020	2021	2022 6 luni	
Sesizări de violență înregistrate în Registrul de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente (R-2) d		12970	129556	7367	
Din ele autosesizări ale angajaților poliției		856	1471	805	
Cazuri înregistrate - art.78 ¹ (violența în familie) CC		1587	1660	761	
Infracțiuni total în familie		866	947	439	
Infracțiuni grave contra vieții și sănătății înregistrate de Poliție	omoruri (art. 145 Cod penal)	161	89	70	
	total în familie	23	11	14	
	vătămări intenționate grave (art. 151 CP)	153	142	287	
	Viol art.171 al.2, lit.b ² CP	30	11	6	
	Acțiuni sexuale art. 172 al.2, lit.b ² CP	11	4	4	
	Violența în familie (art. 201 ¹ CP)	total	811	918	427
		grave	38	40	21
		sinucidere	2	6	1
		Mai mulți membri	15	91	43
		medii	151	146	55
		ușoare	533	445	223
		psihologice	37	150	65
în legătură cu solicitarea OP		0	28	9	
soldate cu deces	0	12	10		
Cauze penale pornite în baza art.201/1 din Codul penal (violența în familie)		947	866	-	
Materiale de refuz în pornirea UP		214	115	100	
Cauze penale pornite în temeiul art. 320/1 din Codul penal – neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie		373	281	-	
Asigurarea protecției victimelor violenței în familie (Ordonanța de protecție)					
Supravegheate Ord Protecție		635	766	393	
- încălcate OP		281	373	196	

- la demersul OS	302	265	141	
- la demersul OUP	10	12	5	
- la demersul procurorului	4	4	4	
- la demersul asistentului soc.	0	29	1	
- la cererea victimei	276	458	220	
-la demersul autorității tutelare	0	0	2	
La cererea altor organe în interesul victimei	0	0	20	
Numărul avocaților desemnați de către Oficiile Teritoriale ale Consiliului Național de Asistență Juridică Garantată de Stat pentru asistența calificată a victimilor violenței în familie la examinarea cererilor privind aplicarea ordonanțelor de protecție				
Total avocați desemnați	895	979	463	
<i>Victime femei</i>	737	841	406	
<i>Victime bărbați</i>	158	138	57	
Ordonanțe de protecție supravegheate de poliție				
- <i>femei</i>	402	509	251	
- <i>copii</i>	16	12	22	
- <i>femei și copii</i>	158	207	108	
- <i>bărbați</i>	28	28	7	
Ordonanțe de protecție supravegheate de Inspectoratul Național de Probațiune				
Total ordonanțe de protecție cu monitorizare electronică a agresorilor familiali	-	773 d	254	
<i>Agresori bărbați</i>		479	-	
<i>Agresori femei</i>		23	-	
Ordonanțe de protecție încălcate		94	-	
Măsurile de protecție				
- Eliberate ORU	4939	5851	3071	
Încălcate ORU	591	726	368	
Înaintate demersuri				
Înaintate demersuri OP	340	322	157	
din ele de ofițer de sector	330	310	151	
- repetat	1	0	0	
- respinse	64	45	16	
din ele de ofițer de urmărire penală	10	11	6	
Intervenții comune în EMD	1044	1299	608	
Referite cazuri de violență în familie altor autorități	3245	3776	1772	
Sesizate autorității tutelare victime copii	137	247	148	
Agresori familiali aflați la evidența Poliției	3942	4995	5323	
- bărbați	3748	4715	4996	
- femei	209	280	327	
- luați la evidență	2411	3666	2268	
- radiați	2593	2677	1921	
Subiecți ai infracțiunii de violență în familie				
Victime	total	267	763	460
	<i>femei</i>	204	716	336
	<i>bărbați</i>	16	35	102
	<i>copii</i>	63	12	22
agresori	total	4	547	424
	<i>bărbați</i>	234	509	386
	<i>femei</i>	33	38	38

	<i>copii</i>	0	0	0
Subiecți ai contravențiilor de violență în familie				
Victime	total	1587	1637	692
	<i>femei</i>	1411	1404	659
	<i>bărbați</i>	64	82	27
	<i>copii</i>	33	43	6
Agresori	total		1637	768
	<i>bărbați</i>	1503	1571	746
	<i>femei</i>	70	61	22
	<i>copii</i>	1	5	0
Numărul persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare pentru infracțiunii contra familiei				
infracțiunii contra familiei (Art. 201 – 209 CPRM)		263	284	300
<i>femei</i>		47	50	52
<i>bărbați</i>		216	234	247
<i>copii</i>		0	0	1
Violență în familie (art. 201/1CP)		217	224	211
<i>femei</i>		31	29	19
<i>bărbați</i>		186	195	191
<i>copii</i>		0	0	1
Programul de asistență și consiliere a agresorilor familiali				
Programul de asistență și consiliere a agresorilor familiali		19	38	49
Numărul persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare pentru infracțiunii ce atentează la inviolabilitatea sexuală				
Violul (art. 171 CP)		336	345	371
<i>femei</i>		1	0	2
<i>bărbați</i>		332	339	365
<i>copii</i>		3	6	4
Acțiuni violente cu caracter sexual (art. 172 CP)		240	266	274
<i>femei</i>		2	2	3
<i>bărbați</i>		233	261	268
<i>copii</i>		5	3	3
Hărțuire sexuală (art. 173 CP)		3	2	2
<i>femei</i>		0	0	0
<i>bărbați</i>		3	2	2
<i>copii</i>		0	0	0
Activități de prevenire primară poliție				

Activități de sensibilizare desfășurate	1333	3376	1363
Reflectări în mass-media	375	429	222
Lecții în instituții de învățământ	945	1532	836
Întruniri cu cetățenii	2020	3121	1358
Întruniri cu tineretul studențesc	452	486	408
Întruniri în consilii siguranță comunitară	122	380	249

Anexa 5 Lista cercetărilor/studiilor

1. CDF (2019) *Raport de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, Perevoznic I., Rusu L., Țurcan A. <http://cdf.md/files/resources/141/CDF%20Raport%20compatibilitate.pdf>
2. Consiliul Europei (2020) *Procesul de ratificare și implementare a Convenției de la Istanbul: bunele practici ale statelor semnatare*. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Activități de sensibilizare asupra Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”, Chișinău, 33p. <https://rm.coe.int/prems-138920-rom-2573-procesul-de-ratificare-couv-texte-a4-web/1680a06544>
3. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (2019), *Particularitățile fenomenului violenței sexuale în Republica Moldova*, Chișinău, 46 p. https://lastrada.md/pic/uploaded/Particularitatile%20fenomen.%20VS%20in%20RM_RO.pdf
4. „La Strada” (2019), *Servicii specializate pentru femeile afectate de violența sexuală. Bune practice din Europa*. Chișinău, <https://lastrada.md/rom/centru-de-resurse/c:3/cat:5>
5. CDF (2019) *Raportul de monitorizare a pilotării instrucțiunilor sectoriale privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială, instituțiilor medico sanitare și poliției în cazurile de violență în familie*, Diana Cheian Andrei, [file:///C:/Users/Admin/Downloads/raport_monitorizare_Instructiuni_Final%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/raport_monitorizare_Instructiuni_Final%20(2).pdf)
6. CDF (2021) *Evaluarea răsăunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie, raioanele Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat*, Țurcan-Donțu A., Vîlcu N., [file:///C:/Users/Admin/Downloads/evaluare-raspuns-coordonat_ro%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/evaluare-raspuns-coordonat_ro%20(8).pdf)
7. CDF (2021) *Studiu național de analiză a cazurilor de femucid*, Țurcan-Donțu A., Cheian Andrei D., [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid%20(6).pdf)
8. CDF (2020) *Raportul de evaluare intermediară a Strategiei Naționale de Prevenire și Combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018-2023*, Chișinău, 32 p. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/Raport_evaluarea-intermediara-a-Strategiei_Final.%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/Raport_evaluarea-intermediara-a-Strategiei_Final.%20(1).pdf)
9. CDF (2018), *Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane*, Perevoznic I., Chișinău, 144 p. [file:///C:/Users/Admin/Downloads/CDF_Monitorizare_web_RO%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/CDF_Monitorizare_web_RO%20(4).pdf)
10. CDPD- Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2019), *Studiu privind serviciile sociale în domeniul prevenirii și combaterii violenței pe bază de gen*, Chișinău, 48 p.
11. OSCE (2019), *Studiul Bunăstarea și siguranța femeilor*, Chișinău, 101 p. https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

Str. Vasile Alecsandri, 2 MD-2009,
mun. Chişinău,
e-mail secretariat@social.gov.md
www.social.gov.md